STRIPSCHRIFT

BARBARA STOK
ZAPIRO

NUMMER 374 * €6,50

MARNIX RUEB

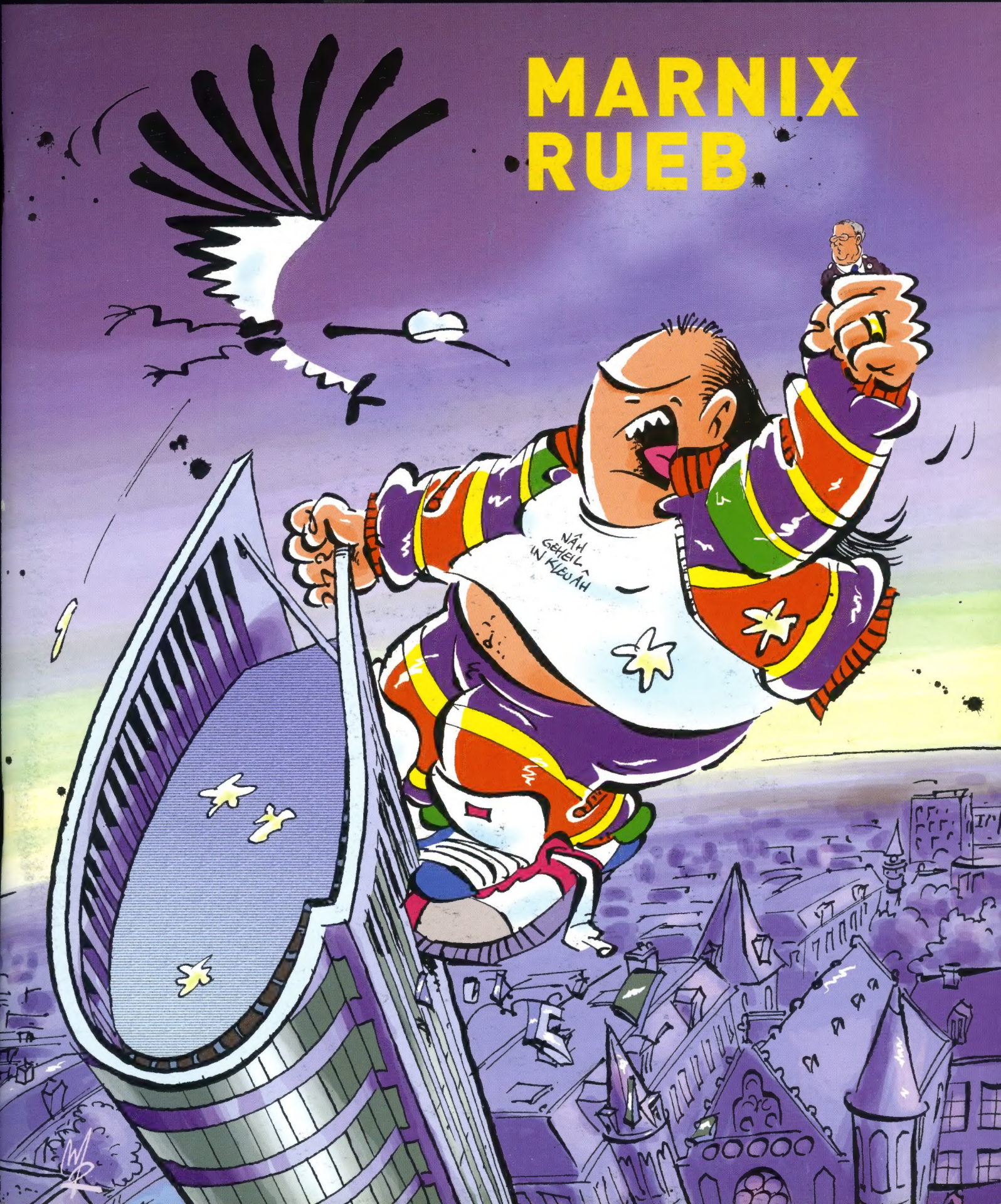

REDACTIO

Geboorte. Leven. Dood.
Een logisch rijtje.
Wij feliciteren onze lezers met de geboorte van een nieuw nummer van Stripschrift. In kleur, vanaf nu. Het is de 'afronding' van een gedaanteverwisseling die inzette bij nummer 348. Tussen aanhalingstekens, want wij zien ons blad als een levend organisme dat zich keer op keer blijft vernieuwen. Rubrieken gaan, rubrieken komen. In dit nummer verwelkomen we twee nieuwe columnisten. Stripmaker Erwin Suvaal krijgt voortaan de gelegenheid om de stripwereld te beschouwen op een manier die bij hem past: in stripvorm. En Manon Albers start met een serie columns waarin ze verslag doet van haar leven in en met de stripsociety. Manon komt overal en dat zullen we weten ook!
Verder buigen we diep voor drie grote stripauteurs waarvan we afscheid moeten nemen: zowel Henk Sprenger, Lo Hartog van Banda als Bud Blake verwisselden sinds het verschijnen van ons vorige nummer het tijdelijke met het eeuwige.
Geboorte. Leven. Dood.
Allemaal gebundeld in een extra dik en kleurrijk nummer.

OMSLAG

Voor het omslag liet Marnix Rueb zich inspireren door de *remake* uit 2005 van de film *King Kong* door Peter Jackson. Haagse Harry speelt de titelheld en houdt burgervader Wim Deetman in een 'wurgende' greep. Het gebouw dat deze gecombineerde last moet dragen is de enige echte wolkenkrabber van Den Haag: De Hoftoren, een metertje of 140 hoog en gelegen nabij het Haagse NS-station Centraal. Sinds mensenheugenis maakt een mooi ontworpen ooievaar onderdeel uit van het Haagse stadswapen. Zo'n vijftien jaar geleden heeft de gemeente besloten om die ooievaar in zeer gestileerde vorm op al hun uitingen te gebruiken. In de volksmond noemt men het echter een 'platgereje règâh', die nu dus naast Harry, Deetman en De Hoftoren de vierde hoofdrol op deze *King Kong*-pastiche voor zijn rekening neemt.

Strips in stereo

Is er dan helemaal niets meer heilig? Na het plunderen van de literatuur – van *De avonden* (Reve, door Dick Matena) tot *Reis naar het einde van de nacht* (Louis-Ferdinand Céline, door Jacques Tardi) – hebben de Nederlandse striptekenaars zich als een roedel wolven op het Nederlandse lied gestort.
Dat krijg je er natuurlijk van als er op nieuwjaarsborrels voor stripmakers popmuziekwedstrijden worden georganiseerd, zoals begin 2005 in studio De Wittenkade. Daar ontstonden volgens Jean-Marc van Tol de eerste ideeën over het maken van een strip bij een liedtekst, toen hij samen met zijn quiz-maatje Gerrit de Jager geluidsfragmenten moest plaatsen en popvragen moest beantwoorden.
Van Tol: 'Stripmakers luisteren natuurlijk de hele dag naar muziek, maar hebben er vaak ook veel verstand van. Gerrit en ik dachten dan ook dat we de wedstrijd wel gewonnen hadden, maar uiteindelijk gingen Typex en Luuk Bode er met de prijs vandoor. Gerrit en ik hadden het op die borrel ook over Dick Matena's *De avonden*. We waren allebei door uitgeverijen gevraagd om ook eens literatuur te verstrippen op z'n Matena's. Ik zei dat mij vooral het enorme aantal meters dat je zou moeten maken bij zo'n verstripping zo tegenstond. Ik heb nou eenmaal niet het zitvlees om honderden pagina's te tekenen. Da's ook niets voor Gerrit: wij zijn meer korte-afstandlopers. Wij trekken sprintjes met onze tekeningen, terwijl Matena marathons loopt. Ik riep dat ik wel het verstrippen van een songtekst zou kunnen doen: zo'n tekst verstrip je binnen een stuk of

INHOUD

2 **ACTUA**

7 **MANON KOMT...**
Manon Albers

14 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

16 **MARNIX RUEB**
Peter Breedveld

24 **BARBARA STOK**
Tsjalling Venema

27 **BITS & PIECES**
Ben Bits

28 **ZAPIRO**
Rik Sanders

34 **PAUL GEERTS**
Kees Ribbens

36 **DE BOVENTOON**

50 **HEINZ SERVICE SPREAD**

56 **INDEX JAARGANG 37**
Arco van Os

OH, HET WAS TOCH ZO MOOI IN HET BOS!
EN HAAR SNEEUWWITTE BOEZEM WAS NAUWELIJKS BEDEKT! 2x
CAROLIEN, TWEE MAAL TIEN, HEUS EEN SCHATJE OM TE ZIEN, HAD HAAR OUDERS EN DORPJE VERLATEN, VOOR DE STAD MET ZIJN PRACHTIGE STRATEN.
TOEN DACHT MA, KOM IK GA, HAAR BEZOEKEN, MET PAPA,
THÉ TJONG-KHING

Voor ik vergeet
Voor ik vergeet dat ik jarig was
dat hier een kerk heeft gestaan
en een Tictac in mijn neusgat had
toen we naar Zeeland zijn gegaan
Voor ik vergeet koninginnedag
en wie toen mijn vrienden zijn geweest
en ik niets meer weet van straten en examens en vakantie
HANCO KOLK

vier pagina's en wanneer je dat met een aantal tekenaars doet, hoef je dus geen jaren aan een boek te werken. Gerrit was meteen enthousiast!'

Toen het thema van boekenweek 2006 – muziek: boem paukenslag – bekend werd besloten Van Tol en De Jager hun idee uit te voeren. Er werd een plan van aanpak samengesteld: alleen Nederlandstalige nummers en een lijst van uiteindelijk veertien striptekenaars die samen een redelijke doorsnede van de stripwereld vormen. De uitverkoren tekenaars hebben zelf hun liedjes uitgekozen.

Bij uitgeverij De Harmonie verschijnt een boek over het project *Strips in stereo*, in lp-formaat om de band met de muziekwereld te verbeelden. Een cd met de liedjes wordt meegeleverd.

Het boek zal worden gepresenteerd tijdens een feestavond in Paradiso op 11 maart, aan de vooravond van de boekenweek. Alle liedjes zullen dan worden gespeeld, zoveel mogelijk met de oorspronkelijke artiesten. Artiesten als Boudewijn de Groot, Bennie Jolink (Normaal), Henny Vrienten (Doe Maar), Guido Belcanto, Peter Koelewijn, Spinvis, Mondo Leone en Def P (Osdorp Posse) hebben al beloofd dat ze mee zullen doen.

Naast de veertien striptekenaars komen er nog veel meer collega's die allerlei interessante dingen gaan doen, zoals stripjammen op de grote schermen, bodytattoos tekenen en live strips maken op videoscreens.

's Avonds vindt ook de bekendmaking en uitreiking van de VPRO-debuutprijs plaats. Na de voorstelling volgt tot in de vroege uren 'De Stripnacht' met dansen, acts, DJ's en VJ's.

De kaarten kosten €15, te verkrijgen via de bekende voorverkoopadressen.

De stripmakers, liedjes en artiesten die zijn opgenomen in het *Strips in stereo*-album zijn:

1. Maaike Hartjes - *Kinderballade*, Boudewijn de Groot
2. Gerrit de Jager - *Kom van dat dak af!*, Peter Koelewijn
3. Hanco Kolk - *Voor ik vergeet*, Spinvis
4. Hein de Kort - *Je bent zo lekker lelijk*, Jeroen Zijlstra
5. Erik Kriek - *Malle Babbe*, Boudewijn de Groot
6. Dick Matena - *Ketelbinkie*, Frans van Schaik/Anton Beuving/Jan Vogel
7. Peter Pontiac - *Meisjes*, Raymond van 't Groenewoud
8. Mark Retera - *De verpleegster*, Guido Belcanto
9. Barbara Stok - *Is dit alles?*, Doe Maar
10. Joost Swarte - *Naakt en kaal*, Leon Giesen
11. Thé Tjong-Khing - *En haar sneeuwwitte boezem was nauwelijks bedekt*, Johnny Hoes
12. Jean-Marc van Tol - *Ding-a-dong*, Teach In
13. Typex - *Moordenaar*, Osdorp Posse
14. Henk Kuijpers - *D'n poot op 't gas*, Normaal

Jean-Marc van Tol: 'In feite is dit hele project een leukleukleukding: het is vanuit de stripmakers en de artiesten opgezet. Het draait om het werk en niet om geld. Dat is wel weer eens wat anders in wereldjes die normaal worden gedomineerd door verkoopcijfers en poppolls. Dat zal waarschijnlijk ook de reden zijn geweest dat zoveel stripmakers zich van hun beste kant hebben laten zien en dat zoveel artiesten het leuk vinden om langs te komen. Strips in stereo is iets unieks met liefde gemaakt!' DR

Meer info: *www.stripsinstereo.nl*

→ SUVAAL

HEB JE DIE HAVANK-STRIP IN 'T AD GEZIEN? 'T LIJKEN DE JAREN VIJFTIG WEL!
HET TAALGEBRUIK, DE KLEUREN EN DIE TILLIEUX/FRANQUIN-STIJL, HET DOET ALLEMAAL ZEER OUDERWETS AAN
TE GEK, HE?

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL @STRIPSCHRIFT.NL

STRIPSTRIJD

StripStrijd is een wedstrijd in Het Parool voor onbekend tekentalent. Ook u bepaalt wie doorgaat naar de volgende ronde. Ga naar www.parool.nl/stripstrijd en stem. Maar doe dat niet te snel; u kunt per ronde maar één keer stemmen. De 'barometer' naast de strips geeft de stemming tot dusverre weer.

In deze eerste ronde van StripStrijd twee grafisch sterke strips: 'Rembrandt' van Pieter Hogenbirk en 'Tuitel en Phiwi' van G. Wasco. Beide strips zijn te zien tot en met vrijdag 24 februari. Op zaterdag 25 februari volgt de uitslag en is bekend wie van de twee doorgaat naar de halve finale. Dan treedt een nieuw tweetal aan.

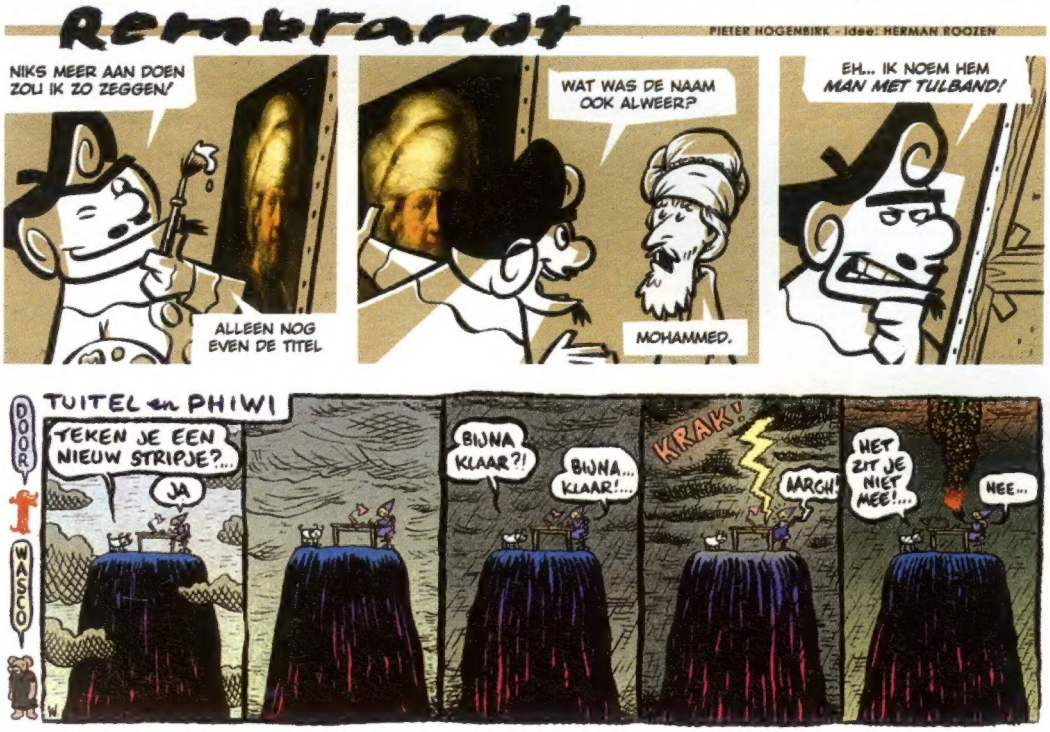

Stripstrijd gestart

Dagblad *Het Parool* is op zaterdag 11 februari gestart met een wedstrijd voor striptekenaars. Onder de naam Stripstrijd strijden twaalf vooraf geselecteerde stripmakers om de prijzen. De jury bestaat uit Hans Buying (Comic House), Kees Kousemaker (stripwinkel Lambiek), striptekenaar Maaike Hartjes, Mara Joustra (uitgeverij Oog & Blik) en Hans Hoekstra (*Het Parool*). Zij kozen de twaalf beste strips uit bijna driehonderd inzendingen. Deze wedstrijd, bestemd voor relatief onbekende striptekenaars, loopt via het *knock-out*systeem. Twee weken lang worden dagelijks de strips van twee tekenaars gepubliceerd, waarna er één afvalt en de ander doorgaat naar de volgende ronde, meteen de halve finale. Deze procedure herhaalt zich hierna nog vijf keer. De lezer kan meebepalen wie doorgaat door via het internet zijn stem uit te brengen. De uiteindelijke winnaar mag zijn strip in *Het Parool* blijven publiceren, krijgt een interview in de krant, begeleiding van het stripagentschap Comic House èn een albumuitgave bij Oog & Blik. De volgende twaalf striptekenaars gaan de strijd aan:

- Pieter Hogenbirk (*Rembrandt*)
- G. Wasco (*Tuitel en Phiwi*)
- Floris Oudshoorn (*Swamp Thing*)
- Coen de Moor (*Ninie*)
- Boris Peeters (*Kayeko*)
- Roger Klaassen (*Van Zanten*)
- Patrick Ruiz de fez (*Walter Ego*)
- Coen Braber (*De anderen*)
- Floor de Goede (*Flo*)
- Ruben Steeman (*Elke dag rust*)
- Michel van de Pol (*Cartoondiarree*)
- Aimée de Jongh (*Osmond en ik*)

Dat de beste moge winnen! TdK
Meer info: *www.parool.nl/stripstrijd*

In plaats van bloemen

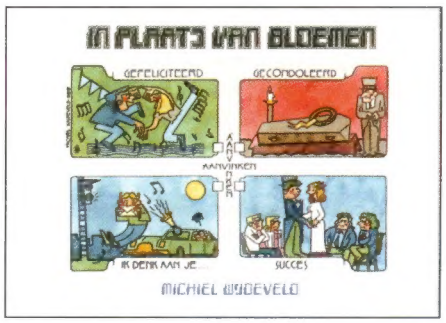

Michiel Wijdeveld is zo slim om zijn eerste boekuitgave een titel mee te geven die veel aspirant-kopers op een idee zal brengen. *In plaats van bloemen* (Plantage Boekhandels, ISBN 90-77338-02-0, 48 pagina's, kleur (hk), €8,50) is een verzameling cartoons die veelal alledaagse beelden tonen maar door de ondertekst een hard humoristisch laagje krijgen. Zo is er dat Afrika-mager jongetje dat aan zijn ogenschijnlijk stervende vader vraagt waarom hij nou eigenlijk geen gamestation mag hebben, of dat jonge stelletje dat naast een overduidelijk groetende Hitlerfiguur naar elkaar fluistert: 'Niet meteen kijken, maar daar zit Hitler'. Zijn tekenstijl doet daarbij sterk denken aan die van Joost Swarte. De lijnvoering, de koppen met afgeronde of juist platte bovenkant, het ecolinegebruik maar ook, of wellicht zelfs juist het gebruikte lettertype van de onderteksten dragen hieraan bij. Wijdeveld is daarmee in staat om je na het bekijken van het beeld door het toevoegen van zijn commentaar compleet op het verkeerde been te zetten. Wijdeveld maakt ook illustraties, letters, exlibrissen en stempels en werkt voor verschillende bedrijven en instellingen zoals de Gemeente Utrecht en Natuurmonumenten. TdK
Meer info: *www.michielwijdeveld.nl*

"GEFELICITEERD! JE HEBT WEER AANDACHT!"

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAN HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

15 DEC In het dubbeldikke kerstnummer van *Vrij Nederland* staat een politieke strip van Peter van Straaten op tekst van Frank Poorthuis. Het is een satirisch kerstverhaal rond een zwalkende minister van Binnenlandse Zaken Johan Remkes.

23 DEC Nadat we eerder meldden dat het striptekencollectief Lamelos door Prorail, de spoorbeheerder, werd ingezet met een humoristische show tegen spoorvandalisme en ongeoorloofd op en langs het spoor lopen, worden met het project *Pazzup* opnieuw strips en cartoons gebruikt om jongeren te bereiken.

23 DEC *Paradiso* heet de nieuwe uitgave van cartoonist Len Munnik. Uitgeverij De Harmonie brengt het boek in het voorjaar van 2006 uit.

29 DEC Op 2e Kerstdag was in Theaterfabriek Amsterdam de officiële première van *De trullenhoedster*, de familiemusical gebaseerd op een verhaal van Marten Toonder. En *Stripschrift* was er bij.

31 DEC *Fokke & Sukke* zal in ieder geval verschijnen in de aparte ochtendkrant die *NRC Handelsblad* in maart 2006 op de markt wil brengen: *Nrc.next*.

02 JAN Vanaf vandaag publiceert *Algemeen Dagblad* de strip *Havank* dagelijks in de krant. De strip wordt getekend door Daan Jippes (1946) die jarenlang werkzaam was voor Disney en Dreamworks.

13 JAN Op 31 maart 1906 werden voor het eerst de deuren geopend van warenhuis Waucquez aan de Zandstraat 20 te Brussel. Dit door architect Victor Horta ontworpen gebouw is een schoolvoorbeeld van Art Nouveau en biedt sinds 1989 onderdak aan het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal. Dit 100-jarige jubileum wordt door het BCB uitgebreid gevierd.

19 JAN Op het halfjaarlijkse *Eerste drukte/Vers voor de Pers*, een beurs van de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) waar de aandacht van boekverkopers en journalisten wordt gevestigd op nieuw te verschijnen boekuitgaven, sprak Joost Pollmann uit naam van Stichting Beeldverhaal Nederland de aanwezigen toe. Zijn betoog? Boekhandels moeten strips gaan verkopen!

20 JAN Het Nederlands Instituut voor Animatiefilm (Niaf) heeft recent een verzameling animatiemateriaal gekregen van de erfgenamen van Kalman en Ida Kozelka. Het materiaal bestaat uit animatiefilms, documentatie maar ook origineel materiaal.

20 JAN Vandaag verscheen het weekblad *Spirou* – zeg maar de Franstalige *Robbedoes* – in een nieuw jasje en met een 'vernieuwde' inhoud. Ook werd het tijdschrift twintig pagina's dikker en heeft het voortaan weer nietjes in de rug in plaats van lijm.

26 JAN De nieuwe ochtendkrant van *NRC Handelsblad* die in maart verschijnt – *Nrc.next* – speelt nog met ideeën over de indeling van de krant, maar heeft zijn plannen voor strips en cartoons bepaald.

01 FEB Onder de overkoepelende naam 'Aan Toonder' hebben diverse organisaties in Nederland hun krachten gebundeld om van 2006 een jaar te maken waarin Marten Toonder op diverse manieren onder de aandacht zal worden gebracht.

09 FEB Ter gelegenheid van het uitbrengen van hun tweede album van *De comeback van De Fret* besloten de makers, Alex Wesselink en Yke Schotanus, dat het tijd was voor een feestje. De plannen resulteren op 24 februari in een heus *Fretfeest* dat in hartje Amsterdam wordt gehouden.

→ FLITSEN

Ook in 2006 blijft de samenwerking tussen Fruitmasters en Suske en Wiske in orde. Na twee jaarbeeldjes en vorig jaar koffiemokken, kunnen appel- en peereters dit jaar voor vier ontbijtbordjes sparen. Clickburg, de webcomicbeurs die vorig jaar met veel tromgeroffel werd gepresenteerd, legt na één jaar al weer het loodje. Het driekoppige bestuur treedt deels terug en deels af. Redenen van persoonlijke aard liggen hieraan ten grondslag. De Clickies, de prijzen voor webcomics, zullen tijdens de Stripdagen Haarlem worden uitgereikt. Jon van den Berg is voor zover bekend de eerste met een *Paulus*-tatoeage. De Amsterdammer heeft een kopietje van zijn favoriete Paulus meegenomen naar de Tattoo-shop van Henk 'Hanky Panky' Schiffmacher en hem daar door een assistent laten zetten. Voor het tweede achtereenvolgende jaar vat Kamagurka onder noemer *Wat een jaartje!* het voorgaande jaar samen. Het miniboekje bevat een selectie van de cartoons die eerder op de voorpagina van *NRC Handelsblad* verschenen. Dit keer gelukkig met een begeleidende tekst met de aanleiding van de prent, iets dat de begrijpelijkheid aanzienlijk verhoogt. Behalve *Storm* uitgeven, is Rob van Bavel ook bezig met een luxe heruitgave van *Agent 327*. Tijdens de stripbeurs van Rijswijk kondigde hij een speciale verzamelaarseditie aan van het verhaal *Cacoine en commando's*. De oplage van 75 exemplaren wordt voorzien van een originele pagina van Martin Lodewijk, iets dat hij nooit eerder heeft willen doen. Voor een kleine €400 is het album te koop. Gideon Borman is een Nederlandse cartoonist die op het internet publiceert. Als je van humor in de categorie absurd, superflauw of grappig houdt, moet je maar eens op *www.tochtstrips.nl* kijken. Yves Sente wordt de nieuwe scenarist van de reeks *Thorgal*. Hij neemt na 29 delen het stokje over van Jean van Hamme. In de herfst van 2006 verschijnt het laatste Van Hamme-verhaal en in 2007 de eerste van Sente die ook al twee delen van *De wraak van Graaf Skarbek* voor tekenaar Grzegorz Rosinski schreef.

Stripschrifts Stripmonument 2005

Redactie en medewerkers van *Stripschrift* hebben voor het derde achtereenvolgende jaar een Top 10 samengesteld van de beste stripalbums van het voorgaande jaar. Aangezien we wel van spanning houden vermelden we ze hier van onder naar boven, veelal voorzien van één of meerdere uitspraken van de jury.

10. *Donjon Monsters 1: Jan-Jan de boeman* (Mazan/Trondheim/Sfar, L)

9. *Incognito 1: Volmaakte slachtoffers* (Mardon, Dupuis)
'Tekeningen niet 'mooi', maar wel doeltreffend.'

8. *Koningin Min en andere Koreaanse verhalen* (Hendriks, Oog & Blik)
'Tomoyo-gegeven nog lang niet uitgemolken.'

7. *Pauls vakantiebaantje* (Rabagliati, Oog & Blik)
'Past zó bij Nederland, die religieuze hippietijd.'
'Lekker ontspannend leesvoer.'

6. *De dagelijkse worsteling 1* (Larcenet, Oog & Blik)
'Fenomenaal.'

5. *Onder Palestijnen* (Sacco, Xtra)
'Authentieke, persoonlijk gekleurde stripdocumentaire.' 'Waar blijft onze eerste Nederlandse stripjournalist? Desnoods *embedded* in Afghanistan.'

4. *Broze stad* (Mazzucchelli/Karasik/Auster, Atlas)
'Te late vertaling van complex meesterwerk.'
'Een superieure graphic novel.'

2. *Gemma Bovery* (Simmonds, Harmonie)
'Veel lees- en kijkplezier.'

2. *De wraak van Graaf Skarbek 2: Een bronzen hart* (Rosinski/Sente, Dargaud)
'Scenario en tekeningen veranderen dit stripboek in kunst.'
'Een verrassend vervolg.'

Voor de bekendmaking van Stripschrifts Stripmonument 2005 *moet u de bladzijde omslaan, want – zoals we hierboven al schreven – we houden wel van een beetje spanning!*

En de winnaar is...

Tot *Stripschrifts Stripmonument 2005* is verkozen...

1. *Agent 327 19: De vlucht van vroeger* (Lodewijk, L)

De jury: 'Commentaar overbodig. Een ouderwets lekker verhaal'. Wij feliciteren Martin Lodewijk en uitgeverij L van harte!

Redactie Stripschrift

Stukjes Meccano

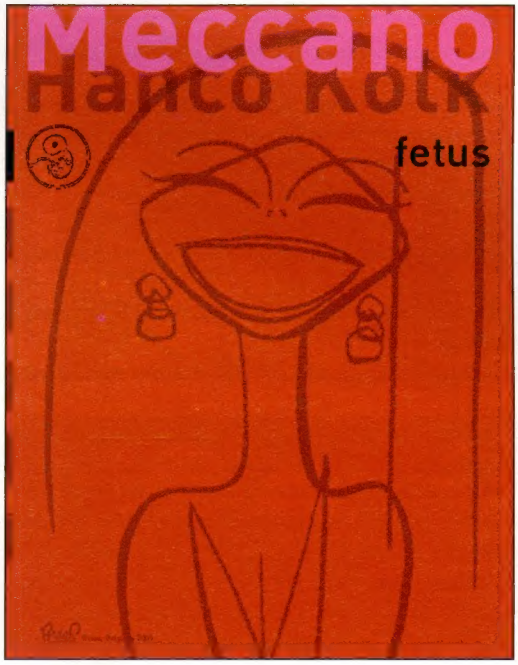

Fetus heet het eerste deel van *Meccano 4: Container* (Bries, ISBN 90-76708-36-3, zwart/wit (sk), €5), uitgebracht op een formaat een slag kleiner dan A4, vertaald in het Engels en uitgebreid met negen pagina's studieschetsen.

In een voorwoord belooft de schepperburgemeester Hanco Kolk de lezer mee te nemen naar de gerestaureerde stad Meccano, vijf jaar na de verwoesting. Maar dan niet naar het flamboyante centrum. In plaats daarvan wil Kolk de dagelijkse strijd om te overleven van de minder gefortuneerde inwoners tonen. Hun hoogste doel: zo weinig mogelijk ongelukkig zijn. En dan begint het verhaal met een terugblik naar 18 jaar eerder: een wielerwedstrijd op de Meccano Grand Boulevard, doping, een miss Meccano die klaarstaat om de winnaar te kussen...

In *Fetus* laat Kolk opnieuw zien dat hij prachtig kan tekenen: speelse elegante lijnen, mooie perspectieven en interessante gezichtspunten. Daarnaast geeft hij een fantasierijke aanzet tot een intrigerend verhaal, voor zover dat te beoordelen is na het bekijken van het eerste deel van de zes delen die uiteindelijk het verhaal *Container* zullen vormen. De ingekleurde versie – er zijn ook veel bewonderaars van het uitzonderlijke gebruik van kleuren in Meccano – zal in 2007 als een compleet verhaal verschijnen in het Nederlands. DR

De manga-meter

Breken manga eindelijk door op de Nederlandse markt? De afgelopen jaren verschenen er mondjesmaat Japanse strips in de winkels. Ter vergelijking: volgens *www. stripspeciaal zaak.be* verschenen er in 716 uitgaven in 2005, bij 72 verschillende uitgevers. Slechts 23 daarvan – een schamele 3 procent – en dan hanteren we een rekkelijke grens, kunnen als manga worden getypeerd: *Japan* (diverse auteurs, Casterman), *Usagi Yojimbo* 7-11 (Stan Sakai/ Solid!, Enigma), *Gen Barrevoets in Hiroshima 1: De Bom* (Keiji Nakazawa, Xtra) en alle Glénat-uitgaven: *Akira 6* (Katsuhiro Otomo), *Alice 19th 2-3* (Yuu Watase), *Say Hello to Black Jack 2-3* (Syuho Sato), *20th Century Boys 1* (Naoki Urasawa) en elf delen van *Dragon Ball* (Akira Toriyama). Vier uitgevers (slechts 5 procent) namen vorig jaar de moeite om manga uit te brengen, waarbij Glénat met zijn beginnend fonds de kroon spant.

Maar het jaar 2006 zou wel eens een doorbraak kunnen betekenen. Van diverse kanten vangen we positieve signalen op:

- Glénat wil nieuwe titels uitbrengen: *DN Angel* van Yukiru Sugisaki, en *Nausicaa* van Hayao Miyazaki.
- Balloon Books werkt aan een eigen fonds, gebaseerd op het Franse label Kana, en heeft hiervoor in de persoon van Liek Van der Geer een heuse 'projectmanager manga' aangesteld. Titels wil de uitgeverij vlak voor het ter per se gaan van dit nummer nog niet geven, maar uit de wandelgangen vernamen we in ieder geval *Yu-Gi-Oh!* (Kazuki Takahashi) in een nieuwe vertaling) en *Monster* (Naoki Urasawa).
- Uitgeverij L komt met de literaire manga *Boeddha* van grootmeester Osamu Tezuka (*Astro Boy*).
- Xtra breidt zijn serie *Gen Barrevoets in Hiroshima* (Gen Barefoot) uit met een nieuw deel en start ook met een andere klassieker van Osamu Tezuka: *Adolf*.
- Casterman geeft *De open ruimte der dromen* (Hideji Oda) uit.

HANCO KOLK

Stripschrift *wil vanaf nu in elk nummer van 2006 de Nederlandse stripmarkt 'tempen' om te bepalen of er al sprake is van mangakoorts. Aan het eind van 2006 stelt de redactie vast of er in Nederland voor manga een voedingsbodem is ontstaan. Of de 'temperatuur' op de markt stijgt of daalt hangt af van een aantal criteria, zowel objectief (aantal nieuwe titels, aantal uitgevers, oplage en verkoopcijfers) als subjectief (waardering, publiciteit, beleving, initiatieven).*

In dit eerste nummer is de manga-meter gezien bovenstaande positieve punten, licht gestegen ten opzichte van de ijkdatum 1 januari: van de 'normale' temperatuur van 36,6°C naar 37,0°C.

Geen grote sprong, want zoals Paul Herman, uitgever van Glénat Benelux, opmerkt: 'De houding van distributeurs en winkels is in Nederland nog immer negatief: manga krijgt geen ruimte op de schappen. Bovendien duurt het soms weken eer een Japanse uitgever zijn fiat geeft aan een vertaling. Wij hebben één keer niet gewacht, en toen was het 'oorlog'. Ze willen alles vooraf zien: omslag, copyrightvermelding, paginatitels en de Nederlandse vertaling.' RS

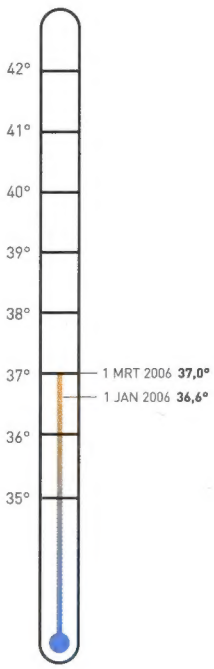

[MANON KOMT... NIEUWJAARSBORRELEN]

Agenda's staan vol tegenwoordig. De mijne niet.In januari slechts twee afspraken: lunchen met Mick Jagger en een lintje doorknippen bij de opening van de 25e voedselbank op Rottumerplaat.

Goed, op naar de nieuwjaarsreceptie van Lambiek dan maar.Tegen half 7 stapte ik op de fiets en reed richting Kerkstraat. Wat een stappen had ik hier toch afgelegd in mijn jonge wilde jaren. De portier van die tent naast eetcafé De Klos was ooit in zijn been geschoten. Wereldnieuws nog. Even verderop zat toen een ruige nachtclub – C66 – en daar werd behoorlijk gesnoven en gezopen. Sukke dingen zijn tegenwoordig heel normaal. Ik deed mijn fiets op slot en stapte binnen in het hier en nu. *Fashionable late* schijnt trendy te zijn, maar als je daardoor de beste wijn misloopt en meteen op lauw kraagloos bier wordt gegooid mag die trend wat mij betreft weer gauw verdwijnen. Ik werd met liefde door Kees *himself* gezoend en maakte een compliment over zijn blauwe wollen trui. Dat ik hem nog moest complimenteren met de nieuwe winkel vergat ik. Maar een prachtwinkel is het: de strips keurig op tekenaar geschikt en overal nieuwe uitgaven te vinden en heel veel ruimte. Ik hing met mijn lauwe kraagloze biertje bij de G van Gumbbah, Gullerud en Gunn. Hoe ik dan op diezelfde plek ook naast Hanco Kolk hing was voor mij een raadsel. Kousemaker en consorten lijken me toch mensen die de boel aardig alfabetisch weten te rangschikken. Misschien zou ik bij mezelf eens te rade moeten gaan! Maar eerst nog een biertje en een onderonsje met Jeanet van stripwinkel Het Beeldverhaal. Altijd leuk. Het bier bleek nu ook al bijna op te zijn. De witte wijn die over was, was niet die lekkere. De rode wijn was ook op en de twee knapen in de keuken zagen zo wit als de shirts of overhemden die ze aanhadden. Achter mij ging het gesprek over een BMW 6-cilinder bouwjaar 1990. Ook leuk. Op dat moment stapte meneer Hans Duncker op me af en drukte drie zoenen op mijn wang. *Long time no see!* Ik ging terug om bij de G te staan. Daar kwam ik in gesprek met Ben Westervoorde. Normaal staat hij bij de W, dacht ik nog. Nu bij de G en bij mij. Toch leuk dat die tekenaars opeens bij mij staan dan. Zomaar. En Ben is oké. Mijn glas met lauw bier was op en had niet gesmaakt. Het bier was écht op. Wat nu? Keuzes, keuzes. Voor Hanco dan nog maar een watertje halen en altijd gezellig en leuk om René Windig (of was het nou Eddie de Jong) tegen het lijf te lopen.

'We hebben alleen nog chocoladebier' verkondigde de knul in het wit. 'Chocoladebier?', herhaalde ik alsof ik Nederlands les kreeg. Wie bedenkt dat nu weer? Wie drinkt die bagger? Ben ik op ponykamp of zit ik in een galerie?

Goed, het werd tijd om te gaan. Ik merkte nog gauw op dat het gehalte piercings, neusbellen en oorafklemmetjes vrij hoog lag. Ik kon er even niets mee. Ik trok mijn jas aan en verliet de G om met een andere letter uit het assortiment nog elders een biertje te drinken.

Volgend jaar sta ik om 5 uur op de stoep! Zet de Chardonnay maar vast koud.

manon.albers@stripschrift.nl

MANON ALBERS HOUDT WEL VAN EEN FEESTJE. VOOR STRIPSCHRIFT GAAT ZE REGELMATIG OP BEZOEK VOOR HAAR NATJE EN HAAR DROOGJE. MAAR OOK DE SERIEUZERE KANTEN VAN DE STRIPWERELD KOMEN AAN BOD. UITNODIGINGEN WORDEN OP PRIJS GESTELD, MAAR ZONDER KOMT ZE OOK WEL BINNEN. ZEKER WETEN!

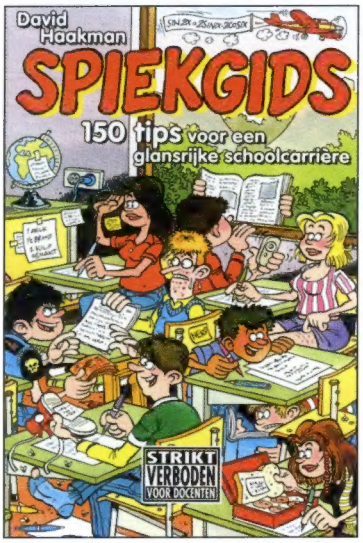

Spiekgids

Spieken is een spel en dus spieken kun je leren. Dat is de moraal van de *Spiekgids* (Fontein, ISBN 90-261-3126-7, 96 pagina's, €4,95) van David Haakman.

Deze gids met 150 tips voor een glansrijke schoolcarrière is van illustraties voorzien door Rob Derks.

Omdat spieken als een spel wordt gepresenteerd, bestaan er ook spelregels. De basis van goed spieken wordt gelegd als je 1. chaos veroorzaakt (de leraar weet niet waar hij het moet zoeken), 2. tips opdoet bij bovenbouwleerlingen (ervaring telt!), 3. voorin de klas zit (een openbaring, maar achterin let de leraar beter op), 4. een goede leerlingreputatie bezit (de slechterik wordt beter in het oog gehouden) en 5. zorgt dat je niet betrapt wordt (de open deur der open deuren, maar geen speld tussen te krijgen). Verder ontvang je legio spiektips over op welke plekken je spiekbriefjes – de nog altijd meest gebruikte methode – kunt verbergen, variërend van klassieke locaties zoals de mouw, de zakdoek en het toilet tot aan geavanceerde plekken als de mobiele telefoon, de digitale camera of door het inspreken van een mp3-speler. Rob Derks voorzag verschillende tips van een grappige tekening en ook het omslag is van zijn hand en nodigt uit tot het zoeken van zoveel mogelijk spiekmethoden. TdK

A D V E R T E N T I E

Arin!!!

Een spannende, historische strip voor jong en oud.

Auteurs:
Frans le Roux & Roelof Wijtsma

Arin en het volk van de hunebedbouwers

Arin en:	ISBN	Prijs
De gebroken beker	90 5766 6111	€ 6,95
De huilende steen	90 6053 5065	€ 6,95

Te bestellen bij de boekhandel of direct bij: www.arin.nu

edu actief

Winnaars Dalton-dvd's

In *Stripschrift 373* stelden we in samenwerking met A-film drie dvd's van de film *De Daltons* ter beschikking. We vroegen naar de namen van de twee niet in de betreffende recensie genoemde broers. Het goede antwoord was: William en Jack. De dvd wordt opgestuurd naar Sem Bonten (Swalmen), Peter Uittenbogerd (Wierden) en Peter Roozendaal (Heerhugowaard). Gefeliciteerd!

Rooie Oortjes Mag. tweemaandelijks

B4 Publishing heeft de frequentie van *Rooie Oortjes Mag.* teruggeschroefd van één- naar tweemaandelijks. Uitgever Aryan Börger constateerde dat de Nederlandse lezersmarkt nog niet toe is aan een maandelijks pikant tijdschrift met strips, cartoons en redactionele inhoud, in tegenstelling tot landen als Engeland en Frankrijk. 'We verkochten zo'n 3500-4000 exemplaren per maand. Dat is toch te weinig om het magazine op z'n minst kostendekkend twaalf keer per jaar uit te brengen.'

Het magazine is een voortzetting van het kwartaalblad *Rooie Oortjes*, dat bekend stond om de erotisch getinte humorstrips en cartoons. Het Haarlemse B4 Publishing nam de formule in het najaar van 2005 over en voegde er een redactioneel deel aan toe - overwegend plat vermaak - en verhoogde de frequentie tot één keer per maand. 'Wij willen een leuk, ondeugend blad maken vanuit een journalistiek oogpunt, in plaats van een verédeld stripblad zoals *Rooie Oortjes* voorheen was.' Dit jaar zal moeten blijken of er toch een groter publiek bestaat voor zo'n formule. Zo niet, dan sluit Börger een terugkeer naar een kwartaal-stripblad niet uit. Hij maakte een paar jaar terug voor uitgeverij Audax ook al eens *Strip Mag.*, een snel gesneefde *spin off* van *Aktueel* met ook een mix van strips en pikant amusement. 'Dat blad liep best aardig, maar niet voor een grote uitgeverij als Audax.' Met uitgeverij De Boemerang van Rob Harren zijn voor *Rooie Oortjes Mag.* licentie-afspraken gemaakt. De Boemerang levert strips en cartoons, van onder andere Gürsel en Dany, en krijgt een bepaald bedrag per verkocht nummer. De Boemerang blijft zelf verantwoordelijk voor *Rooie Oortjes*-albums, de website *www.rooie-oortjes.com* en andere bijproducten. RS

Henk Sprenger
1919 - 2005

Demoneneiland!
Dat was de eerste strip van Henk Sprenger! Daar kan je mee binnenkomen! Dat belooft wat!
Toen ik de aankondiging las op de achterkant van de eerste van drie afleveringen van Buck Ryan *wist ik al gelijk dat deze strip een heilige graal voor mij ging worden. Hij was namelijk nergens te koop! Althans niet voor zover ik kon nagaan en reken erop dat deze jongen in die tijd naging!*
Wat wil je...: 'STRIJD TEGEN WILDE STAMMEN EN VOORWERELDLIJKE MONSTERS!' Met teksten als: 'En reeds wordt een tweede bruid voor Tokko aangesleurd! Martens rukt als een waanzinnige aan de tralies als hij ziet wie het is! Jane! Lieve dappere Jane! De beesten...' En als Jane boven het 'voorwereldlijk monster' bungelt: '...poogt ze hevig aan iets anders te denken, aan het witte huis in Bandoeng, aan haar moeder ver weg in het kleine onderdrukte Holland, aan Paul. Dan echter wordt het haar te machtig. Zij gilt! Ze wil LEVEN! Niet in deze vergeten uithoek van de wereld sterven. NEEN! Het is een vreselijke nachtmerrie en dadelijk zal ze ontwaken.... Maar het is geen droom!! Reeds knetteren opnieuw de vlammen.... De afgrijselijke muil beneden haar.... God, laat het kort zijn.... Alles wordt zwart rondom haar....' Let op, hè, VIER puntjes!
En dan zijn er nog plaatjes bij ook! Zoals dat hoort in strips.
Gelukkig bleek een vriendje het ergens te hebben bemachtigd zodat ik het tenminste kon lezen! Maar zelf heb ik tot de jaren zestig moeten wachten voor ik (naar ik mij herinner voor veel geld bij Lambiek) Demoneneiland *uiteindelijk in mijn bezit had.*
Alles wat de strips van Henk Sprenger tot Henk Sprenger-strips maakt was hier al aanwezig, ook al stond zijn naam niet eens op de aankondiging. Ongegeneerde spanning, ongegeneerde emotie, ongegeneerd exotisme, en een ongegeneerd gevoel van dat kleine, dappere, rood-wit-blauwe landje waar je wieg had gestaan en dat zo'n roemrucht verleden had en zich zo moedig staande wist te houden tegen de boze horden van het kwaad en de buitenwereld. Met tekeningen die dan misschien niet virtuoos waren, maar altijd net datgene meegaven aan de wat ronkende tekst, waardoor je toch het gevoel had naar de avontuurlijke verhalen van een favoriete oom te luisteren.
Ik kan het niet laten. Nog een paar stijlbloempjes uit Arend Stork *(nooit in album uitgegeven), dat begint met de luchtgevechten boven Nederland op 10 mei, 1940: 'Niet slecht, voor een beginneling', mompelt de Hollander in zichzelf, en reeds speuren zijn staalblauwe ogen naar een volgende tegenstander'. En: 'Dan springt hij... Gedurende de felbewogen seconden van de strijd hebben z'n hersenen met verdubbelde snelheid gewerkt... Hij heeft gezien, dat zij al vechtende boven het kustgebied geraakt zijn.... Toen de drie moffenjagers aanvielen, wist hij dat hij zou moeten springen... Bij de heersende oostenwind - al is die nog zo zwak - en van een zo grote hoogte, zal hij onvermijdelijk ver uit de kust in zee terechtkomen... Nu hij dan ook naar omlaag suist, flitst door z'n brein: 'Zo lang mogelijk VRIJ vallen...!'*
De lucht giert om hem heen... 50 meter per seconde!... Het didactisch element in Sprengers werk. Zou ik daar zelf een tikje van hebben overgehouden? Sprenger zou later (net als Eddy Paape in Robbedoes) *vele pagina's met wetenswaardigheden en ditjes-en-datjes in de sfeer van 'Wist je dat...?' publiceren.*
Nog eentje dan, om het af te leren: 'Hij hoort het geluid van snel-naderende voetstappen... Glimlachend verliest hij het bewustzijn... Ze zijn er! ZE ZIJN ER!!...' Precies! We zijn er! Thuis bij de haard!

Met de naam Henk Sprenger maakte ik kennis in het eerste nummer van Tom Poes Weekblad. *In die prachtige tweekleurendruk, van helder blauw via oranje naar bijna zwartbruin. Over de magie van aankondigingen gesproken, ik voel nog de spanning van de halve pagina in datzelfde nummer: DE NOORMAN KOMT!! We vielen midden in een avontuur van* Piloot Storm, *dat kennelijk al ergens anders was gepubliceerd. Maar dat maakte de achtjarige Martin niets uit. Arend Storm (de herdoopte Arend Stork) was vastgebonden aan een atoomraket die door Nazi-onverlaten op New York gericht was. Volgende week: Overleeft Piloot Storm dit? NAGELBIJTEN! En toen de wereld was gered, beleefde Piloot Storm avonturen in een mysterieus Tibet. Daarna was* Tom Poes Weekblad *afgelopen en jaren later bleek Piloot Storm zijn verdere avonturen in de ruimte te beleven. Maar de magie lag in het begin. En was VEEL later, samen met de in het Engelse tijdschrift* Eagle *verschenen* Storm Jameson, *zeker van invloed op de naamgeving van de verhalen die ik samen met Don Lawrence zou maken!*
Nu moet het hoge woord er maar uit. Ik was nooit een echte Kick Wilstra*-fan. Misschien vanwege een lager gehalte exotisme en een zeer hoog percentage Hollandse huiselijkheid. Al moest ik soms toegeven dat het wel wat had. De Nederlandse huismoeders die in opstand kwamen en met deegrollers gewapend de straat opgingen. Oom Ferdinand, de worstelaar mat zijn Italiaanserige snor. De vele terzijdes van Sprenger, die zijn lezertjes vaak direct aansprak, een postmoderne aanpak avant-la-lettre, die heel ontwapenend kon werken.*
Kicks avonturen verschenen in de Rotterdamse Ketelbinkie Krant, *en natuurlijk in de oblong-boekjes, maar mijn aandacht werd meer getrokken door* Kapitein Rob, Eric de Noorman, Robbedoes, Kuifje, Buck Danny, Dick Bos, *om kort te gaan: de Buitenwereld. Voetballen begon me pas veel later te interesseren. Overigens een aantekening: er wordt altijd vermeld dat de naam Kick Wilstra is samengesteld uit die van onze twee beroemdste voetballers uit die tijd, Faas Wilkes en Abe Lenstra. Mag ik erop wijzen dat de VOORnaam dezelfde is als die van, misschien wel de beroemdste Hollandse voetballer uit de jaren dertig en veertig (sorry Bep Bakhuys en Leen Vente), KICK SMIT!! Nog eens: KICK SMIT!! Toen Kick Wilstra begon waren Lenstra en Wilkes relatieve nieuwkomers. Kick Smit was al een legende!!*

REEDS VERSCHENEN:
DEMONEN EILAND
(De sensationele avonturen van Bill Morris en George Young, 2 Amerikaanse piloten)
STRIJD TEGEN WILDE STAMMEN EN VOORWERELDLIJKE MONSTERS!
Hieronder volgen 3 van de 132 scènes uit deze spannende geschiedenis:
Dit 36 pagina's grote verhaal is uit zeer beperkte voorraad nog leverbaar via Uw boek- of tijdschriftenhandelaar of rechtstreeks bij Uitgeverij „Algro", Gibraltarstraat 65, Amsterdam-W. Na ontvangst van 50 cts per postwissel of giro 522372 wordt het U omgaand franco toegezonden. Gelieve vooral op het strookje te vermelden: Voor 1 ex. „Demoneneiland".

Ik heb Henk Sprenger ooit eens aan de telefoon gehad om een ontmoeting te arrangeren. Maar je blijkt altijd minder tijd te hebben dan je denkt. Ik heb te lang gewacht.
Henk Sprenger heeft er niets aan gemist. Maar ik wel! En dat blijf ik doen!
Bedankt, mijnheer Sprenger!
In de onsterfelijke woorden van Kick zelf: 'En denk erom jongens! Houdt je ogen steeds op het doel gericht!'

Martin Lodewijk

Lo Hartog van Banda
1916 - 2006

Op 2 februari overleed Lo Hartog van Banda (4 november 1916) op de leeftijd van 89 jaar. Daarmee verliest Nederland kort na het overlijden van Marten Toonder wederom een grootheid op stripgebied.

Hartog van Banda schreef jarenlang scenario's voor de Toonder Studio's (onder andere voor Tom Poes, Kappie, Koning Hollewijn, Marion, Aram *en* Student Tijloos *en werd tevens bekend door* Arman & Ilva, *een strip getekend door Thé Tjong-Khing. Ook schreef hij veel voor televisie, met als hoogtepunt het onsterfelijke* Ti-Ta Tovenaar, *en werkte hij een tijdje in de reclame. In de jaren tachtig en negentig werd hij ook buiten Nederland bekend door de scenario's die hij voor drie* Lucky Luke*-verhalen schreef en onlangs schreef hij nog het script voor de* Ti-Ta Tovenaar*-musical die momenteel in het Efteling Theater wordt opgevoerd.*

Een ontmoeting met Lo was altijd een genoegen. Altijd vriendelijk, welbespraakt en een goed verteller. Vertellen, daar hield hij van, of het nu in geschreven vorm was of in gesproken woord. Ondanks dat hij graag over zijn eigen leven en werk sprak, was het nooit opschepperig. Niet alleen over zijn strip- en televisiewerk, maar ook over zijn bizar te noemen internering in de Tweede Wereldoorlog kon hij boeiend vertellen.

Lo had, op zijn zachtst gezegd, een bijzondere levensloop. Toen hij op jonge leeftijd zonder ouders overbleef, had hij voor zijn gevoel weinig meer te zoeken in Nederland. Liever beproefde hij zijn geluk in Nederlandsch Indië. Hij had net genoeg geld om de overtocht te betalen, maar vond in Indië al snel een goed betaalde baan bij een krant. Daar koos hij geregeld de kant van de inlandse werknemers, iets dat hem niet in dank werd afgenomen, en dat hem ook duur kwam te staan bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Hij werd opgepakt en opgesloten als zijnde een 'gevaarlijk element'. De omstandigheden in de gevangenis waren dermate erbarmelijk dat Lo zelfs in hongerstaking ging.

Bij de dreigende inval van de Japanners werd besloten het deel van de gevangen dat als gevaarlijk werd beschouwd te transporteren naar Suriname, waar een strafkamp voor die groep werd ingericht. Ook Lo werd op transport gezet, al heeft hij zelf nooit goed begrepen waarom. Net zomin als de andere geïnterneerden overigens. Er zaten zelfs pubers onder de gevangen.

De omstandigheden aan boord van de boot waren meer dan erbarmelijk, en die in het eerste kamp in Suriname niet minder. Later werden de gevangenen verplaatst naar het gevangenkamp Jodensavanne, daar was het iets beter.
Lo trok zich er niet zoveel van aan, hij bleef een beetje tegendraads, hetgeen hem meerdere malen lange periodes in de isoleercel opleverde. Waar een ander gek van zou zijn geworden, was voor hem een openbaring. 'Eindelijk had ik eens de tijd om over de dingen en mezelf na te denken', zou hij later zeggen.

Na de bevrijding begon de grootste desillusie. Niet alleen was hij door zijn eigen landgenoten zonder reden gevangengezet in een strafkamp, maar na de bevrijding bleef het kamp gewoon bestaan. De Nederlandse regering wist blijkbaar niet goed wat ze met de gevangen aanmoesten. Toen ze eindelijk besloten het kamp op te heffen, werd iedereen op transport gezet naar Nederland en daar in vrijheid gesteld. Daar stònd Lo, terug in het land waar hij niet meer wilde wonen, zonder goed of geld.
Het wrange was, dat hij hoe dan ook in de problemen zou zijn gekomen in de oorlog. Was hij in Nederland gebleven, dan zou hij ofwel hebben moeten onderduiken, dan wel opgepakt zijn voor de Arbeitzeinzatz, *en als hij niet uit Indië was getransporteerd, zou hij in het Jappenkamp zijn beland of bij de Birma-spoorweg. Terugkijkend op zijn leven, vond hij zelf dat hij niet met de slechtste optie was weggekomen.*

Na enig zoeken kreeg Lo een baantje in het verzekeringswezen. Maar dat was van korte duur, want hij vond het vreselijk. Hij had er altijd van gedroomd schrijver te worden en toen hij geslaagd was voor zijn studie Verzekeringswiskunde besloot hij meteen zijn baan op te zeggen en van de pen te gaan leven. Een slechtbetaalde bezigheid, dat wel, maar het was nu eenmaal wat hij het liefste deed. Lo schreef zelfs een jeugdroman - De wonderlijke lamp *- maar ècht doorbreken deed hij niet. Uiteindelijk meldde hij zich begin jaren vijftig bij de Toonder Studio's en dat zou achteraf een belangrijk besluit blijken.*
Marten Toonder was zich - mede op aangeven van Joop Lücker van De Volkskrant *- bewust geworden dat er met stripverhalen meer te vertellen was dan alleen maar een avontuurtje. Langzaamaan begon hij meer diepgang in zijn* Tom Poes*-verhalen te brengen. Juist in die periode meldde Lo zich en het klikte meteen tussen Toonder en hem. Lo werd het vaste klankbord van Toonder, maar schreef zelf ook tientallen scena-*

Mijn herinneringen aan Lo Hartog van Banda

Lo Hartog van Banda ontmoette ik voor het eerst in 1967, toen hij bij de Toonder Studio's op de Prinsengracht in Amsterdam langs kwam. Ik werkte daar dagelijks als freelancer, onder meer met Andries Brandt.
Lo was gevraagd om samen met Andries verhalen te schrijven ('plotten') voor de strip *Polletje Pluim*.
In het verhaal was sprake van een toverdrank, die iemand in een held veranderde. Lo en Andries zaten zich af te vragen hoe die drank moest heten. Ik suggereerde 'supersap' en op dat moment merkte Lo mijn bestaan op. Toch zou hij me nog zeven jaar lang 'het meisje' blijven noemen: zijn geheugen voor namen en gezichten was net zo slecht als dat van mij.
Een jaar na die eerste ontmoeting deed Lo *Polletje Pluim* over aan mij. Tegelijkertijd stopte Dick Matena met het tekenen van de strip. Hij werd opgevolgd door Jan van Haasteren.

In die tijd zag ik Lo niet veel – hij was freelancer, net als ik. Maar bijna dagelijks kreeg ik verhalen over hem te horen van Andries Brandt. Die twee waren al jaren dè stripschrijvers op de studio en werkten veel samen, bij voorbeeld aan de *Tom Poes*-dagstrip.
Bij die strip gaf Toonder meestal de voorzet: 'Een mannetje dat in een grot leeft en op zoek is naar een schat...'
'En dan, meneer Toonder?' 'Dat weet ik niet, dat moeten jullie verzinnen!'
Lo en Andries verzonnen iets en keerden terug naar Toonder. Die las het nieuwe plot en zuchtte: 'Het is nog niet helemaal wat ik bedoel...!'

Het kwam er – zoals Andries Brandt het later verwoordde – op neer dat Lo en Andries het verhaal moesten verzinnen dat Toonder in zijn hoofd had, maar dat hij niet onder woorden kon brengen.

Lo en Andries hielden wel van een beetje dollen. Zo plakte Lo eens een krantenkop op de deur van Andries' werkkamer: 'IJverig maar dom'. Met eindeloos geduld weekte Andries die tekst van de deur, droogde hem en knipte hem in tweeën. Daarna stond er op Andries' deur 'ijverig' en op Banda's deur 'dom'.

Toen Lo bij de studio vertrok naar reclamebureau Thomson bleef hij bijna dagelijks Andries ontmoeten, meestal in hun stamcafé in Amsterdam.
Lo voerde dan graag een toneelstukje op. Hij kwam handenwringend op Andries af en smeekte, of die hem alsjeblieft weer in dienst wilde nemen, omdat zijn vrouw en bloedjes van kinderen omkwamen van de honger. 'Nee Lo!' zei Andries dan streng. 'Je bent ontslagen en je blijft ontslagen!'
Tot ten slotte de kastelein zich ermee begon te bemoeien en tegen Andries uitviel: 'Ouwe chagrijn, neem die arme man weer in dienst!'
Uiteindelijk is de zaak zo geëscaleerd dat Andries in het café niet meer werd getapt en hij een ander stamcafé moest zoeken.

Op een gegeven moment ging Lo *Ti-Ta Tovenaar* schrijven voor de televisie. Dat was een enorme klus: in zijn eentje schreef hij elke dag een

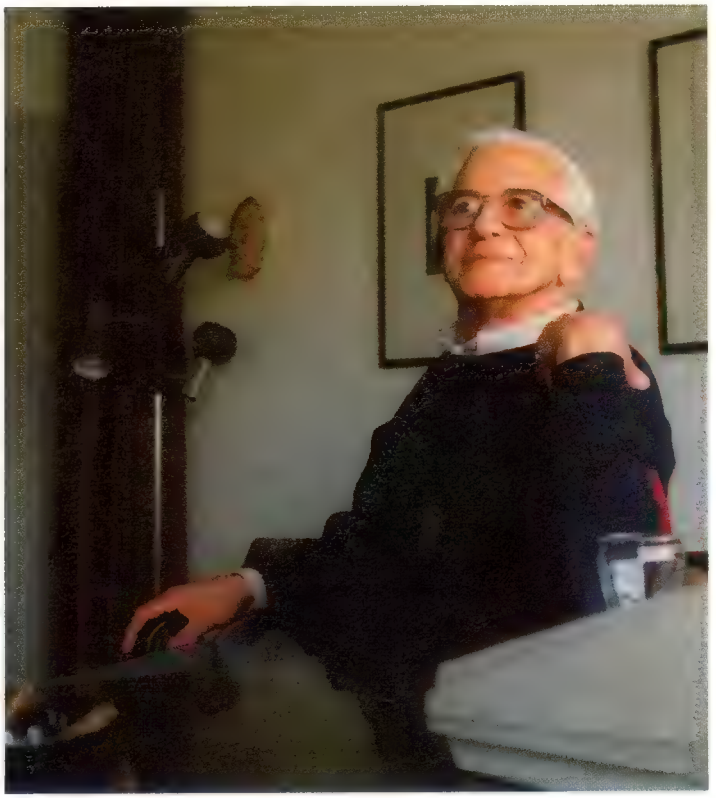

FOTO ROB VAN DER NOL

rio's en plots voor uiteenlopende strips van de studio's. Ook stond hij aan de basis van menig strip, zoals Het dagboek van Marion, *en sprong vaak in als de vaste scenarist van een serie ziek werd of op vakantie ging. Omdat het heen en weer reizen tussen Amsterdam, waar de studio's zich bevonden, en Den Haag, waar hij woonde, hem teveel tijd kostte, kwam het regelmatig voor dat Lo onder zijn bureau bleef slapen.*
Het aantal series waar Lo aan gewerkt heeft in zijn tijd bij de Toonder Studio's zal nooit meer achterhaald kunnen worden, maar er zal weinig zijn waar hij niet aan mee heeft geplot of geschreven.

Midden jaren zestig verliet Lo de Toonder Studio's en ging in de reclame werken. Een voor hem vreugdeloze arbeid die in elk geval één evergreen *in die branche heeft opgeleverd:* 'Het hagelt, het hagelt, grote korrels Venz'. *Toch bleef hij ook stripscenario's schrijven. De belangrijkste waren zondermeer die voor* Arman & Ilva, *een sciencefiction-strip die op weergaloze wijze werd getekend door Thé Tjong-Khing. Maar ook voor het stripweekblad* Pep *schreef hij menig serie. Om er een paar te noemen:* De Argonautjes *(Dick Matena),* Arad en Maya *(Jan Steeman) en* Ambrosius *(Gideon Brugman).*

Zijn grootste bekendheid verwierf Lo uiteraard met zijn werk voor televisie. Wie kent niet zijn Ti-Ta Tovenaar, *dè kinderserie van de jaren zeventig. Hele generaties hebben aan de buis gekluisterd gezeten om de avonturen van Ti-Ta Tovenaar, Ti-ka, Opa, het Heertje en de onvergetelijke Grobbebollen te volgen. De serie was een groot succes en is uiteindelijk ook aan dat succes ten onder gegaan. Doordat er frequenter zou worden uitgezonden, werd er op zeker moment op twee sets tegelijk opgenomen. Lo kon het nog nauwelijks bijbenen en zat uiteindelijk in een hoekje van de studio scènes te schrijven die nog geen uur later al werden opgenomen. Uiteindelijk stopte de serie na 670 afleveringen, bij elkaar een kleine 50 uur televisie!*
Lo had de smaak voor televisie te pakken. Na Ti-Ta Tovenaar *bedacht hij* De berenboot, *die hij samen met zijn zoon Rolf Hartog van Banda maakte, maar het succes van* Ti-Ta Tovenaar *kon hij niet evenaren. Ook maakte hij nog de* De berenbios *en* De Astronautjes, *maar beide series zijn geen succes geworden.*

In de jaren tachtig kwam Lo in contact met Morris en deze vroeg hem of hij niet eens een scenario voor Lucky Luke *wilde schrijven. Dat resulteerde in het album* Fingers *dat door velen wordt gezien als het beste* Lucky Luke*-verhaal van na de dood van René Goscinny.*
Hij schreef nog twee andere Lucky Luke*-verhalen, maar het resultaat viel Lo tegen. Bij het tweede album -* Nitroglycerine *- had Morris zo aan het scenario zitten knoeien dat er weinig overbleef van wat Lo voor ogen had gestaan. Aanvankelijk weigerde hij nog een derde verhaal te schrijven, maar hij liet zich uiteindelijk toch overhalen. Dit keer - in het album* Spokenjacht *- maakte Morris het nòg bonter en daarmee was voor Lo de kous af.*

De jaren erna schreef Lo niet zo veel meer. Hij zette zijn memoires op papier, maar die zijn vooralsnog onuitgegeven, en maakte opzetjes voor diverse projecten. Eén project heeft hij nog wel afgerond, de Ti-Ta Tovenaar*-musical die momenteel loopt in het Efteling Theater.*

Als Lo vastzat met een plot, had hij zijn eigen methode om daar weer uit te komen. Vlak voor het in slaap vallen dacht hij er nog even goed over na en als hij de ochtend erna wakker werd, wist hij hoe zijn verhaal verder moest. Ik ben benieuwd wat hij bedacht heeft als hij wakker wordt uit de Grote Droom.

Rob van der Nol

---

aflevering van vijf minuten scenario. Toen ze in Hilversum besloten met twee cameraploegen tegelijk te draaien, kon Lo onmogelijk opeens twee keer zoveel scenario's produceren. Andries en ik werden ingeschakeld om snel een aantal afleveringen te schrijven.
Lo nam me mee naar de set om er rond te kijken. Maroesja Lacunes, Ti-ka in de serie, kende ik nog van mijn hippiejaren in Amsterdam. De aap Tato was indrukwekkend. Ketting om zijn nek; een oppasser hield die ketting vast. De oppasser miste een vinger, ooit door de aap afgebeten. Maroesja was niet al te happig om met die aap samen te werken.
Ik hoorde daar hoe de aap zijn kunstjes leerde. Hij moest bij voorbeeld in het grote toverboek bladeren. Dat werd hem aangeleerd, door tussen de pagina's van het boek rozijnen te verstoppen. Als Tato had geleerd om die rozijnen te vinden, gaf men hem vervolgens het boek zonder één rozijn erin. Hij begon dan als een gek te bladeren, op zoek naar de rozijnen.

Schrijven voor televisie vond ik niet al te boeiend. Er waren zoveel beperkingen; buitenopnames waren bij voorbeeld vaak te duur. In een strip kun je twintig olifanten op hol laten slaan in een vol voetbalstadion, bij een tv-serie ligt dat wat moeilijker. Ik vond het leuk om Ti-Ta Tovenaar taarten in zijn gezicht te laten smijten, maar daar begon de acteur Ton Lensink - die dat personage speelde – over te klagen.
Maar Andries en ik deden het om Lo te helpen, uit collegialiteit.
Lo hielp mij op zijn beurt geweldig, door diverse strips, waar hij geen tijd meer voor had door zijn tv-werk, naar mij door te schuiven. *Distel* (tekenaar Börge Ring) in *Sjors*, *Baron van Tast* (Jan van Haasteren) en *De Argonautjes* (ook Jan van Haasteren, na Dick Matena) voor *Pep*.
Op diverse redacties van de stripbladen zei hij dan: 'Ik wil dat Patty Klein mijn strip voortzet en ik wil dat ze dezelfde paginaprijs krijgt als ik.'
Tot dan toe had ik zo goed als anoniem mijn strips geschreven. Allemaal studioproducties, waar nooit je naam bij kwam, alleen een stickertje 'Copyright Toonder Studio's'.
Met de hulp van Lo kwam ik als volslagen onbekende stripschrijfster opeens de stripbladen binnenvallen met de hoogste paginaprijs van iedereen! Ook kwam mijn naam bij de strips en kreeg ik het copyright van de verhalen die ik schreef.

Voor *Distel* ging ik op mijn brommertje naar Loosdrecht, waar Lo woonde. Ik moest midden in een verhaal invallen en ik vroeg Lo hoe het plot verder ging. Lo zei dat hij dat niet wist. Ik viel bijna van mijn stoel van verbazing. Het leek me een doodzonde, een strip schrijven zonder plot, ik was niet eens op de gedachte gekomen dat zoiets kòn.
Later realiseerde ik me, dat Lo dat moet hebben gedaan om het werk voor zichzelf boeiender te maken. Jezelf verrassen. Ik vroeg hem ooit of hij daar nooit problemen mee had gekregen. Het was één keer voorgekomen, zei Lo, dat hij zichzelf 'vastgeschreven' had, maar verder was het altijd goed gegaan.
Lo heeft drie verhalen voor *Lucky Luke* geschreven. Trots vertelde hij me ooit

ANDRIES BRANDT

dat hij met deze drie verhalen miljonair (in guldens) was geworden door de royalty's van de albums, die in een twintigtal landen verschenen.
Ik vond het leuk dat het hem, naast het artistieke succes in het vak, ook financieel voorspoedig ging. Lo had dat – letterlijk en figuurlijk - verdiend! Hij is de enige stripschrijver die ik ken, die echt rijk van strips schrijven is geworden. Andries Brandt zei altijd: 'Met strips schrijven kun je je boterham verdienen... maar voor een boterham met wat erop, moet je strips tékenen.' Lo bewees dat deze uitspraak niet altijd opging.

Onze contacten beperkten zich tot stripuitjes, sociale ontmoetingen en een enkel persoonlijk bezoek. Na de dood van Andries zocht ik Lo op. Ik had een cadeau bij me. Een aquarel in sepia, die ik had gekregen uit de nalatenschap van Andries, maar waarvan ik vond, dat die Lo toebehoorde. Die aquarel, met de titel 'De schrijvert' had Andries ooit gemaakt voor een tekenwedstrijd bij Toonder Studio's.
Andries had Lo geportretteerd, zittend achter zijn bureau en broedend op ideeën. De lucht om Lo heen is gevuld met zijn hersenspinsels. Monsters, vreemde gezichten, Andries zelf, Toonder die zich aan Lo's bureau vastklampt en druipend aan het oplossen is.
Lo zit er kennelijk al lang te broeden, want de helft van zijn gezicht is in een doodshoofd veranderd, een spinnetje heeft een spinnenweb tussen zijn hoofd en hand met pijp geweven. Merkwaardigerwijze ligt er in de prullenbak het afgehakte hoofd van Ank de Boer, een tekenares op de studio indertijd en verder kruipt er een octopus rond.

In de herfst van 2005 hoorde ik dat het slecht ging met Lo. Zijn hart begon het op te geven. Hij was kortademig.
Hoog tijd om hem nog eens te bezoeken. Geestelijk mankeerde er helemaal niets aan Lo, hij was nog even briljant en gevat als vroeger. Alleen zijn lichaam gaf het op: hij was immers al 89 jaar.
Lo had vrede met de naderende dood. 'Ik heb een mooi leven gehad', zei hij tegen me. 'Ik laat mijn kinderen goed verzorgd achter.' En hij vatte zijn situatie bondig samen met: 'Ik rijd door een prachtig landschap... maar in een oud wrak'.

De beminnelijke en behulpzame Lo is niet alleen een voorbeeld voor me geweest als stripschrijver, maar hij gaf me ook het voorbeeld hoe men moedig en tevreden kan sterven.
Lo Hartog van Banda liep altijd met zijn hoofd in de wolken. Nu is hij er hopelijk zelf, peinzend over een nieuwe plot.

Patty Klein

Mijn herinneringen aan Lo Hartog van Banda

Vrijdag 3 februari hoorde ik op de radio dat Lo Hartog van Banda is overleden. Het bericht trof mij, want ik heb Lo ook gekend, al is het dan kort.
In 2004 ben ik twee keer bij hem op bezoek geweest. Beide keren zijn we uit eten geweest in Kijkduin, waarbij hij mij veel mooie verhalen heeft verteld over zijn kleurrijke leven.

Ik vond hem heel sympathiek en bewonderde zijn intelligentie en zijn creativiteit waarmee hij die geweldige verhalen maakte. Daarnaast had ik ontzag voor zijn onverzettelijkheid. In het kamp in Suriname tijdens de oorlog liet hij zich liever door de commandant neerschieten dan dat hij zijn orders opvolgde, vertelde hij. 'Ik dacht: 'Als hij schiet, heb ik gewonnen, want dan krijgt hij zijn zin niet, en als hij niet durft te schieten krijg ik mijn zin ook, dus ik win altijd'', zei Lo. De commandant durfde niet, en liet hem opsluiten. Voor die eenzame opsluiting is hij die man altijd dankbaar geweest.

Lo Hartog van Banda begreep heel goed dat ik uiteindelijk een juridische carrière liet schieten. Zelf werkte hij na de oorlog op een verzekeringskantoor en deed examen als actuaris. Toen hij van vakantie terugkwam hoorde hij dat hij was geslaagd. De taart stond al klaar. Maar hij voelde zich heel verdrietig, ondanks de felicitaties van zijn collega's. 'Ik kon mezelf daar niet zien zitten, de rest van mijn leven op dat kantoor,' zei hij, 'dus ik nam dezelfde dag ontslag.' Daar heeft hij nooit spijt van gekregen.

De laatste keer dat ik hem belde zei hij me dat hij heel moe was, maar dat hij een prachtig leven had gehad.

Onlangs heb ik Lo's *Panda*-verhaal *De wijze meester* gelezen. Ik was daar eerder nog niet aan toegekomen. Het bleek een prachtverhaal, absoluut schitterend. Ik heb genoten en gelachen om Lo's ingenieuze opzet, zijn taal en zijn smeuïge humor.

68-52. Nadat de wijze oosterling was vertrokken, sloot Joris met een dankbare zucht het juwelenkistje en keek even zoekend rond.
"Er wacht ons een zware taak, broeder Panda!" sprak hij, "Een taak, die zware eisen stelt aan lichaam en geest..... Laat ons dus beginnen met ons lichamelijk behoorlijk te versterken!"
En met energieke pas begaf hij zich in de richting van een nabijgelegen eetgelegenheid.
"Ja, ja!" riep Panda verontwaardigd, terwijl hij achter Joris aandraafde, "en dan zeker betalen met de juwelen uit dat kistje, hè!"
Zonder zich aan Panda's Onvriendelijke Gedachten te storen, trad Joris binnen en bestelde na enig dubben een aantal gerechten, die op de spijskaart de langste namen droegen.
Panda was echter te verontwaardigd om een hap door zijn keel te krijgen.
"Die juwelen zijn niet bestemd om te eten, Joris Goedbloed!" sprak hij en hij keek boos naar iedere hap, die Joris met onbewogen gelaat naar binnen liet glijden.
"Wilt ge werkelijks niets eten, broeder Panda?" vroeg Joris, "Er is genoeg!" En hij begon tevreden in zijn nagerecht te lepelen.
"Ja!" riep Panda bitter, "In dat kistje, bedoel je! Maar dat is bestemd om-eh, om de oosterse wijsheid te bekostigen! Het mag alleen geopend worden....."
".....Met een oprecht, vredig en vriendelijk gemoed!" vulde Joris aan, terwijl hij met een voldaan gebaar zijn mond afwiste.
"Wel, Panda, dat gebeurt immers ook! Ik heb het kistje gekregen, dus het is mijn eerlijk eigendom! En wat dat andere betreft.....", Joris zweeg even om een dure sigaar op te steken -, "Mmm! Ik - smak - mag wel zeggen, dat ik me nog nooit zo vredig en - smek - vriendelijk heb gevoeld!"

Heel wat *Bommel*-verhalen zouden niet zijn ontstaan, of veel minder zijn geworden, zonder de inbreng van Lo Hartog van Banda.

Ik prijs me gelukkig dat ik zijn verhalen ken, en hem zelf nog heb gekend.

Jesse van Muylwijck

Bud Blake

1918 - 2005

Op Tweede Kerstdag van het vorig jaar overleed de Amerikaanse striptekenaar Bud Blake op 87-jarige leeftijd. Blake was hier in Nederland bekend van zijn dagstrip* Tiger*, die werd gepubliceerd in bladen als* Mickey Maandblad *en het kortlopende krantenstrip-experiment* Stripkoerier*. De dagstripversie heeft hier nooit vaste voet aan de grond gekregen. Wel verschenen er in de loop der jaren een aantal kleuren-albums in het Nederlands.

Blake begon zijn strip, over de onbezorgde avonturen van een groepje kinderen die net oud genoeg zijn om naar school te gaan, in 1965. In tegenstelling tot de kinderen in Peanuts *blijven Tiger, Hugo en Bonny niet regelmatig stilstaan bij de deprimerende dingen van het leven. Maar dat wil niet zeggen dat* Tiger *een zoetsappige strip was. Bud Blake had een scherp gevoel voor humor en zijn grappen konden net als die van zijn generatiegenoten genadeloos zijn.*

Bud Blake werd geboren in 1918. Na de Tweede Wereldoorlog werkte hij 15 jaar lang als cartoonist voor een reclamebureau in New York. Het was een tijd, waarin cartoons een veel grotere plaats innamen in de reclame dan tegenwoordig en Bud Blake bouwde een goede reputatie op. In 1957 had hij er genoeg van. Hij zei z'n baan op, verkocht een one panel cartoon *aan King Features Syndicate en verhuisde met z'n gezin naar Spanje.* Ever Happened To You *deed het goed genoeg om Blake een leuke financiële basis op te leveren, maar toen er honderd kranten meededen was de rek er een beetje uit. De gagstrip was in eerste instantie getekend in een vrij saaie variatie op de gangbare cartoonstijl uit de jaren vijftig, hoewel Blake een goed oog had voor compositie en een plezierig New-Yorkgevoel voor humor. In de loop der jaren ontdekt Blake zijn eigen, ietwat hoekige stijl. Hij ontwikkelt zich tot een* cartoonist's cartoonist. *Iemand die door z'n collega's gewaardeerd wordt om z'n vakmanschap, maar bij het grote publiek weinig bekendheid heeft.*

En eigenlijk heeft het in 1965 gestarte Tiger *daar weinig aan veranderd. De strip deed het zó goed dat Blake er veertig jaar aan door kon werken en hij won tot drie keer toe de prijs voor de beste humorstrip van de National Cartoonists Society. Maar er werden geen boeken van uitgegeven, op een aantal verdwaalde comics van de tweederangs uitgeverij Charlton na. Er zijn geen tekenfilms van, geen video-games en hij is niet met een bemande vlucht meegeweest naar de maan. Eigenlijk is hij nog het beroemdst in Nederland, waar misschien wel meer albums van zijn werk verschenen dan waar ook ter wereld.*

Een andere vorm van onsterfelijkheid bereikte hij toen Daan Jippes besloot om voor de modernisering van de Jan Kruis-inktlijn Bud Blake's strip als voorbeeld te nemen. 'Ik had de artistieke verantwoordelijkheid. Samen met Matthias Boswinkel besloten we dat de inktlijn van Jan Kruis een eigentijdse vorm moest krijgen. Ik heb toen Bud Blake als voorbeeld erbij gehaald. Dat is vooral te zien in de spin-off Hoi Pipeloi *die we maakten voor* Bobo*. Die was helemaal van ons, dus dat mocht iets eigener.' Jippes had zelfs enige tijd een mooie gekopieerde* Tiger*-pagina op de rand van z'n tekentafel liggen. Om de nieuwe lijn te vinden, werd met een speciaal pennetje gewerkt. 'Niet alleen het lijntje was belangrijk, maar ook zijn vlakverdeling is heel bijzonder. Hij maakt mooie plaatjes, die meneer Blake.'*

En nu dus niet meer. Maar gelukkig voor de eigenaar van de strip, is zijn humor tijdloos. Sinds zijn pensionering twee jaar geleden worden alleen nog maar herhalingen naar de kranten gestuurd.

Ger Apeldoorn

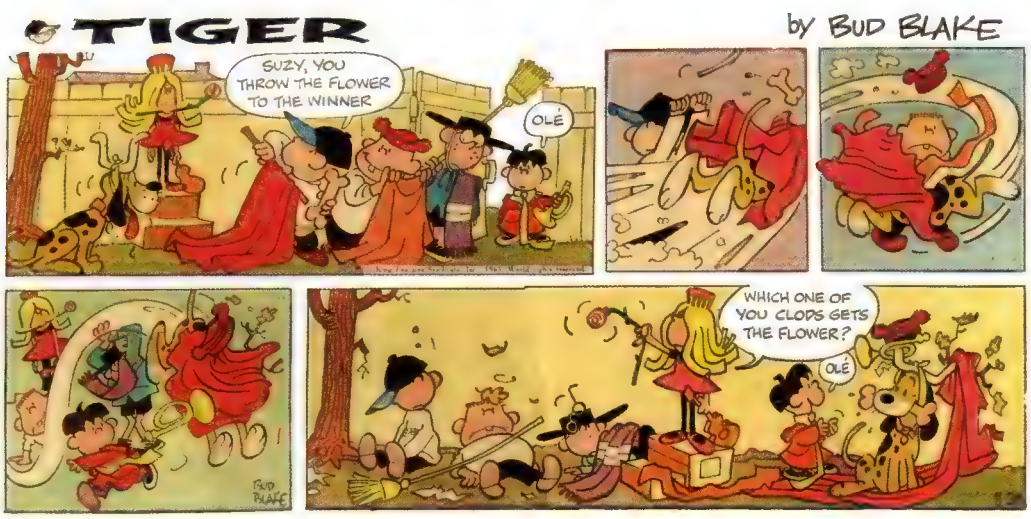

ADVERTENTIE

OOG & BLIK PRESENTEERT

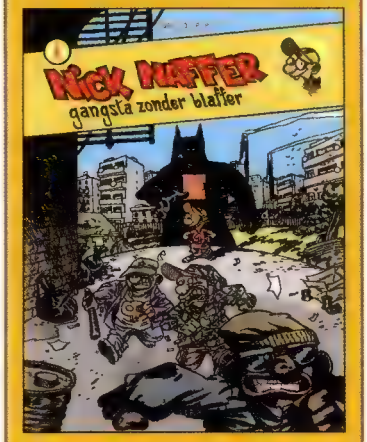

NICK NAFFER 1
gangsta zonder blaffer
De harde avonturen van een Robbedoes in de hedendaagse voorsteden. Een gloednieuwe, hilarische strip van Manu Larcenet
Hardcover, 48 pag. €13,50

DE DAGELIJKSE WORSTELING 3
Wat van waarde is...
Het derde deel van deze topreeks! Fijnzinnige observaties over het leven van een freelance fotograaf, over liefde en dood, gevat in een heerlijk luchtige stijl
hardcover, 64 pag. €14,95

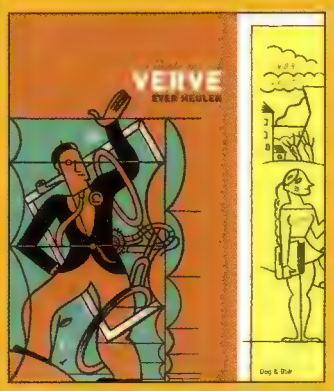

VERVE
Prachtboeken met het tekenwerk van de Belgische topillustrator Ever Meulen. Met een voorwoord van Art Spiegelman.
Let op: wegens groot succes is nog slechts een beperkt aantal exemplaren te koop!
Softcover met flappen en Nederlandstalige bijlage. 206 pag. €35,00

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

ADVERTENTIE

XTRA GRAPHIC NOVEL

De klassieker van Keiji Nakazawa over de atoombom op de Japanse stad Hiroshima in augustus 1945. Nakazawa's intense, soms harde, maar ontroerende getuigenis vanuit het perspectief van de 6-jarige Gen. Over het leven vóór de bom, het vernietigende atoominferno, de chaos die volgde en het leven dat nooit meer hetzelfde werd. Met een toelichting van Keiji Nakazawa en Art Spiegelman.

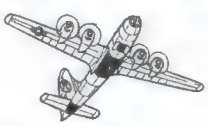

Dit levendig vertelde en aangrijpende verhaal brandt een radioactieve krater in het geheugen.' - Art Spiegelman

'Een van de meest hartverscheurende strips ooit...' - De Morgen

'Een meeslepend, diepmenselijk en dramatisch verhaal.' - De Standaard

De eerste delen uit de 10-delige reeks

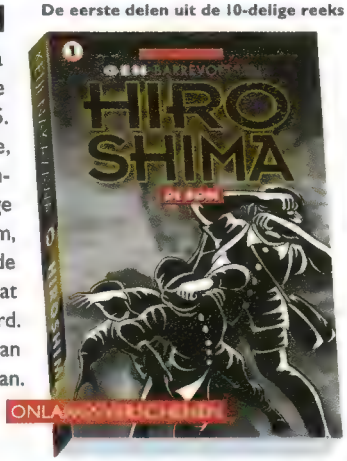

ONLA[illegible]

€ 16,90 • 286 pag. • ISBN 90-77766-12-X

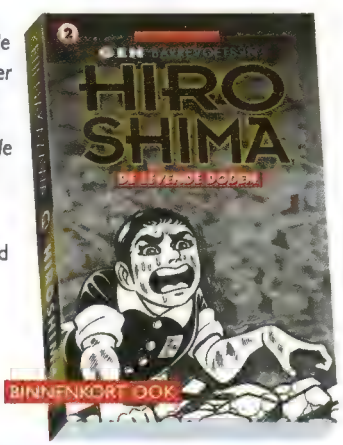

UITGEVERIJ XTRA
Postbus 2944
1000 CX Amsterdam
Tel: 020 - 625 48 52
Fax: 020 - 638 29 55
info@xtraspecial.nl

Een nieuwe Blue Beetle.

→ EVENEMENT

Het is een trend. Aan het begin van dit millennium snoepten de kleine uitgeverijen steeds meer marktaandeel af van de grote jongens, maar sinds een jaar of twee maken Marvel en DC als nooit tevoren de dienst weer uit. Dat doen ze met grote crossovers, precies het marketinginstrument dat eind jaren negentig in de ban werd gedaan.

In maart begint DC met het volgende grote evenement. Terwijl de crossover *Infinite Crisis* nog niet eens volledig is afgerond, klinkt het startschot voor 'One Year Later', het verhaal waarbij alle comics uit het reguliere DC-universum een volledig jaar aan continuïteit na *Infinite Crisis* overslaan. De komende maanden staan dus in het teken van het vertellen van wat in de tussenliggende tijd is gebeurd. En reken maar, dat dit veel is. Grote veranderingen, of het nu voor Batman is of voor Superman, inclusief veel nieuwe makers. Zo schrijft James Robinson (bekend van *Starman*) straks *Detective Comics* en *Batman*, maakt Bruce Jones (*Vigilante*) de overstap naar *Nightwing* en is Kurt Busiek (*Conan*) de nieuwe schrijver van *Aquaman*. Is dat alles? Nee, natuurlijk niet.

Een handjevol series verandert namelijk bovendien van inhoud en titel. *Adventures of Superman* heet in het vervolg gewoon *Superman*, de serie *Aquaman* heet nu volledig *Aquaman: Sword of Atlantis*, *Hawkman* wordt *Hawkgirl* en *Legion* krijgt versterking en heet *Supergirl and the Legion of the Super-Heroes*. In de tussentijd wordt *Blue Beetle* gelanceerd, een nieuwe maandelijkse reeks over een splinternieuwe versie van de gelijknamige held (de vorige Blue Beetle stierf kort voor *Infinite Crisis*), gemaakt door Keith Giffen, filmschrijver John Rogers en Cully Hamner. Marvel doet daar niet voor onder. Nauwelijks bekomen van de crossover *House of M* maken verschillende comics zich op voor het volgende evenement. Of eigenlijk, de volgende evenementen, want op de planning staan meerdere grootschalige verhalen. In maart verschijnt *Annihilation: Prologue*, door Keith Giffen (*Drax the Destroyer*) en Scott Kolins (*The Flash*), een voorproefje op een kosmisch verhaal dat veel oude personages onder een laag stof vandaan haalt. In diezelfde maand leveren Brian Michael Bendis (*New Avengers*) en Alex Maleev (*Daredevil*) een andere proloog af, namelijk *New Avengers Illuminati*, wat het beginpunt is voor de crossover *Civil War*.

Seagle schrijft *American Virgin*.

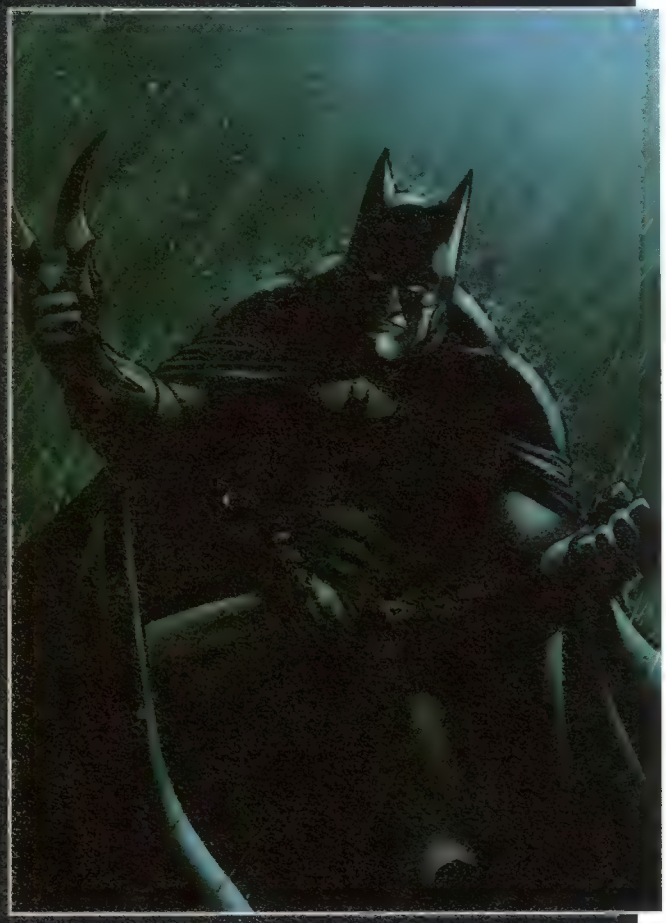

Batman door Robinson.

De critici vragen zich hardop af, of Marvel niet de ideeën van DC kopieert. *Illuminati* gaat namelijk over duistere geheimen uit het verleden, een geheim superheldenteam en onderlinge spanningen. Dat lijkt sterk op *Identity Crisis*, de miniserie die uitmondde in *Infinite Crisis* bij DC. Aan de andere kant, DC's label All Star is een schaamteloze kopie van Marvels *Ultimate Comics*, dus dat lijkt een kwestie van de ketel en de pot.

→ AFTRAP

Tussen alle georganiseerde verhaallijnen verschijnen ook nog flink wat nieuwe titels. Bij DC wordt onder het kopje Vertigo begin maart gestart met *American Virgin*, geschreven door Steven T. Seagle (*It's A Bird*) en met tekenwerk van Becky Cloonan (bekend van *Demo*). Het gaat hier om een serie over seksualiteit en hogere machten, kortom, precies de thematiek die past bij het grensverleggende karakter van Vertigo.

WildStorm, een ander onderdeel van DC, slaat de handen ineen met Dynamite Entertainment. Samen brengen zij de vierdelige miniserie *Red Sonja/Claw the Unconquered: Devil's Hands* uit, door John Layman en Andy Smiths. Dat zijn niet bepaald grote namen, maar ach, tegenwoordig verkoopt bijna alles met Red Sonja op de cover. Zeker zodra blijkt, zoals in dit geval, dat de comic verkrijgbaar is met variant-covers van Alex Ross en Jim Lee.

Bij Image wordt de klok teruggezet naar de jaren negentig. *Cyberforce* is terug, de eerste comic die bedenker Marc Silvestri voor de toen nog jonge uitgeverij tekende. Deze herstart wordt geschreven door Ron Marz (*Witchblade*), die zich de laatste tijd verdacht vaak voor het karretje van Image-studio Top Cow laat spannen, terwijl Pat Lee het tekenwerk verzorgt. Lee moet ongetwijfeld wat geld verdienen na het faillissement van zijn uitgever Dreamwave. Jammer voor hem, maar zijn populariteit is de afgelopen vijf jaar beduidend minder geworden. Wat niet onterecht is.

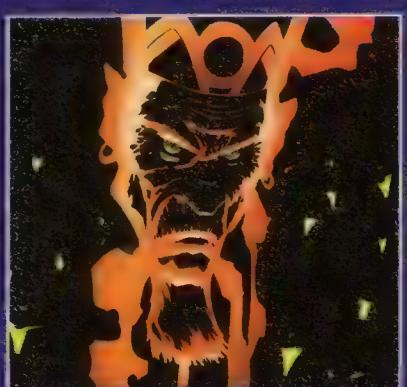

Conan: Book of Toth, afscheidscadeau van Busiek.

Tot slot lanceert Marvel de comic *Squadron Supreme*, de opvolger van *Supreme Power*. J. Michael Straczynski en Gary Frank keren terug als de makers, met als verschil dat de serie niet langer verschijnt met 'voor volwassenen' als verkoopadvies. Met andere woorden, de haltnaakte dames krijgen netjes kleren aan.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **KING** Vorige keer werd nog op deze plek gemeld, dat romanschrijver Stephen King een miniserie voor Marvel zou maken. Intussen is echter gebleken, dat de op de romancyclus *The Dark Tower* gebaseerde titel mogelijk toch niet door King zelf wordt geschreven. In vertrouwelijke stukken wordt namelijk gesproken over executive editor en creative director. Zoekt Marvel dan toch weer een broodschrijver voor deze comic?

■ **AFSCHEID** Schrijver Kurt Busiek verlaat binnenkort de Dark Horse-comic *Conan*, maar als afscheidscadeau is het in maart eerst nog tijd voor de vierdelige miniserie *Conan: Book of Toth*. Daar krijgt Busiek gezelschap van Len Wein als co-schrijver (de bedenker van Wolverine en Swamp Thing) en Kelley Jones als tekenaar.

■ **LANGST** Dark Horse heeft in februari en maart overigens de twijfelachtige eer van het uitgeven van een comic met de langste titel van de afgelopen jaren. Makers Mike Mignola en Richard Corben leveren samen de tweedelige mini *Hellboy: Makoma, or A Tale Told By A Mummy in the New York City Explorers' Club on August 16, 1993*.

■ **VLEUGELS** Scott Kurtz, de man achter *Player vs Player*, slaat de vleugels uit en probeert het in maart als schrijver van de nieuwe Image comic *Truth, Justin and the American Way*. Hij wordt bijgestaan door de relatief onbekende co-schrijver Aaron Williams en tekenaar Guiseppe Ferrario.

Marnix Rueb

MÈN HARRY'S ZÈN ÉCH!!
MARNIX RUEB
HAAGSE HARRY ⑤
KOMPLEIT BAGGÂH!!
KAP NÂH!!
MARNIX RUEB
HAAGSE HARRY ④
KRÈG UT ZUÂH!!
HEPPIKKAL!
KAP NÂH!!

'Lollig zijn daar krijg ik koppijn van'

DOOR **PETER BREEDVELD**

Veertien jaar geleden raakte Nederland in de ban van een in plat Haags vuilbekkende proleet: Haagse Harry. Vier jaar na het derde album is eindelijk deel vier verschenen: *Krèg ut zuâh!!* Tegelijkertijd is er een speciaal nul-nummer: *Kompleit baggâh!!*, met onder andere de strip waarin Jip en Janneke Pim Fortuyn doodschoppen. *Stripschrift* sprak met Harry's geestelijke vader Marnix Rueb over onder andere Haagse humor, grove taal, kroontjespennen en verzekeren.

BOVEN - 'Voor ieder nummer van het omroepblad *Tvfilm* van de Avro maak ik meerdere cartoons. Deze gaat over André Hazes, naar aanleiding van de lancering van zijn as.'

'Haagse Harry is gewoon een doorsnee jongen uit de stad. Den Haag, in dit geval, al had het net zo goed Amsterdam kunnen zijn, of Rotterdam, of noem maar een grote stad', aldus Marnix Rueb. 'Met dit verschil dat we in Den Haag verbaal creatiever zijn. Daar maak ik dankbaar gebruik van door in mijn strip woordspelingen en mooie Haagse kreten ten tonele te voeren.'

Verbale humor

Zit er iets van jezelf in *Haagse Harry*?

Marnix Rueb: Daar ontkom je niet aan. Voor ieder personage geldt dat de auteur er trekjes van zichzelf in stopt. Een typisch Haags trekje dat ik bij mezelf bespeur is: je hoort wat en je eerste reactie is daar tegenin gaan. Kankeren, klagen dat het allemaal stinkt en niet goed is. Gelukkig kan ik naderhand nuanceren; Harry doet dat absoluut niet.

Als Harry ergens tegenaan schopt, is dat dan ook Marnix Rueb die dat doet?

Niet noodzakelijk, maar vaak wel. Het is voor mij een uitstekend middel om mijn cynisme af te reageren. Ik heb bij voorbeeld een strip over Prinsjesdag gemaakt, en ja, daar wordt dan even flink tegen de regering aangeschopt. Dat is dan wel Marnix Rueb.

Ik ken mensen die *Haagse Harry* niet lusten vanwege de taal.

Kan ik me voorstellen, maar ik ontkom er niet aan er af en toe een *kankâh* of een *teiring* in te stoppen, anders is het niet Haags meer. Ik hoop alleen dat mensen die het wèl lezen, zien dat het niet alleen plat en grof is, dat er iets meer in zit.

Het soort humor in *Haagse Harry* hangt wel nauw samen met de taal.

De kracht van de strip is zeker de verbale humor. Als ik een scenario af heb moet ik altijd de helft van de tekst schrappen om ruimte voor de tekeningen te maken. Anders wordt het een soort *Doonesbury*.

Hoe groot is het succes van *Haagse Harry* buiten Den Haag? Hoe liggen de verhoudingen?

Ik heb er nooit echt inzicht in gekregen, al denk ik dat het buiten Den Haag net zo succesvol is als daarbinnen. Van de eerste twee boeken heb ik eens een globaal overzicht gekregen en daaruit bleek dat een kwart van de oplage binnen de regio werd verkocht en de rest daarbuiten.

LINKS - 'In ieder *Haagse Harry*-album geeft Harry op de titelpagina een lesje Haags. Dit is les vier en die staat dus op het titelblad van deel 4.'

Toch wel? Omdat dat fonetisch geschreven Haags niet voor iedereen even eenvoudig te begrijpen is.
Iedereen weet hoe Haags klinkt. Dankzij Paul van Vliet, al spreekt die een soort Haags dat ik niet kan aanhoren. Van Kooten en De Bie, natuurlijk, Harry Jekkers, die hebben het Haags groot gemaakt. En het is het meest besmettelijke accent van Nederland.

Je maakt deel uit van een groepje Haagse chauvinisten, als ik het zo mag noemen. Sjaak Bral zit daarbij, jouw broer die publicist is...
In het kielzog van de *Haagse Harry*-hype kwam er inderdaad zo'n nieuwe Haagse golf opzetten. Henk Bres zat daarbij, die zat in *Het lagerhuis* heerlijk ongenuanceerd Haags te lullen, Harry Jekkers ook – één van de populairste cabaretiers van Nederland – en verder wat lokale helden zoals Adriaan Bontebal, Boozy, Bart Chabot natuurlijk, en de gebroeders De Gier.

Hoe serieus is dat chauvinisme dat jullie uitdragen? Die ergernis over het Amsterdamse kolonialisme en zo.
Dàt is gewoon zo. Jarenlang was het Amsterdam voor en na. Daar bestond altijd ergernis over. Wij steken de draak met dat chauvinisme, maar voor een hoop Hagenezen is het een hart onder de riem. Ik heb zoveel oprechte reacties gehad, van: 'Dank zij jou mag ik weer plat praten'. Dat vind ik leuk, maar zo heb ik het nooit bedoeld.

Het 'Groen-Geile spellingsregelsboek', dat was allemaal voor de grap?
Inderdaad. Ik had succes met die strips, toen kwam Sjaak met het idee een Haags dictee te organiseren. Dat was zo'n foutenfestival, dat we besloten spellingsregels op te stellen. Allemaal met een flinke knipoog, want ik ben zelf helemaal niet consequent en taalkundige ben ik ook niet. Regelmatig wijzen studenten me erop dat de dakjes (accent circonflexe) boven de klinkers overbodig zijn, maar ik vind ze leuk staan. We hebben *Ut groen-geile boekie* zo *over the top* geschreven, omdat het puur om de lol van het lezen gaat. En door het P.J. Meertens-instituut is het Haags opeens als officiële taal geaccepteerd. Dan lachen we ons dood, natuurlijk.

Dan word je door hele serieuze mensen heel serieus genomen.
Dan word je heel serieus genomen, ja. Een heleboel mensen trachten je dan naar voren te schuiven als een soort Den Haag-deskundige. Daar pas ik voor, om in allerlei fora als een soort wetenschappelijke expert op te treden.

ONDER - **'Ook een cartoon voor het blad *Tvfilm*. Gaat over het jeugdprogramma *Wie weet waar Willem Wever woont?* van de NCRV.'**

Dat kun je toch met een knipoog doen? Het betekent veel publiciteit. Goed voor je strip.
Is ook zo. Ik zweet nog steeds peentjes als ik op televisie moet en je komt tegenover iemand te zitten die over je heen walst. Ik heb ooit nee gezegd tegen Sonja Barend en Ursul de Geer. Bij Sonja Barend zeiden ze: 'Niemand zegt nee tegen Sonja!' Toen heb ik eerlijk gezegd dat ik Sonja Barend een vakvrouw vind, maar ook een heks. Ik kende dat programma van haar natuurlijk wel, met vijf of zes mensen aan een tafel en dan discussiëren over een bepaald onderwerp. Ik werd daarvoor gevraagd en dat ging dan over de verloedering van de jeugd. Ik dacht: 'Wat moet ik daarbij?' Nu zat er bij de gasten in dat programma altijd eentje bij die moest worden afgezeken. Ik dacht: 'Dat ga ik dan zijn'. Ik zeg: 'Ik ga me niet vrijwillig laten afslachten.' Zeiden ze: 'Je kunt toch weerwoord geven?' Maar ik kom dan voor het eerst op televisie, zwetend, met een droge mond, bloednerveus, ik zit daar tegenover Sonja Barend die al honderd jaar op televisie is, met dat oorknopje waardoor ze van achter de schermen instructies krijgt van die vriendin van haar, plus dat ik vaak heb gezien dat ze een gast gewoon uit beeld hielden en z'n microfoon dichtdraaiden. Ik zou geen schijn van kans maken. Een programma waarin ik mijn boekje omhoog mag houden en wat citaten mag rondstrooien, daar heb ik geen enkele moeite mee, maar dit soort programma's... nee.

Jouw vriend Sjaak Bral doet dat wel.
Ja.

Je ziet trouwens een groot verschil tussen Sjaak Bral de bekende Hagenees en Sjaak Bral de bekende Nederlander. Hij lijkt flink wat water bij de wijn te doen voor het grote publiek.
Hij wil van dat Haagse imago af, dat gaat op een gegeven moment in de weg staan. Harry Jekkers doet ook steeds minder Haags in zijn voorstellingen. Ja, Sjaak maakt op zichzelf staande cabaretvoorstellingen waarmee hij in het hele land succes oogst, niet in het minst door zijn bekendheid van het programma *Ook dat nog*. Ik vind het moeilijk hem te beoordelen. Veel van zijn grappen heb ik zelf verzonnen...

Schrijf jij zijn teksten?
Nee, maar toen we veel samenwerkten – we zien elkaar wat minder omdat hij het stervensdruk heeft – hadden we de stilzwijgende afspraak dat we met elkaars grappen aan de haal mochten. We zaten een keer in een radioprogramma, ik had van tevoren een grap bedacht, wilde die net gaan gebruiken en ***WAP!*** maakte hij 'm snel. En ik van: 'Godverdomme, dat is mijn grap!' Maar als ik ergens mee bezig ben, een cartoon of een strip, en ik vraag hem of hij nog iets weet, dan mailt-ie me een lijstje grappen en daar zit altijd iets bij dat ik kan gebruiken.

Wat maakt jullie humor zo Haags?
Het is direct, agressief en verbaal creatief. We hebben in Den Haag veel meer synoniemen van om het even welk begrip dan welke andere stad ook. Haags is onbedoeld vaak erg grappig.

Hagenezen lijken meer te kunnen lachen om ellende dan Amsterdammers. Die klagen liever.
Amsterdamse humor zit vaak in de sfeer van *practical jokes* en iemand tot het bot toe afzagen, tot het echt pijn gaat doen. Dat gebeurt in Den Haag niet veel. Ik heb de indruk dat er in Haagse humor iets van mededogen zit, hoe hard het ook is. Dat mis ik in Amsterdamse humor. In Amsterdam heb ik dingen meegemaakt dat ik dacht: 'Dit is niet leuk meer; die gozer houdt zich staande, maar het liefst zou die een potje gaan janken'.

Fonetisch Haags

Vóór Haagse Harry was er een strip in een ander Haags blad, *Yes Baby*. Eveneens met teksten in fonetisch Haags.

Ja, God, hoe heette die tekenaar ook al weer? Aardige jongen. Ik kende die strip wel, was zelf bij *Yes Baby* betrokken. Ik was toen al bezig met Haagse typetjes. Hij had zijn tekenstijl niet mee, je moest je echt inspannen om te zien wat het voorstelde, maar hij had inderdaad een soort Simon-Carmiggelthumor, het speelde zich allemaal in kroegen af, met van dat oeverloze heen-en-weer-gepraat, een geweldige strip. Ik heb wel eens gehoord dat hij een beetje pissig op me was.

Van hem is nooit meer iets vernomen.

Nee. Mijn strip is meer lach-of-ik-schiet, een stuk toegankelijker. Ik ben me nooit bewust geweest dat ik het van hem heb gepikt, maar ik ken het en ik vond het goed, dat kan ik niet ontkennen. Hij zal me best hebben beïnvloed. Jammer dat hij met zijn strip niet is verder gegaan, al ging zijn fonetische Haags wel minder ver dan dat van mij. Ik heb geprobeerd elke klank fonetisch op te schrijven. De correcte schrijfwijze voor de Haagse 'ui' heeft me hoofdbrekens gekost. Die klank komt nergens anders voor. 'Freule' komt er het dichtst bij.

Uitmelken

Vier jaar na *Haagse Harry 3: Dachetnie!!* kwamen er maar liefst twee nieuwe albums uit.

Inderdaad. Er is een officieel deel vier in de reguliere serie, daarin staat het beste wat ik de afgelopen vier jaar heb gemaakt, plus een aantal nooit eerder gepubliceerde strips. Afgelopen zomer heb ik me namelijk drie maanden opgesloten en dag en nacht zitten werken om de gedateerde of te politieke strips te vervangen door betere, nieuwe strips. Ik hield een stuk of dertig strips over die me leuk leken voor de verzamelaar, die heb ik bij elkaar gebundeld in een nulnummer.

RAUD-WITTE BLOKKIES!! ALOVERAL RAUD-WITTE BLOKKIES!!
EÍN DAG LENTÛH EN JA HOÂH: DE RAUD-WITTE BLOKKIES KOMME OP!!
RAUD-WITTE BLOKKIES!
IK ZOEK GOFFÂHDOMME.. AL VÊF KWAGTIEÂH NAAH MÈ HÙIS!!
NAAH D'R LEGGE GOD-VÂHDOMME ALOVERAL RAUD-WITTE BLOKKIES!!
VLOEKE IS ANGELEÂHD MENEÂH!
BIDDE AUK PÂHSPÈPÂH!!
TOEOET
TOET
AL DIE AGRÈSSIE INNUT VEKEÂH... ZAU BELEIDAG U DE HEÂH!
JA, HOE ZÂH DAT NÂH KOMME, GOFFÂHDOMME!: RAUD-WITTE BLOKKIES!!
GRÈP 'M!
HOE? RAUD-WITTE BLOKKIES!!
HÂDEMUS DUITSÂH
RAUD-WIT! RAUD-WIT! FEJENOÂHD! AJAX! FEJENOÂHD! AJAX!
MOÂHD EN BRAND! SUPPOGTÂH'S GEWELD!
ZEN DE TEIGELS OP?
JEIZUS KÈK-IE UIT?!
DE OPLOSSING IS UN ONDÂHZOEK!
GEMEENTE DE HAAG DIENST RAUD-WITTE-BLOKKIES
IK WOGT HEILEMAAL PAGES VAN DIE RAUD-WITTE BLOKKIES!!
WEIT JÂH HEÂH WEL WAT DIE KLEURE VOÂH'N HAGENEIS BETEIKENÛH?!
IK BEGRÈP 'T... WOGT OP ZE HAUGS 'N TAAKSTRAFFIE...
WERREKÛH?! ASSIK VOÂH'T ZELLUFDE GELD KEN ZITTÛH.?
MAZZOL DAT IK 'N HAAGSE RECHTÂH HAD..
MAAR VAK TAAKSTRAF!
GOD HEB MEN VELÂTÛH
EFFE NOG! IK GENIET VAN 'T UITZICHT!
NA U
VET.! HEI KANKÂHWÂHT IK WIL AUK TAAKSTRAF!
JE BEN OP DE GOEIE WEG!

Daarin staat onder andere de strip waarin Pim Fortuyn door Jip en Janneke wordt doodgeschopt.

Ja. Die is gedateerd, bovendien vind ik het niet zo'n sterke strip. Toen die verscheen had VVD-fractievoorzitter Jozias van Aartsen gezegd dat de kiezers in Jip en Janneke-taal moesten worden aangesproken. Nu zijn Jip en Janneke twee zwarte kindertjes, dus ik dacht: 'Nou zal je het weten, ook'. Daar heb ik Fortuyn bijgehaald, en er was een nep-imam die van die rare dingen liep te roepen, die Abdullah Haselhoef, maar ik vond het toch niet zo sterk.

Ik vond 'm wel goed. De timing was niet zo gelukkig.

Zo! Op vrijdag stond-ie in *Straatnieuws*, de maandag daarop werd Fortuyn doodgeschoten. Toen belden ze van *Straatnieuws*: 'Wat moeten we nou?' Ik zei: 'Dat moet je zelf beslissen, al zou ik de oplage terughalen.' Wat je ook van Fortuyn vindt, een trap nageven als hij op de grond ligt, dat doe je niet. Inmiddels kun je zo'n strip wel weer publiceren.

En zo staat er allerlei interessant historisch materiaal in dat nulnummer.

Ja. Een stripje over dat gekrakeel bij de LPF, bij voorbeeld. Wie weet er nu nog wie Herman Heinsbroek is, en wat er vier jaar geleden allemaal bij de LPF speelde? En een lokaal stripje over Leefbaar Den Haag, toen bekend werd dat ze hun fractiegeld uitgaven aan stripboeken en speelgoedautootjes.

De geweigerde tekening voor het Haagse huis-aan-huisblad *De Posthoorn*, die verwijst naar het incident met de Haagse burgemeester Deetman en de potloodventende voetbalsupporter, staat die er ook in?

Die ook. Dat die ooit geweigerd is... Nou ja, ik heb er begrip voor, ik ga dan niet dwars liggen. Ik snap de belangen van een blad als *De Posthoorn* wel. Deetman gaat inderdaad

BOVEN – 'Dit is een pagina uit *Haagse Harry 4*.' De eerste opzet – die Rueb wel eens in bed maakt – en de potloodversie zijn achter de tekst van deze en de volgende pagina's te zien.

LINKS – Alweer een cartoon voor *Tvfilm*. Gaat over de verkiezing tot 'Huisdier van het jaar', met Martin Gaus.

BOVEN - 'De 'beruchte' tekening met Wim Deetman, die ik voor het blad *De Posthoorn* maakte. Na hun weigering tot publicatie heb ik hem maar gebruikt voor mijn eigen nieuwjaarskaart, eind 2003.'

dwarsliggen als hij zich op z'n pik getrapt voelt, en dan is het finito met de advertenties van de gemeente Den Haag in dat blad!

Er zijn niet veel landelijke bladen die *Haagse Harry* publiceren, hè?

Alleen *Zone 5300*. Toen de *Haagse Harry*-hype op zijn hoogtepunt was heb ik met *Nieuwe Revu* onderhandeld. Daar zeiden ze uiteindelijk: 'het is een *novelty*-strip, die moet je niet iedere week publiceren'. Zo is het ook. Als ik dit iedere week moet gaan maken, ben ik na een halfjaar overspannen.

Of je moet met assistenten gaan werken.

Ja, maar de grappen moeten wel ergens over gaan. Het aantal grappen dat ik in een pagina stop, daar kan iemand als Gerrit de Jager zes weken mee voort. Hij maakt een hele strip met één woordspeling, en de week daarop nog één. Gelijk heeft-ie. Als ik mijn grappen ga uitmelken, zijn ze niet leuk meer. Eens per maand is dus genoeg voor Harry.

Jongensdroom

Je hebt een grafische opleiding gedaan?

Ik heb geen enkele opleiding gedaan. Ik heb gewoon mijn hele leven getekend. Dat kun je niet leren. Ik heb wel geprobeerd om op allerlei academies te komen. Dat is me nooit gelukt. Achteraf vind ik dat niet zo'n ramp.

Je heb heel lang commercieel werk gedaan.

Doe ik nog steeds. Ik wil niet alleen *Haagse Harry* doen. Toen ik jong was, kwamen de makers van *Asterix* en *Lucky Luke* – René Goscinny, Albert Uderzo en Morris – signeren in De Bijenkorf. Ik kwam daar met mijn stapeltje *Asterix* en *Lucky Luke*, die heb ik allemaal laten signeren. Ik was zó onder de indruk dat ik ben blijven rondhangen. Toen heb ik in mijn beste Frans een gesprekje met Morris aangeknoopt. Die vertelde dat hij al dertig jaar lang iedere dag de trap opging naar zijn zolder om die cowboy te tekenen. Een paar jaar geleden is hij trouwens op diezelfde trap overleden. Dat lijkt me dus helemaal niks. Dan kun je net zo goed een kantoorbaan nemen. Hij was een uitgeblust mannetje, die Morris. Een soort ambtenaartje.

Teken je nog Disney-puzzels en zo?

Dat niet meer. Toen ik begon, nam ik alles aan. Ook realistisch werk. Vroegen ze of ik dat kon, realistisch tekenen. Ik zei gewoon ja, ik blufte me er wel doorheen. Alleen, voor jezelf is het werk nooit bevredigend. Ik heb net zolang geoefend met airbrush-technieken tot ik het onder de knie kreeg. Daarna ben ik er direct mee gekapt, want ik haat het. Op een gegeven moment heb ik tevens besloten om niet langer te proberen de virtuoze André Franquin uit te hangen, niet buiten mijn eigen stijl meer te gaan werken. Sinds ik mijn eigen beperkingen heb aanvaard, voel ik me lekker bij wat ik doe. Ik schaam me er niet meer voor. Daarvóór zat ik me altijd te spiegelen aan Franquin en dat soort mensen. Ik zat te gummen en te gummen en dan kreeg je een poppetje dat inderdaad door Franquin zou kunnen zijn getekend, alleen: het lééfde niet. Franquins poppetjes huppelen over je tafel en bij mij sloeg het allemaal dood. En ik kreeg continu te horen van mensen dat ze mijn telefoondroedels eigenlijk veel leuker vonden. Spontaniteit wint het van virtuositeit.

Hoe is *Haagse Harry* precies ontstaan?

Ik werkte bij *Doen*, een Haags uitgaansblad. Daar was ik vanaf het begin als huistekenaar bij betrokken, mocht ik allerlei stijltjes uitproberen. Mijn broer Robert-Jan werd er hoofdredacteur, en toen hadden ze een serie over literatuur in Den Haag. Ik moest daar illustraties bij maken. Zelf kom ik, wat Haagse literatuur betreft, niet verder dan Louis Couperus. Ik bedacht een plat Haags pratend dichtertje, in de krasserige tekenstijl die ik toen hanteerde. Dat sloeg zo aan, dat ze zeiden: 'Joh, daar moet je een strip van maken.' Daar had ik aanvankelijk geen zin in, want dan wist ik: dan moet ik straks iedere keer weer lollig zijn en daar krijg ik koppijn van.

Tegen wil en dank ben ik toch een stripje gaan maken en dat liep zo uit de hand dat op mijn achtendertigste alsnog een jongensdroom uitkwam: ik was een topverkopende stripmaker. Dat was een ambitie die ik allang had laten varen. Ik dacht: 'Laat ik cartoonist worden, daar is geld in te verdienen'. Ik geloof er dat er negen of tien mensen in Nederland van het maken van strips konden leven.

Ik ben ooit eens op bezoek geweest in de studio van Marten Toonder, in Nederhorst den Berg, daar wilde ik werken. Er zaten van die goden Bommelstrips te tekenen. Ze zaten in een prachtige kamer waar een doodse stilte hing, met van die handschoentjes aan heel secuur met een potlood in de weer, daar ben ik zo geweldig op afgeknapt. Ik dacht: '*No way*, dit is niks voor mij'. Ik kan niet stilzitten, ik moet om de vijf minuten van tafel kunnen springen, ik wil de radio aan hebben, mijn sigaretten binnen handbereik...

Hoe wist je eigenlijk dat Harry zo populair was, kreeg je veel reacties?

Ja, vanaf het begin. Ik had mijn eerste cartoon ingeleverd en toen ik een paar dagen later op de redactie kwam liep iedereen te roepen: '*Kankâh-hoeâh! Kankâh*-dit en *kankâh*-dat'. Toen wist ik dat ik iets geraakt had. Daarna begon ik de *Haagse Harry*-strip. Die werd door de lezers uit *Doen* gescheurd en naar vrienden en collega's gestuurd. Tot uit Groningen kreeg ik reacties.

Toen het eerste album uitkwam, hebben we voorzichtig tienduizend exemplaren laten drukken. Zwart/wit met een steunkleur, anders werd het te duur. We hadden ons voorgenomen een feestje te geven als we de helft hadden verkocht, want dan zouden we uit de kosten zijn. Binnen een uur waren die tienduizend albums uitverkocht. De verspreider, Betapress, belde om te vragen of we nog meer albums hadden. Nou, nee dus. Dan denk je: 'We doen er nog eens tienduizend'. Ook die waren in een mum van tijd weg. Uiteindelijk hebben we er rond de honderdvijftigduizend verkocht. Daar kun je alleen van dromen, dat je een stripje maakt en dan dàt bereikt.

Kroontjespen

Vind je het leuk om je albums te signeren op beurzen en in boekwinkels?

Ja en nee. Het is een *boost* voor je ego. Het is altijd leuk om een schouderklopje te krijgen. Je maakt mensen ook echt blij met een tekeningetje. Die hebben het ervoor over om uren in de rij te wachten voor een koppie van Harry met een lollige opmerking er boven. Da's hartstikke leuk, maar echt zwaar werk. Je moet continu alert zijn en steeds leuke grapjes verzinnen en je zit voortdurend datzelfde poppetje te tekenen.

Je bent één van de weinige striptekenaars die ook door reguliere boekhandels wordt uitgenodigd om te komen signeren.

Dat is mijn mazzel, dat ik buiten het gebied van de striplieffhebber ben terechtgekomen. Behalve *Jan, Jans en de kinderen* en een paar andere uitzonderingen zijn strips voor een beperkt publiek. Harry bereikt ook publiek dat normaliter geen strips leest.

Mijn vriendin houdt helemaal niet van strips, zelfs niet van die van mij. Ze leest wel *Jan, Jans*. Voor mijn dochter geldt hetzelfde.

Elk plaatje van een aflevering van *Haagse Harry* bevat minstens één grap. Eigenlijk zijn het zes cartoons die op een bepaalde manier zijn gerangschikt.

Ik heb mezelf ooit het stramien van zes plaatjes opgelegd, zodat ik me niet met beeldritme en compositie hoef bezig te houden, dat leidt alleen af. Ik ben er ook niet goed in.

Je werkt wel naar een pointe toe.

Als ik naar een pointe toe kàn, doe ik dat, al vind ik het niet van belang. Ik ben er in een recensie wel eens op aangevallen, dat *Haagse Harry* eigenlijk een slechte strip is vanwege die ontbrekende pointes. Maar strips, die overduidelijk naar een pointe toe werken, vind ik weer niet leuk. Ik noem dat *Ton en Tineke*-grappen. Dat suddert vijf of zes plaatjes voort en dan ineens: 'O! Haha!' Terwijl je dat vanaf het eerste plaatje al ziet aankomen. Ik heb daar niks mee. Dat is moppen tappen en dat vind ik niet leuk. Ik werk liever volgens het procédé: Harry loopt over straat, hij maakt wat mee en daarna loopt hij weer weg.

Over je tekentechnieken. Je schijnt te zweren bij een bepaalde kroontjespen, de 'Albert Pen Perry One Gross Ex-Fine Green kroontjespen no. 335' die niet meer wordt gemaakt.

Klopt. Hoe weet jij dat nou weer? (Gewoon gelezen in een interview door Ruben Libgott: *www.angelfire.com/art/erro rup/marnixrueb.htm* PB) Die kocht ik altijd, maar op een geven moment was-ie uitverkocht, heb ik andere pennen geprobeerd, alleen die tekenden niet lekker. Ik werd er wanhopig van. Toen kreeg ik van iemand de tip dat er aan de Laan van Meerdervoort een kantoorboekhandel zat die nog ouderwetse kroontjespennen had. Ik daar naartoe, werd er inderdaad een grote doos tevoorschijn gehaald, onder het stof, helemaal vol met die kroontjespennen. Die heb ik allemaal gekocht.

Je hebt dus voor je hele leven genoeg van die kroontjespennen?

Ja, ik hoef me nu geen zorgen te maken dat ik zonder kom te zitten. Ik verslijt er behoorlijk wat, hoor. Zes of zeven pennen per pagina. Ik teken op grof papier, dat is hard, waardoor die pennetjes snel slijten. Op een gegeven moment gaan die pootjes te gemakkelijk uit elkaar en dan moet-ie weg. Ik heb een tijd lang met een penseel getekend, 'disneyen' noem ik dat, zo heel mooi van een dikke naar een dunne lijn, maar ik wilde wat sneller tekenen, wat slordiger. Zo ben ik bij de kroontjespen gekomen. Het grappige is dat ik op school als enige met een balpen mocht schrijven, want een kroontjespen betekende bij mij altijd spatten en vlekken. Daar verdien ik nu mijn geld mee, met spatten en vlekken.

Wat voor werk maak je naast *Haagse Harry*?

Cartoons voor het blad *Tvfilm*, dat probeert een stukje van de markt van *Veronica Magazine* af te pakken. Een blad met een ferme knipoog, wat mij wel ligt. De redactie neemt zichzelf absoluut niet serieus. Ieder nummer heb ik drie, vier cartoons. Ik mag me heerlijk uitleven, elk nummer mag ik Patty Brard een veeg uit de pan geven, want die staat voor mij symbool voor de platte televisie. Patty Brard... dieper kun je niet zinken. Als je op televisie in je eigen stront gaat zitten roeren... Ja, af en toe voel ik me echt een reactionaire ouwe lul worden.

Daar zit wel wat dubbels in. Met *Haagse Harry* exploiteer je die platheid behoorlijk.

Ik lach erom, maar ik probeer er ook iets van mededogen in te stoppen. Ik hoop dat me dat lukt.

Bejaardenflat

Verkoopt *Haagse Harry* nog steeds zo goed?

Het derde album verkocht al veel minder dan de eerste twee, waar ik er rond de honderdveertigduizend van heb verkocht. Van deel drie zijn er vijfenvijftigduizend verkocht, nog niet

ONDER - 'Twee cartoons voor... ja... *Tvfilm*. Bij de linker was de opdracht een grap te maken over het feit dat Van Gogh op dat moment gezien werd als een serieuze gesprekspartner. De rechter stond bij een artikel over spaghetti-westerns.'

Ondertussen bij Theo van Gogh
JA! DOE WAT IEK ZEG!! JA! TROUWE MET THEO!
IESJ GOEDE RESSPECTEERDE MAN!
ABOU JAH-JAH EN MOOS LOPEN DOOR DE KALVERSTRAAT, KOMEN ZE EICHMANN TEGEN...
HA HA! IESJ KOSJMELSJK!

eens de helft. Met de eerste twee delen stond ik in alle kranten en bladen, ik was op televisie, ik werd enorm *gehyped*, dat heeft zó'n impact. De dag dat ik deel drie presenteerde, begon Bush Afghanistan te bombarderen, dus alle redacties zaten met hun kop naar Mekka. Een jaar later kwam ik nog mensen tegen die helemaal niet wisten dat er al een derde deel was. Met deel vier heb ik dus een stuk lager ingezet, met een oplage van dertigduizend exemplaren.

Je geeft je albums zelf uit, hè? Is dat niet enorm veel werk?
Dat uitgeven stelt weinig voor, hoor. Een uitgever loopt financieel risico, doet de promotie en belt de drukker en de distributeur. Nou, dat kan ik zelf ook. Toen *Haagse Harry* zo'n hype begon te worden heb ik met verschillende uitgevers gepraat die met een dikke Mercedes kwamen voorrijden. Die deden me voorstellen waarbij ik het gevoel had: 'Dan verdien ik een leuke dertiende maand, maar jij rijdt in een Mercedes'. Dus ik dacht: 'Weet je wat, ik geloof zelf in mijn strip, ik heb vijfentwintigduizend gulden op de bank staan, die stop ik er gewoon in. Gaat het mis, dan begin ik weer opnieuw, en als het goed gaat is het allemaal voor mij'. Het is het slimste dat ik ooit heb gedaan. Plus dat ik al die zorgen niet heb, van: 'Ben jij wel te vertrouwen? Moet ik niet een boekhouder op je afsturen?' Ik heb in het verleden licentiedeals afgesloten waarbij ik altijd afvroeg of ik nou werd belazerd of niet. Mark Retera, van de strip *Dirkjan*, is nu eveneens voor zichzelf begonnen. Die belde me om advies te vragen. Zijn uitgever liet hem ook altijd in het duister wat de oplages van zijn albums betreft.

O! Dus jij bent degene die Retera tegen zijn uitgever heeft opgezet!
Ja. Kijk, als je je eigen boeken uitgeeft, loop je financieel risico, dat is eng. En ik moet nu mijn boeken gaan promoten. Nou ja, ik maak een persberichtje dat ik rondstuur en dan hopen dat het werkt. Veel meer doe ik er niet aan.

Je laat Harry niet snel gebruiken voor een reclamecampagne...
Ik werd ooit door een reclamebureau gebeld, die wilde een landelijke postercampagne met Haagse Harry gaan doen. Dan praat je al gauw over een ton. Zodra ik dat ga doen wordt Harry een soort Mickey Mouse en dat pikt mijn publiek niet. Want als Harry bij voorbeeld reclame gaat maken voor Amstel-bier, kan Harry nooit meer tegen een firma als Amstel aanschoppen. Door de toenmalige PTT ben ik ook ooit eens benaderd. Daarvoor geldt hetzelfde en bovendien vond ik de PTT een vervelend bedrijf. In die tijd was er sprake van dat er vijftienduizend man personeel zouden uitvliegen.
Ik stel me dan principieel op, maar het kost een hoop geld. De laatste jaren word ik wel iets makkelijker, maar omdat de strip niet meer zo populair is als vroeger, worden de aanbiedingen minder interessant. Van de week kreeg ik nog een telefoontje van het reclamebureau dat die verkeerscampagne doet met dat 'I *love* rechts rijden' en zo. Of ik daar aan mee wilde werken met Harry. Ik had net mijn strip over die Postbus 51-spotjes op mijn site gezet. Ik zeg: 'Kijk daar maar op, dan weet je mijn antwoord'. Ik ben ook wel eens door de gemeente gevraagd of ik Harry wilde laten meedoen aan een campagne voor het scheiden van huisvuil. Hou toch op! Dan zou niemand me nog serieus nemen.
Edoch, als John de Mol me morgen vraagt of ik toestemming wil geven voor een animatieserie van *Haagse Harry*, waar ik geen zeggenschap over krijg maar wel twee miljoen euro, dan zeg ik: 'Kom maar, meneer De Mol. Gaat uw gang maar',

Dan wel!
Ja! Maar dan hebben we het over zo'n groot bedrag, dan ben ik klaar met Harry en ga wat anders doen. Ja, iedereen valt over Jack Spijkerman, maar die is achter in de vijftig, die kan nog één keer een enorme klapper maken, ik geef hem geen ongelijk. Hij is niet trouw aan zijn principes, maar voor geld is alles te koop.

Geld is gedrukte vrijheid.
Zo is dat!

Je had allang een huis in Zuid-Frankrijk kunnen hebben?
Als ik zakelijker was geweest, zeker. Nu gaat driekwart van wat ik verdien op aan premies en van de rest leef ik.

Je hebt straks wel een riant pensioen.
Dat hoop ik. Als alles goed blijft gaan. Ik heb allerlei verzekeringen, een ziektekostenverzekering, een verzekering voor als me iets overkomt, zodat mijn gezin niet zonder inkomsten komt te zitten. Die laatste verzekering kost me alleen al driehonderd euro per maand. Soms denk ik: 'Ik zeg alles op'. Dan hoef ik zeker de helft minder te werken. Maar ja, gezien mijn leeftijd zit ik in de risicogroep, en ik rook zwaar. Voor hetzelfde geld krijg ik morgen een attaque of wat dan ook.

Of je wordt negentig, nog erger.
Daar moet je ook rekening mee houden, inderdaad. Dat je dan niet in een bejaardenflatje op een kamertje zit weg te kwijnen. Da's mijn schrikbeeld, dus daar betaal ik dan maar voor.

peter.breedveld@stripschrift.nl

ONDER - 'En nog een keer wat cartoons voor *Tvfilm*. Heerlijk om Patty Brard regelmatig een veeg te geven...'

VAN 20 FEBRUARI TOT 11 MAART

VOORJAARS OPRUIMING

25% TOT 70% KORTING

OP STRIPBOEKEN, TOYS, BEELDEN, ZEEFDRUKKEN, US TRADE PAPERBACKS

BIJ: Silvester Strips
Snellestraat 8
5211 EN 's-Hertogenbosch
Telefoon: 073 690 1460

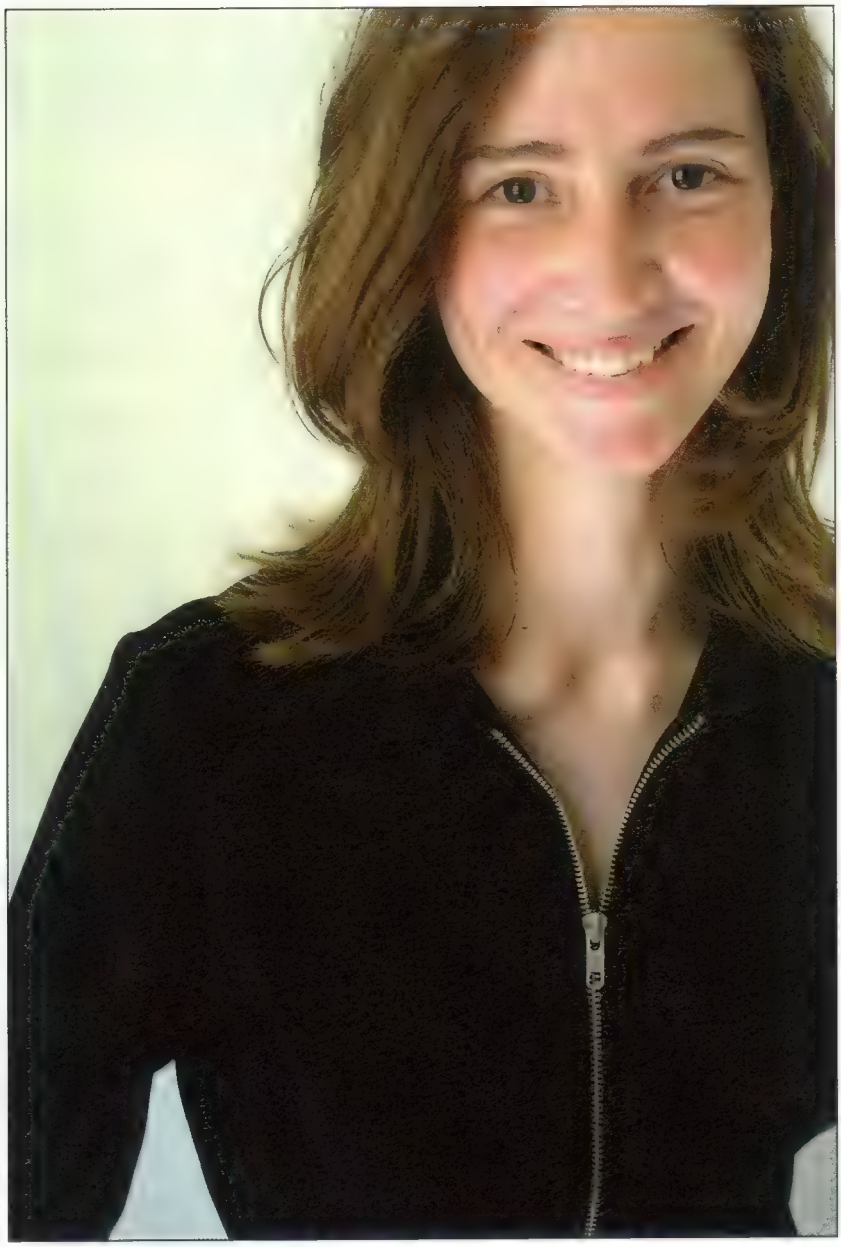

FOTO CHRIS VAN HOUTS

Barbara Stok

'Ik ben niet uniek, dus interessant'

DOOR TSJALLING VENEMA

De Groningse stripauteur Barbara Stok heeft het afgelopen decennium hard aan de weg getimmerd met haar autobiografische strips. Ze bracht sinds 1998 drie succesvolle boeken uit bij uitgeverij Nijgh & Van Ditmar. Dit leverde haar naast televisieoptredens en haar eigen internetradioprogramma's de erenaam op van 'koningin van de Nederlandse strip'. Hoog tijd voor *Stripschrift* om Barbara Stok weer eens op te zoeken.

Sinds september 2005 publiceert Barbara Stok elke vrijdag een strip in *Dagblad van het Noorden* onder de titel *Barbara weet het beter*. Daarin wordt een actueel probleem op een humoristische en simplistische wijze – de *Barbaraal*-manier – opgelost.

Met deze strip, waarin zijzelf nog wel de hoofdrol speelt, slaat de 'moeder' van de Nederlandse autobio-strip een andere weg in. Niet dat het werk van Stok altijd honderd procent autobiografisch was. Al eerder maakte ze in opdracht illustraties en ook strips die niet autobiografisch waren.

Crumb en Flater

Barbara Stok maakte als kind al strips. 'Dat stelde niet veel voor, maar het stond wel in het tenniskrantje. Ik maakte de strips, die gingen over het jongetje Olle, samen met mijn nichtje.' Het moment dat Stok als volwassene weer een serieuze belangstelling kreeg in strips begon toen ze een stapel strips won.

'Ik had een prijsvraag van *Nieuwsblad van het Noorden* gewonnen en kreeg een tegoedbon om voor ƒ50 strips van te kopen bij stripwinkel Modern Papier. Iemand had tegen me gezegd dat ik iets van Robert Crumb moest kopen. Dat kocht ik dus zonder dat ik hem kende. Dat werk vond ik zo goed dat ik meer wilde lezen. Op die manier kwam ik uit bij Peter Bagge en Joe Matt en toen was ik niet meer te stuiten.

Ik wist niet eens dat dit soort strips bestond. Ik las als kind wel strips van mijn broer, zoals *Kuifje*, *Franka*, *Agent 327* en *Guust Flater*. Vooral om die laatste had ik tot in mijn pubertijd de slappe lach, en eigenlijk nog steeds wel. *Kuifje* vond ik zo goed omdat je helemaal in een andere wereld terecht kwam.'

Verhalen schrijven, schilderen en fotograferen waren een aantal bezigheden waarmee Barbara Stok zich lange tijd bezighield. Toch bleef zij het gevoel houden dat ze daarin niet helemaal haar creativiteit kwijt kon. In de periode dat ze opnieuw strips ging lezen kwam ze op het idee om zich in dit medium uit te drukken. 'Ik heb daarna ook nooit meer verhalen of schilderijen gemaakt. Door de strips was dat helemaal niet meer nodig.'

Het moment dat Stok begon met striptekenen, viel vrijwel samen met het moment dat ze stopte met de baan bij een lokale krant. Daaraan heeft ze het boek *Je geld of je leven* gewijd. 'Ik begon fanatiek strips te tekenen, omdat ik daar veel plezier in had. Ik had heel duidelijk de gedachte: 'Ander werk, dat zien we later wel weer'. De eerste verhalen die ze

tekende nadat ze stopte met haar baan zijn gebundeld in *Barbaraal*. Dat boekje kopieerde ze honderd keer als uitgave in eigen beheer.

'Ik heb het naar stripwinkel Modern Papier gebracht. Die waren er heel enthousiast over. Dat stimuleerde me sterk. Met mijn moeder ging ik langs stripwinkels en muziekwinkels in het hele land. Er zat namelijk ook een 7 inch vinylsingle bij de uitgave. Die eerste honderd waren dus binnen de kortste keer op en ik moest er al snel honderd exemplaren bij laten maken.'

Omdat de meeste verhalen over muziek gingen zat er altijd een single bij *Barbaraal*.

'Ik was al een groot muziekliefhebber voor ik stripliefhebber was. Als je dan een autobiografische strip maakt kan je de muziek niet weglaten. Bovendien leek een single erbij me ook wel slim. Mensen die van muziek houden zouden naar mijn idee mijn strip leuker vinden dan stripliefhebbers. Als ze dan een single kochten gingen ze die strip ook wel lezen. Zo werkte het ook nog eens!.'

Het avontuur met de singles was overigens wel kostbaar. 'Ik maakte misschien twintig cent winst op elk boekje. Ik kon van de opbrengst nog niet eens naar de stripbeurs gaan.'

Succes

Het succes kwam met de deeltjes twee en drie. 'Omdat ik journalist ben geweest wist ik hoe de pers werkt... en hoe je een persbericht moet maken. Toch was het nog een verrassing voor me toen er opeens stukjes over mijn strips stonden in *Nieuwsblad van het Noorden* en *De Volkskrant*. Dat leidde tot een telefoontje van Vic van de Reijt van uitgeverij Nijgh & Van Ditmar. Hij had over mij gelezen in *Trouw* en via een vriendin van me lag mijn boekje bij boekhandel Athenaeum in Amsterdam, waar hij het gevonden had.

Ik had nog nooit van die uitgever gehoord, maar die vriendin werd helemaal enthousiast. Ik dacht zelf juist in die tijd dat ik geen uitgever nodig had. De distributie liep inmiddels goed via Het Raadsel, maar ik zou natuurlijk gek zijn geweest als ik nee had gezegd.'

De eerste uitgave bij Nijgh en Van Ditmar was *Barbaraal tot op het bot* en daarna *Sex, drugs en strips* dat uitkwam als een soort *Barbaraal 4*, omdat de lezers in nummer 3 een single van de Amerikaanse band Shellac was beloofd.

Barbara bekostigde deze single zelf en daarom zat hij alleen maar bij de eerste 1250 exemplaren. Die oplage was binnen twee weken uitverkocht.

Naast die uitgave tekende Barbara Stok een maandelijkse strip voor het – inmiddels alweer opgeheven - magazine *One*. Snel hierna kon ze van haar strips leven en haar uitkering opzeggen.

Sinds Stok bij Nijgh & Van Ditmar zit zijn er drie boeken van haar hand verschenen. Het eerste, *Barbaraal tot op het bot* is een bundeling van de drie oorspronkelijk in eigen beheer uitgegeven *Barbaraal*-boekjes. De tweede - *Je geld of je leven* - is een lang verhaal over Stoks werk bij de eerder genoemde lokale krant. Dit boek is tot stand gekomen dankzij een subsidie van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst (Fonds BKVB), een landelijke instelling die subsidies geeft aan individuele beeldend kunstenaars.

Het derde, meest recent verschenen boek heet *Nu we hier toch zijn*. Het is opnieuw een bundeling van eerdere verhalen, onder andere uit *One*.

In alle boeken is Barbara Stok zelf de hoofdpersoon. Niet per se altijd een goede keus vindt zij zelf. 'Achteraf gezien had ik die persoon beter een andere naam kunnen geven, dat was makkelijker geweest. Soms denk ik achteraf bij een strip: dat had niet iedereen hoeven te weten. Het is nog steeds zo dat ik bij mijn werk mijzelf min of meer automatisch als hoofdpersoon gebruik. Maar mijn meest recente werk is niet meer zo autobiografisch. Het gebeurt steeds meer dat ik ook andere dingen wil vertellen en daar leent deze vorm zich ook goed voor. In mijn strip in *Dagblad van het Noorden - Barbara weet het beter* - gaat het nog wèl over de persoon Barbara, maar wat haar overkomt is niet meer echt gebeurd.'

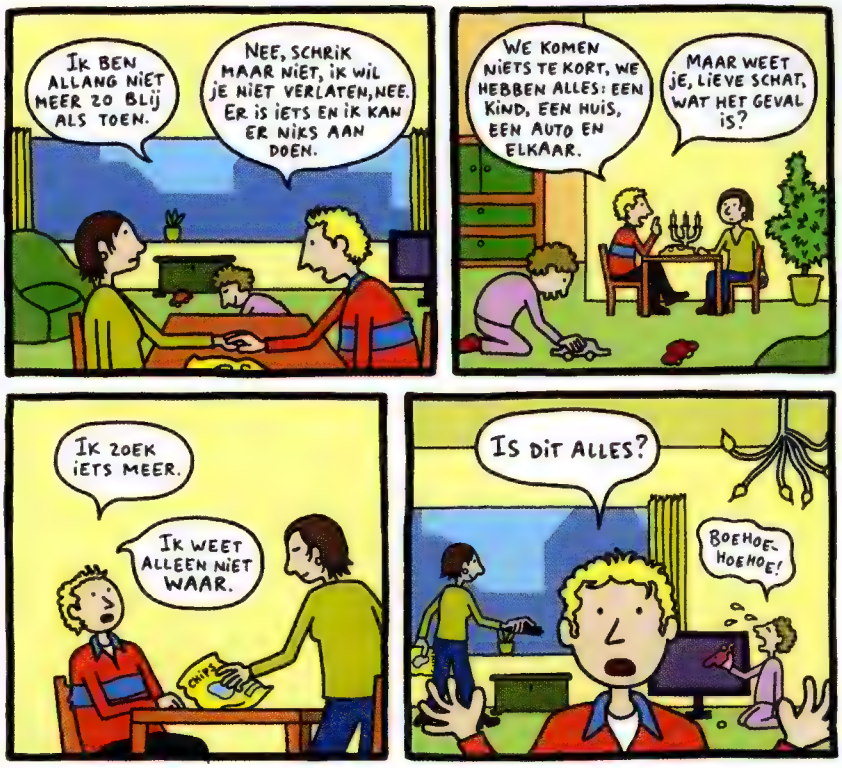
IK BEN ALLANG NIET MEER ZO BLIJ ALS TOEN.
NEE, SCHRIK MAAR NIET, IK WIL JE NIET VERLATEN, NEE. ER IS IETS EN IK KAN ER NIKS AAN DOEN.
WE KOMEN NIETS TE KORT, WE HEBBEN ALLES: EEN KIND, EEN HUIS, EEN AUTO EN ELKAAR.
MAAR WEET JE, LIEVE SCHAT, WAT HET GEVAL IS?
IK ZOEK IETS MEER.
IK WEET ALLEEN NIET WAAR.
IS DIT ALLES?
BOEHOE-HOEHOE!

Toch verveelt het autobiografische genre de stripmaakster niet. Ze is groot liefhebber van auteurs als Maaike Hartjes, Gerrie Hondius en Amerikaanse auteurs als Julie Doucet en Joe Matt. 'Het is altijd inhoudelijk de moeite waard, het is nooit alleen een flauwe grap. En het gaat om èchte mensen.

In films vind ik het juist heel leuk als het heel fantastisch is. In strips niet, zoals bij voorbeeld *Storm*. Dat is wel mooi getekend, maar ik vind dat Maaike Hartjes met simpeler tekeningen emoties veel beter kan uitdrukken.'

BOVEN - **Fragment uit een verstripping van het nummer *Is dit alles?* van Doe Maar. Het volledige verhaal staat in de bundel *Strips in stereo*. Meer nieuws daarover in de actua-rubriek van dit nummer.**

LINKS - **Fragment uit een strip voor Barbara's radioprogramma *Plaat voor je kop*.**

Muisarm

Barbara Stoks werk heeft de afgelopen jaren lange tijd op een laag vuurtje gestaan, omdat ze erg te kampen had met RSI-

ONDER - **Logo, gemaakt in opdracht van een stichting die uiteindelijk nooit is opgericht.**

Vinyl

Bij drie nummers van *Barbaraal* zat een 7 inch vinylsingle. Bij nummer 1 zat een single van de Groningse band Captain Nemo, bij *Barbaraal 2* een single van de Melvins (een band uit de Verenigde Staten, waar Barbara een groot fan van is). Barbara Stok: 'Bij nummer 3 zat niks omdat Shellac zo traag was. Ik moest daar echt achteraan bellen om het voor elkaar te krijgen'. Bij de eerste oplage van *Sex, drugs en strips* zat wèl een single, met muziek van de Amerikaanse band Shellac en Caesar uit Nederland.

GODSAMME! DIE KUTMUG HEEFT ME GESTOKEN!
DIT BETEKENT OORLOG!!
KOM ONMIDDELLIJK NAAR BENEDEN!!
HAD JE GEWILD
ZZZ

met allemaal denkballonnetjes en tekeningetjes. Barbara maakte de tekeningen en Ricky maakte er animatiefilmpjes van. 'Daar moest ik samenwerken met regisseur Hansje Quartel. Die heeft zoveel ervaring, dat is echt genieten.'
Maar over het algemeen is Barbara meer een einzelgänger. 'Ik maak een internetradioprogramma voor de VPRO. Dat deed ik eerst met Janneke Riplet (Uit de punkband De Riplets, waarvoor Barbara ook de cd-hoes maakte. TV). Maar Janneke is opgehouden en sindsdien doe ik het alleen. Aan de ene kant jammer, want met z'n tweeën is het best gezellig. Maar toch heb ik er in mijn eentje ook veel lol in. Samen met iemand anders moet ik steeds compromissen sluiten. Nu kan ik lekker mijn eigen gang gaan.'
Barbara Stok heeft de afgelopen tien jaar een flinke indruk gemaakt in de Nederlandse stripwereld en ook daarbuiten. Waaraan dankt ze die populariteit?
'Vanaf het moment dat ik bij Nijgh & Van Ditmar zit is mijn publiek veel breder geworden. Opeens zijn meer meisjes en vrouwen mijn strips gaan lezen, onder andere door *One* denk ik. Dat vrouwenblad had een behoorlijk grote oplage. Veel mannen kochten mijn strips al toen het nog gekopieerde boekjes waren. Ik ben niet uniek en daarom denk ik dat de verhalen die ik heb meegemaakt herkenbaar zijn en dus ook interessant voor anderen.'
Barbara heeft de afgelopen tijd niet stil gezeten. Vorig jaar kwam nog *Nu we hier toch zijn* uit en momenteel is ze opnieuw druk aan de slag. 'Vooral de laatste tijd heb ik er weer veel plezier in. Ik heb nu een aantal héle leuke opdrachten. Dankzij mijn vaste strips in *Dagblad van het Noorden* en de krant van de Hanzehogeschool heb ik een basisinkomen. Daarnaast kan ik veel voor mezelf werken voor een volgend boek.'

tsjalling.venema@stripschrift.nl

IK WAS ZOOO MOE, IK STOND VOORTDUREND OP HET PUNT IN HUILEN UIT TE BARSTEN.
ZIE JE WEL DAT JE GEEN VROUW MEE MOET NEMEN OP TOUR. WAT EEN CHAGRIJN.
NAAR MIJ WIJZEN WAS ME AL TEVEEL GEWEEST.

[BITS & PIECES → DIEPGANG]

Laatst schreef een recensente van *De Volkskrant* dat een theatervoorstelling die ze had bijgewoond de 'diepgang had van een strip'. U leest het goed. Ze bedoelde dat zeker niet positief. De dame in kwestie had een vervelende en weinig inhoudelijke avond gehad in het theater. Zo kwam bij haar direct het algemene beeld van de strip voor de ogen. Ik ga er maar even vanuit dat ze thuis niet is opgevoed met een behoorlijke dosis stripkennis, want anders schrijf je zoiets niet op. Of ze heeft in het geheel geen smaak of inzicht. Maar dan zou ik een ander beroep kiezen en ophouden ons als recensente te vervelen.
Wij Bitsjes gebruiken in dergelijke situaties altijd de uitdrukking dat iets 'de diepgang heeft van een plat bord'. Neutraal en duidelijk. En je kwetst geen doelgroepen. Voor je het weet staat er een meute stripliefhebbende heethoofden die verhaal komt halen voor de deur van het hoofdkantoor van jouw krant. Of ze maken een gekke cartoon van je. Immers, Europees cartoonopperhoofd Peter Nieuwendijk heeft in de nasleep van de Cartoonaffaire 2006 vanuit zijn tulpenburcht in Hillegom alle cartoonisten ter wereld opgeroepen vooral te blijven publiceren. En vroeg zijn collega's zichzelf geen al te grote beperkingen op te leggen. Over de effecten van zo'n handelwijze kunnen de Denen inmiddels flink meepraten. Hun cartoons hadden een behoorlijk explosieve diepgang.
Je kunt binnen een krantenredactie echter ook heel anders tegen strips en de kunst van een stripmaker aankijken. *Het Parool*, inmiddels weer de grootste krant van Amsterdam, bracht in de 2e week van februari net als vorig jaar een editie van het dagblad uit waarin al het dagelijkse nieuws was getekend in stripvorm. Bij toeval in de week dat de in Denemarken gepubliceerde spotprenten de hele islamitische wereld in rep en roer brengen. In *Het Parool* werden de foto's vervangen door tekeningen. Politiek in stripvorm gezet. Net als de sport. Een geweldig initiatief dat de mogelijkheden die strips bieden ten volle laat zien. Opeens krijgt een krant een totaal andere diepgang. Diepgaander lukt bijna niet. De actie van *Het Parool* kan met recht een unicum worden genoemd. Waarvan men kennelijk een jaarlijkse traditie aan het maken is. Absoluut één [illegible] jaar. Beslist een top-kandidaat voor één van de belangrijkste stripprijzen die [illegible]
Van geheel andere orde is de diepgang in Angoulême. Dit Franse stripparadijs in de buurt van Bordeaux heeft zichzelf verrijkt zien worden met een wereldwonder. Een getekend wonder. En dat dit wereldwonder volgens het *Teletekst*-bericht nu net in stripstad nummer 1 van Europa wordt aangetroffen, lijkt op een geschenk uit de hemel met paranormale diepgang.
Wat is er aan de hand? In een gang van een diepe spelonk zijn abstracte tekeningen aangetroffen in de rotswanden. De tekeningen van Lascaux verbleken [illegible] Angoulême. [illegible] Angoulême ingekrast. Veel vroeger [illegible]
Maar de aanduiding 'abstract' doet mij het ergste vrezen voor de echtheid van deze tekeningen. Of is hier een onderzoeksjournalist van het niveau van onze recensente aan het schrijven geweest? In elk geval wordt daar in Frankrijk alles in het werk gesteld om strips en tekenwerk positief aan Angoulême en haar stripfestival te koppelen.
Net als in de afgelopen eeuw is het verbazingwekkend dat sommigen strips blijven koppelen aan een negatief beeld. De strip stelt niets voor. De strip bevordert het lezen niet. Enzovoort. En nu heeft een strip opeens 'geen diepgang' meer. Zuivere discriminatie gevat in modern, zachtaardig, sociaal jargon. En dat door een publiciste van *De Volkskrant*. Dat is niet meer van deze tijd.

ben.bits@stripschrift.nl

FOTO SHARIEF JAFFER (SHARAFAT)

Zapiro

'Een goede politiek tekenaar kiest positie'

DOOR RIK SANDERS

Zapiro alias Jonathan Shapiro (Kaapstad, 1958) verwierf in één klap in Nederland bekendheid toen hij de Prins Claus-prijs 2005 kreeg toebedeeld. Opvallend aan deze Zuid-Afrikaanse cartoonist is dat hij met één been in de stripwereld staat. Hergé, Charles M. Schulz en Uderzo, dàt waren zijn inspiratiebronnen om tekenaar te worden.

De ontmoeting met Zapiro vindt plaats in het Amsterdamse Lloyd Hotel, daags nadat hij in Muziekgebouw aan 't IJ de Prins Claus Prijs 2005 heeft mogen ontvangen. De Zuidafrikaanse cartoonist oogt nog opmerkelijk energiek ondanks het slopende programma rond de ceremonie. Een heus mediacircus barstte los, nadat de laureaat in Nederland was aangekomen. Zapiro voerde talloze vraaggesprekken over de rol van een cartoonist in de maatschappij en zijn activiteiten als activist voor het United Democratic Front (UDF) in de jaren tachtig tijdens de apartheid in Zuid-Afrika. Bij de prijsuitreiking stond hij stil bij zijn arrestatie in 1988, nadat hij een in de ogen van de geheime politie subversieve tekening voor een UDF-kalender had gemaakt. Hij werd midden in de nacht van zijn bed gelicht en elf dagen vastgehouden. 'De eerste vraag die de agenten me stelden was waarom ik hen in een tekening als varkens had afgebeeld. 'Omdat ik jullie zo zie', luidde mijn antwoord.' Hoewel hij niet werd gemarteld, kon hij zich in die korte tijd in de cel identificeren met politieke gevangenen. 'Het voelt als zeer bedreigend, ook omdat je niet weet hoe lang ze je vasthouden.'

Lachspiegel

Na zijn vrijlating besefte hij dat hij met zijn politieke spotprenten de autoriteiten weldegelijk kon raken. Dat besef vormde een belangrijke steun in de rug om door te gaan. Nu de apartheid officieel is verdwenen, richt Zapiro zijn pijlen op de nieuwe leiders van Zuid-Afrika (hun aids-ontkennende standpunt, bij voorbeeld). 'In een opbouwende democratie is het hard nodig een lachspiegel op te houden, om mensen te tonen dat zaken er ook anders uit kunnen zien.' Het huidige ANC onder Thabo Mbeki ontbeert gevoel voor humor, vindt hij. 'Dat lag in het tijdperk Nelson

BOVEN - Mandela moedigde me aan vooral door te gaan.

Cartoonist met stripwortels

Mandela anders. Die belde mij eens op – ik dacht eerst dat het een grap was – en moedigde mij aan vooral door te gaan.'
Daarnaast maakt hij zich druk om Robert Mugabe, de potentaat uit buurland Zimbabwe, en andere omstreden machthebbers in de wereld, waar Zapiro zeker George W. Bush jr. onder schaart. Het Palestijns-Israëlisch conflict heeft eveneens zijn bijzondere interesse, ook vanwege zijn joodse wortels via moederskant, maar hij becommentarieert net zo makkelijk alledaagse gebeurtenissen en opvallende zaken, zoals het WK Voetbal of de rechtszaak tegen de vermeende pedofiel Michael Jackson.
Critici roemen zijn aantrekkelijke, open tekenstijl en hij hanteert overdrijving, stilering en woord-/beeldgrappen als stijlmiddelen. Zijn scherp oog voor fraude en hypocrisie leveren vlijmscherpe cartoons op. Wat dat betreft gaat het credo *goad, infuriate, provoke and amuse* (prikkel, maak woedend, provoceer en amuseer) van de Engelse cartoonist Victor 'Vicky' Weisz ook voor hem op. Hoe kijkt hij eigenlijk tegen de politieke prent aan? 'Een slechte politieke cartoon is braaf, neemt geen standpunt in. Een goede spotprent laat zien dat er iets gebeurt, geeft een mening.' Zapiro pakt de op de tafel liggende, meegenomen bundel *The Finest International Political Cartoons of Our Time* (Joe Szabo, 1994) op, bladert wat en laat dan een cartoon zien van de Canadees Daniel Murphy. Hierin zie je twee partijen, Israel en de Arabische wereld, een potje tennis spelen met een vredesduif. 'Tsja, dit zegt toch niets, deze cartoon kan zowel in een Joodse als Arabische krant staan.' Ook op Jock Leyden, een collega uit Zuid-Afrika, uit hij kritiek: 'Te conformistisch. Je hebt zelfs Afrikaner-kranten gehad, die circuleerden in een gecontroleerd netwerk. Cartoonisten moesten daarmee rekening houden. Sommigen hadden daar vrede mee.'
Cartoontekenen is voor hem 80 procent 'hoofd' en 20 procent 'hand'. Hij vindt dat zijn tekenwerk beter kan: minder zwoegen, losser uit de pols. 'Tekenen als Pat Oliphant, die kon alles, dat wil ik ook.' Met die naam is één van zijn helden genoemd, een andere is Steve Bell van de Engelse krant *The Guardian*. Zapiro is dan niet meer te stuiten; hij somt een rijtje 'goede cartoonisten' op: Tom Toles, Kal, Patrick Chappatte ('een jonge Zwitser, staat in *The Herald Tribune*'), Ann Telnaes ('Hirschfeld-stijl'), Plantu, Tony Auth, Willem ('scherp'), Jeff Danziger, Jeff MacNelly ('de generatie na Oliphant'), Alan Moir ('Australiër'), Joel Pett, Kichka, Heng, Mike Peters, Gary Trudeau, Jules Feiffer, Posy Simmonds... Gado ('Kenia'), Popoli ('Kameroen') en Glez. 'Deze lijst is niet af. En het zijn bovendien politieke cartoonisten en tekenaars die strips met een politieke lading maken voor kranten en tijdschriften. Ik heb geen striptekenaars genoemd.'
Het valt hem op dat buiten de Verenigde Staten politieke prenten doorgaans scherper zijn, er kan meer. 'Men neemt zichzelf ook niet zo serieus als in de VS. Misschien komt dit door de continentale-Britse traditie, met als kenmerk een lossere, luchtiger stijl in tegenstelling tot de meer vastomlijnde, gearceerde aanpak van de Amerikaanse cartoonschool.'
Rond zijn dertigste ging Zapiro zelf naar de VS om aan de School of Visual Arts een opleiding te volgen om zijn stijl te verbeteren. 'Ik kwam in New York in een klasje terecht met 18/19-jarigen die zich afvroegen wat die 'oude man' er te zoeken had. Zelf verbaasde ik me over hun gebrek aan kennis en politiek vermogen om situaties elders in de wereld te beoordelen. Ik was *very political*, maar die Amerikanen wisten van niets.'

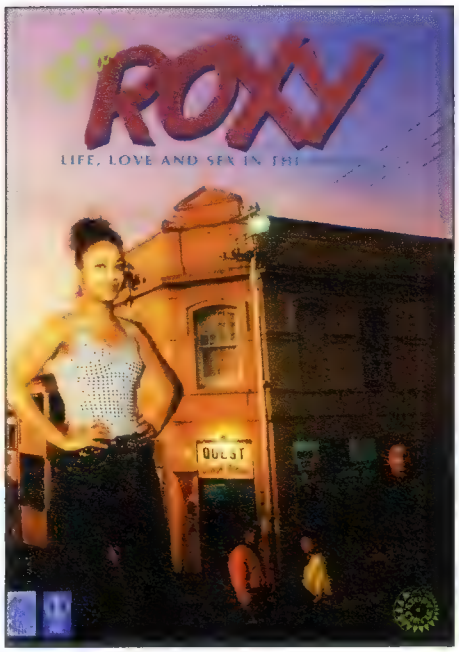

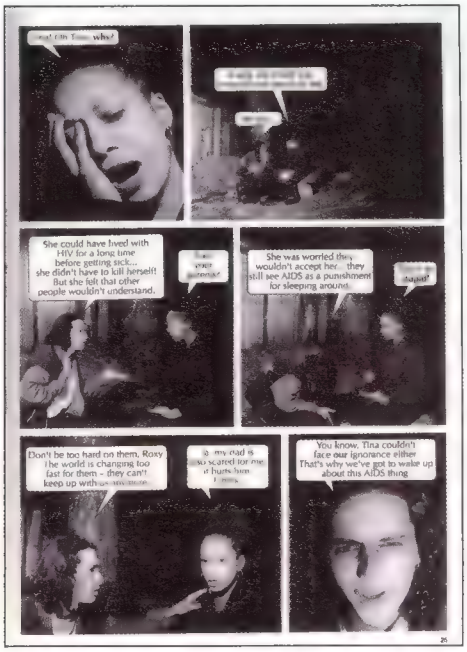
She could have lived with HIV for a long time before getting sick... she didn't have to kill herself! But she felt that other people wouldn't understand.
She was worried they wouldn't accept her... they still see AIDS as a punishment for sleeping around.
Don't be too hard on them, Roxy. The world is changing too fast for them – they can't keep up with
You know, Tina couldn't face our ignorance either. That's why we've got to wake up about this AIDS thing

BOVEN – **Succesvolle fotostrip over aidspreventie.**

Bijscholing

Wat deed je in New York?

Zapiro: Na een zware periode van een jaar of zes vol activisme stond ik aan het begin van mijn loopbaan als redactioneel tekenaar. Ik wilde graag nog een grafische opleiding volgen. In 1988 vertrok ik naar de School of Visual Arts in New York. Daar kreeg ik twee jaar les in *comics and sequential art* onder auspiciën van Will Eisner. Van hem leerde ik de taal van het beeldverhaal onder de knie te krijgen. Met Eisner kon ik goed opschieten en ik heb er nog steeds spijt van dat ik nadien nooit meer met hem heb gecorresponderd.
Verder heb ik korte tijd *satirical cartooning* gestudeerd onder leiding van Harvey Kurtzman. Hij had last van zijn gezondheid, maar zijn genialiteit was gelukkig nog intact om zijn verrassende tekentechnieken te tonen. Kurzmans werk voor *Mad Magazine* vond ik geweldig, met zijn parodie op de televisieserie *Peter Gunn* als hoogtepunt. Wat een ritme en wat een losse stijl! Hij maakte eigenlijk postmoderne grafische

ONDER – **Voor deze plaat belandde Zapiro kortstondig in de cel. Het afbeelden van politie-agenten als varkens is een bekend beeld uit eind jaren zestig, als onderdeel van de protesten tegen de Vietnam-oorlog.**

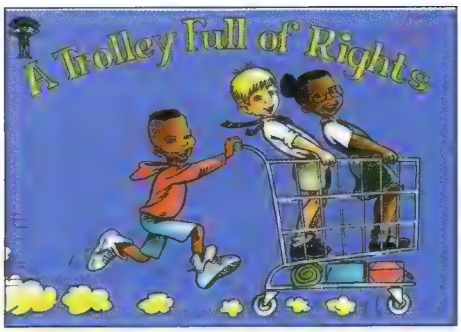

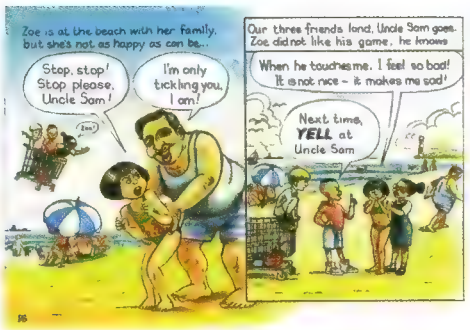
Zoe is at the beach with her family, but she's not as happy as can be...
Stop, stop! Stop please, Uncle Sam!
I'm only tickling you, I am!
Our three friends land. Uncle Sam goes. Zoe did not like his game, he knows
When he touches me, I feel so bad! It is not nice – it makes me sad!
Next time, YELL at Uncle Sam

like this
NO!
then RUN away as fast as you can!
Pamela says Zoe has helped them see what Right Number Three on their list can be
PROTECT US, DON'T HURT US! OUR BODIES ARE OUR OWN!
Hey Gus, check out my elephant comb!

BOVEN - **Een educatieve strip over het voorkomen van kindermisbruik.**

strips, en effende daarmee later de weg voor onder meer Art Spiegelman.

Ik heb Spiegelman pas een jaar later ontmoet. Ik kreeg de kans om samen met hem een strip te bedenken. Het eindresultaat belandde in de la. Wie weet haal ik de strip er nog eens uit, maar dan zal alles herzien moeten worden, vrees ik. Het was een korte, maar intense samenwerking. Een briljante man, al moet ik toegeven dat ik zijn strip *In de schaduw van geen torens* over 9/11 vond tegenvallen. Je kunt ook teveel zelfanalyse in een verhaal stoppen.

Mijn verblijf in New York was een fantastische tijd. Ik heb zoveel tekenaars ontmoet met zoveel uiteenlopende stijlen, dat ik ze niet allemaal in één zucht kan opsommen. Vooral onder de gastdocenten van de School of Visual Arts zaten inspirerende mensen: Jules Feiffer, David Levine, Steve Brodner, Brad Holland, Arnold Rath, Arnold Levin en Mark Alan Stamaty. Via Spiegelman kwam ik in contact met Ben Katchor en ik bezocht de 20e reünie van *Zap Comics*, waar onder anderen Robert Crumb en Spain Rodrigues aanwezig waren.

RECHTSONDER - **Cartoonist op de sofa.**

Ook ontmoette ik op een uitgeverijbeurs Kal, Tony Auth, Jimmy Margulies, en nog vele anderen, waaronder *Mad*-artiesten als Gerry Gersten en Jack Davis, een grootheid. Het viel me op dat, hoewel de cartoon- en stripwereld behoorlijk gescheiden werelden zijn, de cartoonisten haast op hun knieën vielen voor Jack Davis, een god in hun ogen.'

Wat las je vroeger eigenlijk?

De eerste cartoons die ik me kan herinneren kwamen uit de Carl Giles-jaarboeken die populair waren in landen waar Engeland nog steeds invloed uitoefende, zoals Zuid-Afrika. Ik was een jaar of drie en hoewel ik nog niet kon lezen, vond ik de tekeningen prachtig, vooral de volle, kleurrijke covers. Toen ik zeven jaar was, las ik *American Harvey*-strips zoals *Casper, het vriendelijke spookje*, *Spooky* en *Hot Stuff*, en de Engelse weekbladen *Beano* en *Dandy* en stripjaarboeken, zoals *Lion*, *Tiger* en *Hurricane*. Rond die tijd ontdekte ik tevens *Kuifje*, een strip die grote indruk achterliet en nog steeds invloed op me heeft. Hergé was zo sterk in het tekenen van realistische – ik noem het naturalistische – achtergronden. De daaruit voortvloeiende klare lijn vind ik ook prachtig. *High Hergé*, zo noemde Spiegelman de stijl van Joost Swarte.

Als negenjarig jochie maakte ik kennis met *Peanuts* en een wereld ging voor me open: ik las zowel de krantenstrip als de boekuitgaven. Al deze strips waren bij ons ruim voorradig. Rond mijn dertiende begon ik *Asterix* te lezen, toen er begin jaren zeventig voor het eerst albums in Zuid-Afrika werden verspreid. In die periode raakte ik ook geïnteresseerd in de prenten van Ronald Searle, de geweldige *Krazy Kat* van George Herriman en de cartoons van David Marais, de enige politieke tekenaar die invloed op me had als jongeling. Hij publiceerde in de *Cape Times*, onze lokale ochtendkrant.

Tekende je in je jeugd zelf?

Ik maakte vanaf mijn vierde of vijfde veel cartoonachtige tekeningen. Als achtjarige droomde ik ervan stripmaker te worden. Ik fantaseerde dat ik *Peanuts* overnam van Charles M. Schulz. Op mijn dertiende schreef ik een storyboard voor een *Kuifje*-avontuur, maar halverwege stopte ik: ik wilde liever mijn eigen personages creëren.

Mijn eerste cartoons maakte ik als elfjarige voor de schoolkrant. Ik volgde echter geen tekenlessen en in mijn tiener-

FOTO PRINS CLAUS FONDS

Prijs

Het Prins Claus Fonds reikt sinds 1997 jaarlijks prijzen uit aan kunstenaars, intellectuelen en culturele organisaties uit met name Derde Wereld-landen. Aan de hoofdprijs is een geldbedrag van €100.000 verbonden. Afgelopen 7 december nam Zapiro de Prins Claus-prijs 2005 in ontvangst, in aanwezigheid van onder anderen Koningin Beatrix en prins Constantijn. Hij werd geëerd om zijn stimulerende rol die hij speelt om Zuid-Afrika sociaal en cultureel verder te ontwikkelen. Met zijn cartoons plaatst hij de broodnodige, kritische kanttekeningen bij de sociale en politieke verhoudingen in zijn land, het Afrikaanse continent en de wereld in zijn geheel, aldus het fonds. Het satirisch werk van Zapiro verschijnt in een aantal Zuidafrikaanse en buitenlandse kranten, zoals The Sowetan, The Daily Mail *en* The Guardian.

Meer info: **www.princeclausfund.org** *en* **www.cartoonist.co.za/zapiro.htm**

...AND WHEN DID YOU FIRST EXPERIENCE THIS FEELING OF USELESSNESS ?
LAST WEEK ....SUDDENLY REALITY SEEMED WEIRDER THAN ANYTHING I COULD COME UP WITH !
CARTOONIST
CRIME-HIT COP-STATIONS INSTALL PANIC BUTTONS TO FIRM SECURITY
ENTIRE SCHOOL STOLEN
ZAPIRO

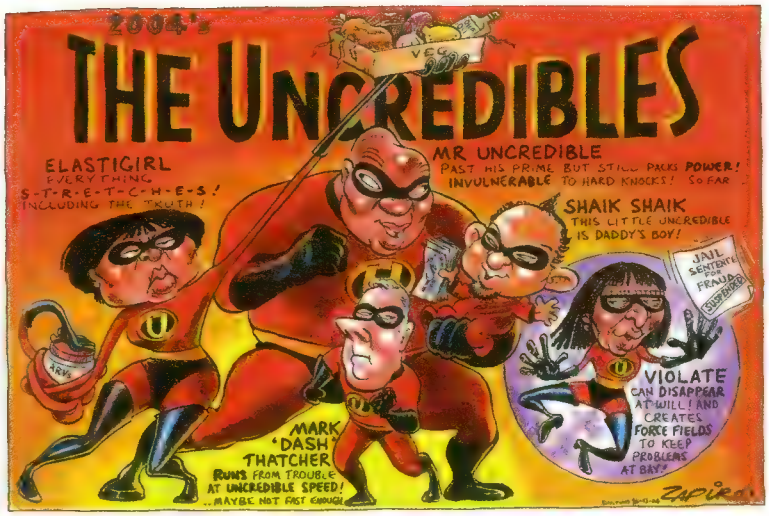

LINKS - **Omslag voor een Zuidafrikaans magazine.**

ERNAAST - **Een cartoon geïnspireerd op de animatiefilm *The Incredibles*.**

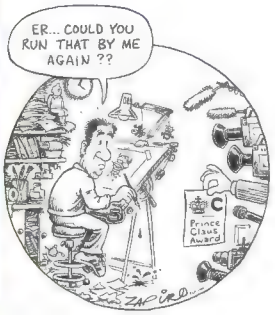

BOVEN - **Speciaal gemaakt zelfportret naar aanleiding van de prijs van het Prins Claus Fonds.**

LINKSONDER - **BSE-grap, met dank aan Gary Larson.**

ONDER - **Een mix van fotostrip en flashbackillustraties.**

jaren verloor ik mijn geloof in een loopbaan als tekenaar. Na de middelbare school ging ik naar de universiteit om architectuur te studeren. Op de universiteit tekende ik een keer een satirische cartoon over de professor die hoofd van de bouwkunde-opleiding was. Die spotprent kreeg zoveel respons – meer dan ik ooit kreeg voor mijn architecturale werk – dat ik mijn vertrouwen herwon in mijn tekenkwaliteiten en de mogelijkheid om cartoonist te worden.

Zelfvertrouwen

Je bent tijdens je studie naar Parijs afgereisd. Vakantie of met een ander doel?

In 1981 besloot ik tijdens mijn praktijkjaar een aantal tekenaars op te zoeken die ik bewonderde. Parijs werd mijn eerste bestemming: ik wilde Albert Uderzo ontmoeten. Ik sprak echter geen woord Frans en de routebeschrijving naar zijn studio las ik verkeerd, waardoor ik voor een gesloten deur stond toen ik eindelijk arriveerde. Ik nam de gok en vertrok naar zijn huisadres, alwaar ik elf uur 's avonds aanbelde. Ondanks mijn onbeleefdheid ontving Uderzo mij hartelijk, alleen... hij sprak geen woord Engels. Gelukkig kwam zijn dochter vlak daarna thuis; zij fungeerde als tolk. Hij sprak bemoedigende woorden over mijn tekentalent. Daarna reisde ik naar Brussel af om – onaangekondigd – bij de Studio Hergé langs te gaan. Hergé bleek evenwel ziek en was er niet die dag. Ik werd keurig ontvangen door Bob de Moor die me de studio liet zien en me eveneens aanmoedigde door te gaan met tekenen. Deze twee ontmoetingen waren zo belangrijk voor mijn zelfvertrouwen dat ik, eenmaal teruggekeerd in Kaapstad, besloot de architectuur eraan te geven. Ik veranderde van studie en begon met grafisch ontwerpen, maar dat was van korte duur, omdat ik opgeroepen werd voor dienstplicht. In het 'apartheidsleger' weigerde ik een wapen te dragen en ontwierp ik proteststickers die plots overal op de kazerne opdoken...

Je hebt na je terugkeer in Zuid-Afrika een paar educatieve strips gemaakt. Heb je nog plannen voor nieuwe strips?

In 1991 formeerde ik met drie anderen een collectief dat gedurende drie jaar diverse educatieve strips maakte. Dat deden we naast onze gangbare werk als cartoonist of illustrator. De opzet voor die stripverhalen bedachten we in werkgroepen waaraan ook mensen uit de doelgroep deelnamen. Dat waren uitputtende sessies. Onze eerste product was *Roxy* uit 1992: een fotostrip om aids-voorlichting te geven. *Roxy* was een tienerverhaaltje met naar ons idee behoorlijk overtuigend neergezette personages. De strip

Natuurlik was dit nie net maanskyn nie. Van die strate was vuil. En daar's gedowwel en gesuip en gebaklei. Maar die bendes het nie met ons gelol nie. Ons't veilig gevoel. Ons bure het van orals gekom. En soveel tale. Om te dink, al daai rykdom vir ewig verlore!

Ek sal nooit vergeet wat hulle aan ons gedoen het nie! Eers breek hulle die huise aan die een kant af, en dan aan die ander kant. Mens kan nie alleen in 'n straat lewe as jou bure almal weg is nie. Eendag laai hulle al ons goed op 'n trok en los ons in Hanover Park. Hulle't ons gemeenskap gebreek. En daai dag my hart ook.

In Hanover Park vrees ons vir ons lewens. Die bendes maak amok! Ons is ver weg van die werk! *Dis* wat die regering vir ons gedoen het.
KLAP!
Wat...?!
Wat was dit?

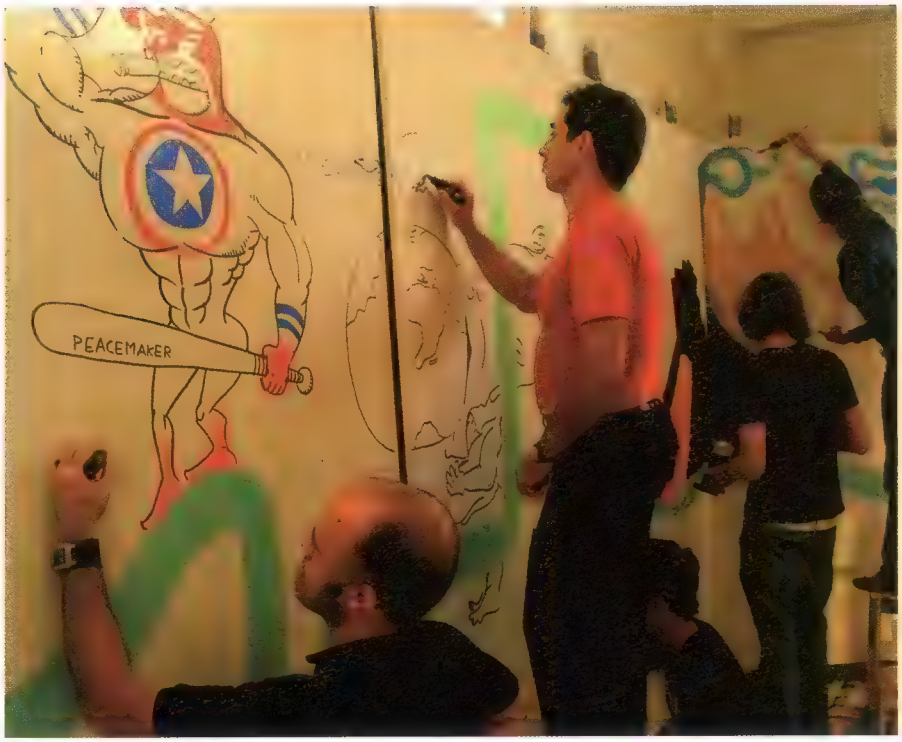

FOTO NIZA - EVA KROES

Workshop

Het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (Niza) organiseerde op 8 december in het Lloyd Hotel een workshop met Zapiro als gastdocent. Onder zijn leiding maakte een groep Nederlandse cartoonisten en graffitikunstenaars een gezamenlijk kunstwerk over het thema 'Me, We and the Others'. Uitgangspunt was dat het globaliseringsproces er voor zorgt dat er nieuwe definities ontstaan van het zelfbeeld, de groep waartoe je behoort en de groepen die niet tot je domein behoren. Het Gesamtkunstwerk *– een groot doek met kritisch commentaar op het thema, bestaande uit deelstukken – werd tot eind 2005 tentoongesteld in de galerie van de Amsterdamse galerie News Photo. De participerende kunstenaars waren: Tom Janssen, Bas van der Schot, Raymond Hendriks, Fahrad Forountanian, Hans Klaver, Martien Bos, Mo Wakili, Mathijs Wansink (Wanz), Bob Stel, Henk Loorbach, Erik Heijbroek, Juice, Hesje Andersson, Marieke van Ditshuizen, Koen Eiting, Michael Henschel en Hester Brandsma.*

werd in een oplage van één miljoen exemplaren verspreid en sloeg aan. Zo zeer zelfs dat er een toneelmusical van is afgeleid. Maar of het echt geholpen heeft? De aids-pandemie heeft in Zuid-Afrika vandaag de dag een crisisniveau bereikt.

In 1993 maakten we de strip *A Trolley Full of Rights* over het voorkomen van kindermisbruik, gericht op een jonge doelgroep. Begin 1994 produceerden we *Tomorrow People*: een voorlichtingsstrip over de voordelen van het participeren in een democratisch systeem. Die werd uitgebracht in de aanloop naar de eerste democratische verkiezingen in Zuid-Afrika in april 1994. Het verhaal was een mix van fotostrip en getekende flashbacks; iedere karakter-verhaallijn werd in een verschillende stijl uitgevoerd. Dat ging vrij makkelijk omdat we met een aantal mensen aan *Tomorrow People* werkten.

Ik heb later nog meer educatieve strips gemaakt, maar tegenwoordig ontbreekt mij de tijd om stripverhalen te bedenken. Ooit wil ik een *sabbatical* nemen om een grafische roman te maken.

WHEW!
WHAT IS IT, DEAR?
I HAD A DREAM... IN MY DREAM I SPOKE TO THABO IN FRONT OF THE WHOLE NATION!
I TOLD HIM: "CRITICISM IS THE LIFE-BLOOD OF THE MOVEMENT! DON'T SURROUND YOURSELF WITH YES-MEN!"
BUT MADIBA, THAT'S WHAT YOU ACTUALLY TOLD HIM... AT THE ANC NATIONAL CONFERENCE IN MAFIKENG IN 1997.
OH, RIGHT. I DID.
MAYBE HE DREAMT HE DIDN'T HEAR ME...
GO TO SLEEP, DEAR.
ZAPIRO

Heeft die Prins Claus-prijs nog concrete opdrachten in Nederland opgeleverd?

Twee mensen die me interviewden vroegen me of ik eventueel voor hun publicaties wilden werken, mocht daar ruimte voor zijn. Als dit lukt, zou dat natuurlijk fraai zijn.

rik.sanders@stripschrift.nl

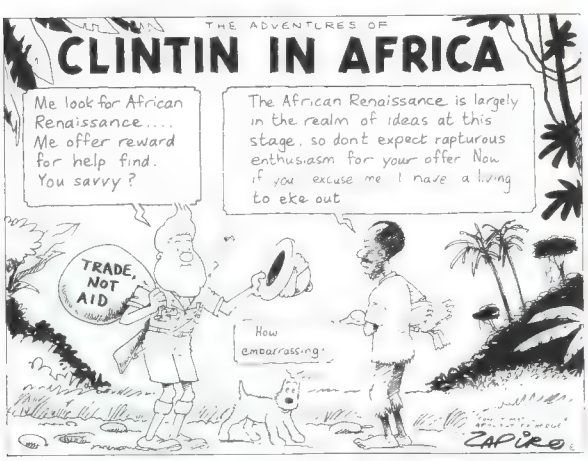
THE ADVENTURES OF
CLINTIN IN AFRICA
Me look for African Renaissance.... Me offer reward for help find. You savvy?
The African Renaissance is largely in the realm of ideas at this stage, so don't expect rapturous enthusiasm for your offer. Now if you excuse me I have a living to eke out.
TRADE, NOT AID
How embarrassing
ZAPIRO

LINKSBOVEN - Zapiro en diverse deelnemers bij een deel van het Gesamtkunstwerk.
MIDDENBOVEN - In deze cartoon past Zapiro een stripopzet toe.
LINKS - Zapiro's meest recente bundel.
ERNAAST - Zapiro werd in 2004 uitgenodigd om in het kader van een dialoog tussen Zuid-Afrika en de VS daarover een expositie in te richten. Tot woede van de Amerikanen nam hij daarin ook kritische spotprenten over George Bush en Bill Clinton op. Uiteindelijk werden drie cartoons verwijderd, waaronder deze *Kuifje*-parodie over Bill Clinton.

Donjon

Bedacht door
Joann Sfar & Lewis Trondheim
Een waarachtig fenomeen

Half striplezend
Nederland en Vlaanderen
kent inmiddels de
Donjon-albums,
nu is het de beurt
aan de andere
helft!

Tot 1 april 2006

De Grote Donjon Kennismakingsactie

Acht titels in hardcover voor de prijs van een softcover

Van €9,90 voor €6,90

Let wel: op = op

Dit zijn de actietitels: EENDENHART • DE VECHTKONING
DE PRINSES VAN DE BARBAREN • TOVERKUNSTEN EN TEGENSPOED
DE VULKAAN VAN KWANSUIS • HET DRAKENKERKHOF
HEMD VAN DE NACHT • NACHT BRENGT ONRAAD

UITGEVERIJ L

'Ik kan het niet simpeler zeggen dan dat ik als schrijver jaloers ben op de Donjonse eenvoud, de Donjonse rijkheid en de Donjonse humor. Door de knieën, diep buigen.' – Ronald Giphart over Donjon

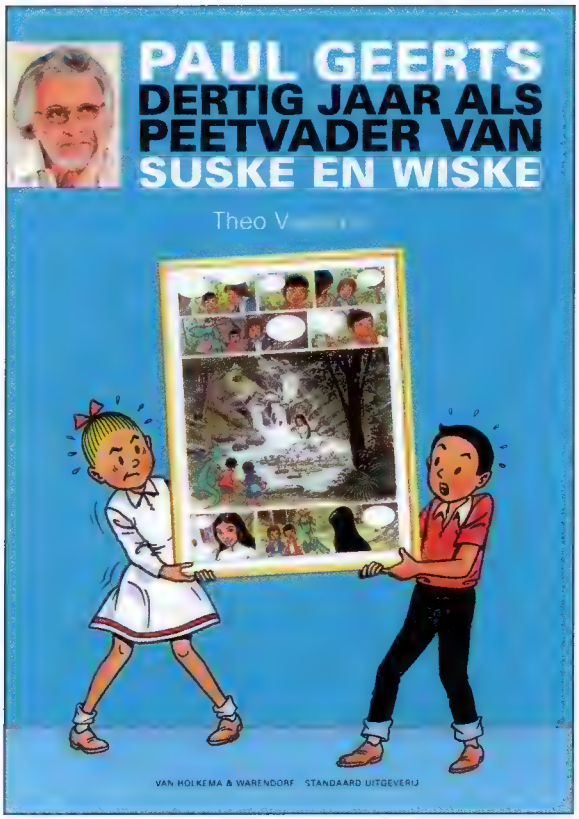

Paul Geerts
Peetvader of pleegvader?

DOOR KEES RIBBENS

Paul Geerts is een man met het hart op de juiste plaats. De tekenaar die in 1972 de tekenpen overnam van Willy Vandersteen en diens creatie *Suske en Wiske* aanvulde met 115 verhalen, is bovendien een bescheiden man die voortdurend trouw wenste te blijven aan het werk van zijn, ook door hem, bewonderde voorganger. Daarnaast is Geerts een gepassioneerd reiziger. Dat zijn de voornaamste bevindingen in de 'biografie' *Paul Geerts – Dertig jaar (als) peetvader van Suske en Wiske*.

Paul Geerts - Dertig jaar (als) peetvader van Suske en Wiske

Vaessen
Standaard/Van Holkema & Warendorf 2005
ISBN 90-02-21947-4 (Standaard)
ISBN 90-776-9221-5 (Holkema)
Prijs € 24,95
172 pagina's
kleur (hk)

Het werk is geschreven door Theo Vaessen, die eerder enkele boeken over voetbal schreef, waaronder portretten van Arie Haan en Gerrie Mühren.
De fan die alles wil lezen wat er geschreven wordt over en door de 'peetvader' van *Suske en Wiske* ('pleegvader' lijkt een geschiktere aanduiding) zal dit boek ongetwijfeld toevoegen aan het verlanglijstje. Als bonus is namelijk een nieuw stripverhaal van Geerts opgenomen, *De hemelboom*. Geïnspireerd door een bezoek aan Vietnam toont Geerts hierin, tegen de achtergrond van een indrukwekkende natuur, de belevenissen van Jade en Mo. De twee wezen, die al vroeg in het verhaal hun ouders verliezen, zijn zonder veel moeite te herkennen als Vietnamese tegenhangers van Suske en Wiske, hoewel de tekenstijl afwijkt van de huisstijl van Studio Vandersteen. Het verhaal straalt vakmanschap uit, maar is niet inspirerender dan een doorsnee *Suske en Wiske*-verhaal.
Het grootste deel van het boek bestaat uit een schetsmatige weergave van enkele episoden uit het leven van Geerts. Na wat summiere aandacht voor zijn jeugdjaren en scholing volgt een behandeling van zijn militaire diensttijd. Zijn vroege loopbaan, onder meer als retoucheur bij een drukkerij, zijn intrede bij Studio Vandersteen, de confrontatie met een hersentumor, zijn betrokkenheid bij de fanclub, enkele vingerwijzingen naar relaties en de gang van zaken rond Willy Vandersteens optreden in Mies Bouwmans tv-programma *In de hoofdrol* (in januari 1987); dit alles passeert de revue. Onderscheid tussen hoofd- en bijzaken wordt helaas niet of nauwelijks aangebracht, wat soms de indruk wekt dat de lezer terecht is gekomen in vriendschappelijk gekeuvel tussen de auteur en de geportretteerde.
Het decennialange verblijf in de tekenstudio, van januari 1968 tot juni 2002, aanvankelijk onder directe leiding van Vandersteen, maar al snel met een relatief grote mate van zelfstandigheid, blijft bij dit alles nogal onderbelicht. Het ontzag dat Geerts voortdurend toont voor zijn voorganger krijgt op die wijze iets ééndimensionaals. De indruk ontstaat al te gemakkelijk dat Geerts in zijn werk geen eigen ontwikkeling heeft doorgemaakt en daar ook geen pogingen toe heeft ondernomen. Een oude vriend van Vandersteen schetst Geerts in het boek dan ook als 'een trouwe kopie van zijn

RECHTS - **Met de fiets door Vietnam, van Ho Chi Minh (het vroegere Saigon) naar Phnom Penh, vijfhonderd kilometer verder.**

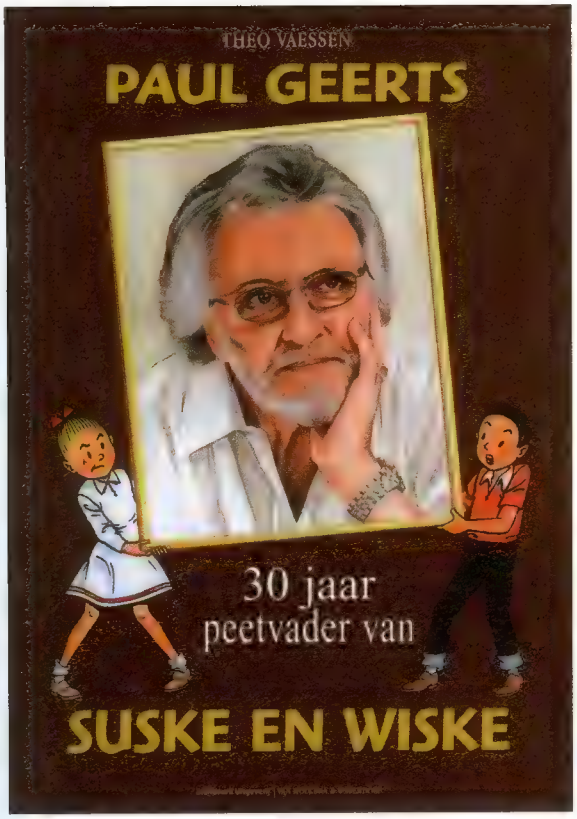

magister' die in zijn verhalen 'de geest van Willy Vandersteen nooit verloochent'.
De vraag hoe de werkverhouding met Vandersteen door de jaren heen was, welke eigen ideeën er zoal bij Geerts opkwamen en al dan niet geopperd werden, wordt niet beantwoord, zelfs niet eens gesteld. Met een onderling leeftijdsverschil van 25 jaar vertegenwoordigen zij twee generaties. Zou dat geen enkel verschil hebben gemaakt tussen de twee tekenaars? Om een enkel voorbeeld te noemen: welke strips las Geerts zoal in zijn jeugdjaren? En welke (beeld)verhalen consumeerde hij als volwassene? Die inspiratiebronnen kunnen nooit precies dezelfde zijn geweest als die van zijn voorganger. Werd daarover gesproken op de studio? De lezer komt het niet te weten. Alleen de buitenlandse vakantiereizen, waar ook Vandersteen van hield, komen zo nu en dan als inspiratiebron ter sprake.
De voor Geerts zo kenmerkende bescheidenheid – pas één jaar voor het overlijden van Vandersteen in 1990 werd in de albums een vermelding opgenomen dat scenario en tekeningen van zijn hand waren – impliceert niet automatisch dat hij geen persoonlijke overtuigingen heeft. Zo is hij van mening dat we 'in een moreel verloederde maatschappij' leven. Vaessen tekent het op, maar vraagt niet om een nadere uitleg. Onbesproken blijft de vraag hoe dat mogelijk heeft doorgewerkt in de stripverhalen. In hoeverre was er eigenlijk ruimte om zijn meningen te vertolken in de strips? Zelf merkt Geerts op: 'Ik was nooit van mezelf, alleen maar van anderen, de kleine en grote lezers'. Was die (nimmer benauwende?) loyaliteit aan de lezers, maar evenzeer aan de geestelijke vader en diens studio, voortdurend een vaststaand en geaccepteerd gegeven voor Vandersteens rechterhand? De vriendschap en het wederzijds respect tussen de auteur en de geportretteerde gaan dergelijke kwesties helaas uit de weg.
Hoewel het boek onderhoudend is, verdient het niet de benaming 'biografie' waarover de auteur zelf spreekt. Daarvoor is het enerzijds te persoonlijk, anderzijds juist weer te oppervlakkig. Ook bij een zo bescheiden hoofdpersoon mag men verwachten dat de auteur iets dieper probeert te graven.

kees.ribbens@stripschrift.nl

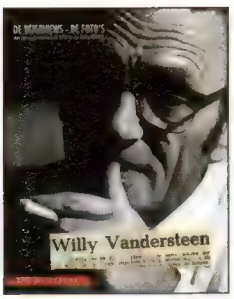

Willy Vandersteen
– De interviews – De foto's

Guillaume
Standaard 2005
ISBN 90-02-22128-2
Prijs € 24,95
168 pagina's
kleur (sk)

Vandersteen in de media

In *Belofte*, een maandblad van de Vrouwelijke Kristelijke Arbeiders Jeugd, liet Willy Vandersteen in 1958 – ruim een decennium na het begin van Suske en Wiske – optekenen dat hij soms wel zeven maal per week geïnterviewd werd. Hoewel te hopen valt dat die frequentie niet permanent was, moge duidelijk zijn dat, behalve tal van liefhebbers, ook de media met gemak de weg wisten te vinden naar één van Vlaanderens grootste stripmakers. Het vertellen van een goed verhaal, zowel met als zonder beelden, was Vandersteen dan ook wel toevertrouwd.
Ter voorbereiding op *Willy Vandersteen - De interviews – De foto's* heeft auteur Luk Guillaume meer dan zeventig interviews met Willy Vandersteen en circa honderd artikelen over Vandersteen en diens werk uit de periode 1947-1990 boven water gehaald. Ongeveer dertig interviews, steeds voorzien van enige achtergrondinformatie over het blad in kwestie, geven in deze fraai geïllustreerde en vormgegeven bundeling een interessant overzicht van Vandersteens naoorlogse carrière; van wie hij was en wat hij wilde zijn. Noodzakelijke toelichtingen op specifieke begrippen en omstandigheden waarop gedoeld wordt in de interviews zijn te vinden in een handzaam notenapparaat. Wel valt op dat in de hier geselecteerde neerslag van de vele journalistieke gesprekken de – voor Vandersteen toch zeker niet onproductieve - jaren zestig naar verhouding summier behandeld worden.
De gemaakte selectie doet recht aan de variatie in het Belgische medialandschap. Ook zijn televisie-optreden, althans in Nederland, komt indirect aan bod. Andere buitenlandse media zijn eveneens vertegenwoordigd, waaronder *Stripschrift* en *Les Cahiers de la Bande Dessinée*. De thema's die aan bod komen zijn veelzijdig. Hoewel menig journalist op bezoek in Brussel of Kalmthout niet uitblonk in bijster originele vragen, worden naast zijn inspiratiebronnen, de herkomst van zijn personages en zijn familieleven ook thema's als idealen, zakelijke ontwikkelingen en plagiaat behandeld. Met dat alles wordt een boeiend inzicht geboden in de Vlaamse stripwereld. KR

Suske en Wiske 60 jaar!

Diverse auteurs
Standaard 2005
ISBN 90-02-21729-3
Prijs € 14,95
104 pagina's
kleur (sk)

Standaards jubileumuitgave

Standaard Uitgeverij bracht het jubileumboek *Suske en Wiske 60 jaar!* uit. De uitgave is vooral bedoeld voor een publiek dat nog niet van alle ins en outs van de reeks op de hoogte is. In grote, ruim geïllustreerde hoofdlijnen worden oorsprong en ontwikkeling van *Suske en Wiske* uit de doeken gedaan. Daarnaast, en ook interessant voor de striplezer, bevat de uitgave een korte jubileumstrip (met hilarisch begin en 'nachtkaars'-einde), en reisgids aan de hand van diverse plekken waar de hoofdpersonen uit de reeks zijn geweest. Leuk zijn ook de getekende huldeblijken aan Willy Vandersteen en *Suske en Wiske* van diverse Belgische en Nederlandse stripmakers, waaronder Hein de Kort, Martin Lodewijk en Gerrit de Jager. Enige dissonant is de bijdrage van Paul Geerts, die zijn 'warme vriendschap' met en 'grote dankbaarheid' jegens Vandersteen weer eens moet tentoonspreiden. Wat een gruwel! RS

GANGSTA ZONDER BLAFFA

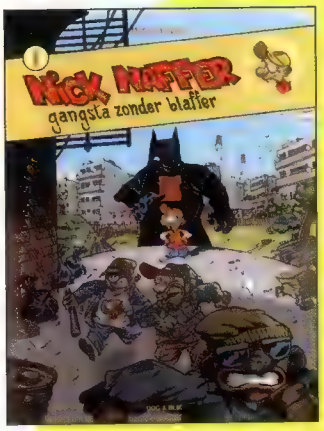

De Fransman **Manu Larcenet** stoomt op op de Nederlandse stripmarkt. Begonnen met *Pedro de Neusbeer* (Dupuis) brak hij in 2005 door met zijn bekroonde serie *De dagelijkse worsteling* (Oog & Blik), waarna Uitgeverij L afgelopen najaar ook het eerste album van de subreeks *Donjon Parade* uitbracht. Daarbovenop verscheen vlak voor de jaarwisseling bij Oog & Blik het eerste deel van de humoristische serie *Nick Naffer*.

Nick is een Arabische jongen in een Franse achterstandswijk. Hij woont met zijn moeder en zijn oma in een klein flatje. Om aan geld te komen besluit hij zich aan te sluiten bij de bende van Yannick. Maar voor een 'gangsta' blijkt niet iedereen in de wieg gelegd. Bovendien krijgt Nick steeds strafwerk van de Edukator, een lokale superheld die de allochtone jeugd in het gareel tracht te houden.

Nick Naffer is een vermakelijke strip die misschien nog het best te omschrijven valt als een hedendaagse *Pietje Bell* in stripvorm of een Franse variant op *Sjors en Sjimmie* van Robert van der Kroft & co, alleen dan grover en scherper (maar wel op een luchthartige toon). De vertaling van **Pieter van Oudheusden** is gezien de vele straattaal knap gedaan, al had de titel van dit eerste deel natuurlijk 'Gangsta zonder blaffa' moeten zijn. Hoewel Larcenet dit verhaal reeds in oktober 2004 afrondde, krijgt de strip door de rellen in de Franse banlieues van afgelopen november plots een extra actueel tintje. RS

Nick Naffer 1: Gangsta zonder blaffer

Larcenet
Oog & Blik 2005
ISBN 90-5492-158-7
Prijs €14,95
48 pagina's
kleur (hk)

Strip als podiumkunst

Elke striptekenaar die twijfelt of hij genoeg talent heeft voor het tekenen van bewegende figuren of perspectief, zou eens door de albums van *De Kat* van **Philippe Geluck** moeten bladeren, voor een gratis dosis zelfvertrouwen. Zelden heb ik een strip gelezen, waarin de held van het verhaal zo vaak in exact dezelfde statische houding te bewonderen is (alsof Geluck 'm telkens overtrekt – of in zijn computer kopieert).

Geluck is van oorsprong dan ook geen tekenaar, maar een podiumkunstenaar. Hij bewijst in zijn gags vooral het gelijk van het aloude stripgezegde, dat een geniale tekenaar geen belabberde scenario's kan redden, maar omgekeerd een geniaal scenario belabberde tekeningen wèl kan redden. Want geniaal zijn de gags van Geluck vaak zonder twijfel, zowel tekstueel als visueel. Ze blinken uit in cynisme, absurdisme en meligheid, die doen denken aan een mix van Peter de Wit en Kamagurka, maar ook aan zijn collegakaters uit het stripuniversum, zoals Garfield en Heinz.

Deze Kat heeft in België en Frankrijk dan ook al jaren furore gemaakt in kranten en tijdschriften, waar Geluck met z'n zwarte humor het leed van het nieuws van de dag op kon vrolijken. Het is wel te merken dat de gags vooral voor dat doel zijn geschreven. Wanneer je twee albums van de serie achter elkaar leest, wordt het maniëristische, cynische denkpatroon van de Kat op den duur voorspelbaar. Wie overigens behoefte heeft aan een behoorlijke dosis cynische humor, mag de tijdelijke aanbieding van twee *De Kat*-albums voor €5,25 zeker niet laten liggen. RdH

De Kat 7: De Kat is tevreden

Geluck
Casterman 2005
ISBN 90-303-2827-4
Prijs €5,25
48 pagina's
kleur (sk)

Niet bang voor de duvel en z'n mallemoer

Oeps! Dat krijg je ervan als je de cartoonbundel *Olga geeft het startschot* in je huis laat slingeren terwijl je jonge logeetjes op bezoek hebt. Mijn nichtje van zeven jaar heeft ademloos en met grote ogen door het boekje gebladerd: grinnikend over de kindonvriendelijke grapjes en besmuikt over de vieze plaatjes die er in deze uitgave te vinden zijn. Toegegeven, het is dan ook aan volwassenen om het universum van Olga te betreden. De *Olga*-cartoons verschenen eerder in *Lover*, *Zone 5300* en *Algemeen Dagblad*.

Olga 1: Olga geeft het startschot

Laan
Bee Dee 2005
ISBN 90-77331-25-5
Prijs €9,95
96 pagina's
zwart/wit (sk)

Olga is een rondborstige *die hard* en dat zie je meteen aan haar af. Een eigenwijs brilletje, een ultrakort rokje en laklaarzen met stiletto's zijn haar handelsmerk. Naast haar verbleken alle andere personages, die suffe spencers, verlopen regenjassen en lustdempende slippers dragen. Olga dringt zich op aan vrouwen, intimideert kinderen, degradeert mannen en is dieronvriendelijk. Ze gaat op familiebezoek met een bosje vleesetende planten en een pitbull als handtas. Zelfs voor de duivel en de dood is ze niet bang. Olga is zo bijdehand dat communicatie met anderen bij voorbaat is gedoemd te mislukken. Daarin schuilt ook haar tragiek. In de cartoon *Olga zoekt intimiteit* staat ze wijdbeens en peentjes zwetend boven een elektrische kachel. Warmte via een apparaat is het hoogst haalbare voor Olga. Menselijke warmte krijgt ze niet, maar mist ze ook niet.

Tekenaar en kunstenaar **Farida Laan** creëerde met Olga een vileine vrouw die een absurdistische wereld bewoont. Laan heeft een voorliefde voor dames-outsiders, zoals ook de strips *Chainsaw Bimbo* en *Bulldyke* illustreren (te zien op *www.farida.nl*). Haar cartoons

Daar teken ik voor!

Dit bijzonder fraai uitgegeven album bevat 19 bijdragen van jeugdige auteurs en bekende en minder bekende tekenaars. De schrijvertjes zijn gehandicapte kinderen die zelf niet kunnen tekenen of schrijven maar net als ieder kind met fantasieën en dromen rondlopen. Zij gaven tekenaars (de tovenaars) als **Peter de Wit**, **Martin Lodewijk** en **Peter Pontiac** de opdracht om hun verhalen aan het papier toe te vertrouwen. De meeste tekenaars hadden zichtbaar lol in die opdracht. Stichting Teken mijn verhaal (TMV) is een initiatief van **Gerrie Hondius** die zich de vraag stelde wat ze meer met haar talent zou kunnen doen als uitsluitend het tekenen om den brode: teken voor kinderen die dit zelf niet kunnen dus. Op de site *www.tekenmijnverhaal.nl* staat inmiddels een heel contingent tekenaars en jeugdige auteurs die via hun mytylschool en de Stichting TMV met elkaar in contact worden gebracht. Eerder verscheen al een soortgelijke selectie onder de titel *Teken mijn verhaal*.

De meeste kinderen dromen even weg uit hun dagelijks bestaan, al dan niet figurerend in een rolstoel, als de hoofdpersoon in hun eigen verhaal. Veelvuldig komen sprookjesfiguren en fantasiefiguren als heksen, tovenaars, zeemeerminnen, superhelden en kabouters in de verhalen naar voren. Veel verschillen ze niet van de gemiddelde droom- en fantasiewereld van een niet-gehandicapt kind, maar wellicht dat de noodzaak om weg te dromen wat urgenter is voor kinderen in een wereld die vol is met beperkingen. De meeste platen zijn blijmoedig van aard en vrolijk ingekleurd met pasteltinten of juist spetterende kleuren. De mooiste bijdrage is volgens mijn dochter Rosa (bijna 5) die van **Debby de Voijs** (tekenaar: **Floor de Goede**) die vertelt over de intieme vriendschap van Debby met een zeemeerminbarbie. Persoonlijk vond ik de bijdrage van **Abedullah Saeed** (tekenaar: **Guido van Driel**) over de belevenissen van diens held Dikkie Dik, een prachtige poëtische verbeelding van de fantasie van een kind.De opbrengst van het album gaat naar Stichting Teken mijn verhaal en alleen al daarom is een aanschaf zeer aan te raden. JdL

Tover mijn verhaal

Diverse auteurs
Gottmer 2005
ISBN 90-257-4020-0
Prijs € 12,50
80 pagina's
kleur (hk)

De azuren Boeddha 1

Cosey
Dupuis 2005
ISBN 90-314-2740-3
Prijs € 6,95
64 pagina's
kleur (sk)

Tibetaans stokpaardje

Wie een beetje van vaag en zweverig houdt, bovendien nog nooit van **Cosey** heeft gehoord en met zijn stijl wil kennismaken, beleeft een half uurtje plezier aan zijn nieuwste album: *De azuren Boeddha*. Ofwel het verhaal over de Brit Porridge en de Tibetaanse Lhahl.

Eigen aan de stijl van Cosey is de locatie – natuurlijk in Tibet – en het licht poëtische taalgebruik ('Glorie aan het juweel van de Lotus'). Net als je daar genoeg van krijgt, blijkt er ook nog een echt plot in *De azuren Boeddha* te zitten. In aanvang doet de van de *Jonathan*-reeks bekende auteur ingewikkeld: twee verhaallijnen die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, komen uiteindelijk bij elkaar. Gaandeweg het album wordt al duidelijker waar het Cosey om gaat: het verhaal van het onderdrukte Tibet (Chinese bezetting, onderdrukking van geloofsvrijheid, verchinezing van de Tibetaanse cultuur). Hij herhaalt zijn boodschap nog maar eens, zoals hij eerder gedaan heeft in zijn werk.

Tibet is zijn stokpaardje, maar het is zelfs voor de Cosey-liefhebber niet spannend meer als je aan het eind van het album het gevoel hebt het verhaal allang te kennen. Helemaal als blijkt dat er nog een deel 2 volgt.

Kortom, *De azuren Boeddha* is teveel een herhaling van zetten. Cosey zou de volgende keer misschien een scenarioschrijver in de arm kunnen nemen voor de broodnodige nieuwe impulsen. Hij kan zich dan richten op zijn 'kernkwaliteit': het maken van mooie tekeningen! AD

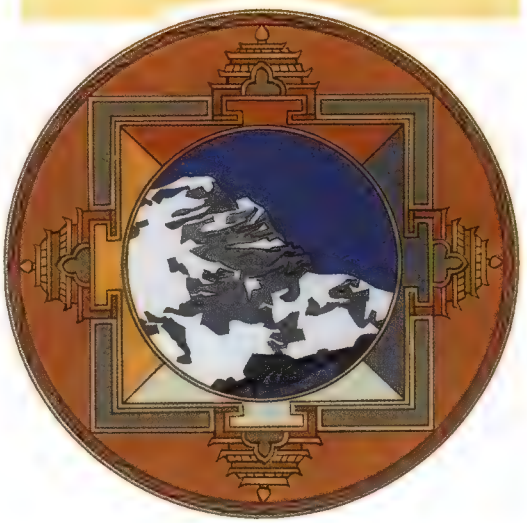

Olga zoekt de juiste woorden

Olga wijdt in

en strips getuigen van sympathie voor haar karakters, die Laan tegelijkertijd genadeloos op de hak neemt. Een cartoon van Laan herken je uit duizenden: strak, bedrieglijk eenvoudig ogend, maar bij nader inzien doordacht en ingenieus van compositie, stijl en inhoud. Op de achterflap van de bundel staat Olga op de salontafel in haar woonkamer. *It is lonely at the top*, concludeert ze. Dat geldt ook voor deze selectie *Olga*-cartoons: een topper. EC

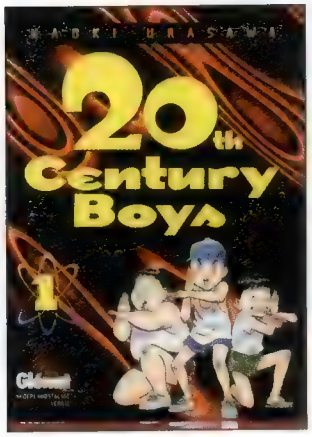

Kwaliteitsmanga

20th Century Boys 1

Urasawa
Glénat 2005
ISBN 90-6969-430-1
Prijs €6,95
212 pagina's
zwart/wit (sk)

In *20th Century Boys* van de Japanse tekenaar **Naoki Urasawa** volgen we het verhaal van een groepje jongens dat, als we de voorflap mogen geloven, de wereld gaat redden. Glénat heeft met deze in Azië alom geprezen serie een nieuwe poging ondernomen om Nederland te veroveren met manga. Het karakteristieke van rechts naar links lezen went snel en geeft ook een authentiek gevoel.

TSA TSA TSAM TSA
AH NEE, DIE AANVAL KEN IK NIET
TSA TSA TSAM
MAAR NEE! HET IS "JUMPIN' JACK FLASH"!
... VROEG IK ME AF...
TOEN IK HET VOOR DE EERSTE KEER HOORDE
TSA TSA TSA TSA
TSA TSA TSA TSA
TSA TSA TSA
TAAAAAAA
TAAAAAAA?
... WAT ER ZO SPECIAAL AAN WAS
TSA TSA TSAM

Het verhaal speelt zich af in meerdere tijdperken, maar de belangrijkste gebeurtenissen vinden plaats in het heden, als de personages volwassen zijn. Hun jeugd wordt vooral gebruikt als introductie tot hun persoonlijkheden en wekt bovendien een behoorlijke sympathie voor ze op, iets wat niet zo vaak voorkomt in strips. Dit werkt het beste bij een personage dat zijn intrede in de strip nog moet doen, terwijl je zijn overlijdensbericht al hebt gelezen.

Urasawa bouwt het verhaal knap op en wekt de interesse door een vreemde sekte in het verhaal te verwerken. Daar waar het te serieus dreigt te worden, bouwt hij luchtige momenten in: de gevreesde tweeling Yambo en Mambo (Aziatische *look-alikes* van Eric Cartman) is bij voorbeeld ronduit hilarisch.

De tekeningen zijn typisch manga zijn, en van hoog niveau. De schaduweffecten zijn prima uitgewerkt, al komt dat voornamelijk doordat de originele uitgave in kleur is. In zwart/wit zijn de kleurgradaties nog te zien en het originele effect gaat daardoor niet helemaal verloren.

Het lijkt erop dat Glénat vreemd bezig is geweest met het snijwerk, want paginanummers die wel in de inhoudsopgave staan ontbreken in de pocket zelf en bij vlagen loopt de uitleg aan de zijkant niet synchroon met de pagina's. Slordigheden die hopelijk in de zestien nog te publiceren delen achterwege zullen blijven. OW

Geen manga in Japan

Japan

Boilet (redactie)
& diverse auteurs
Casterman 2005
ISBN 90-303-7601-5
Prijs €15,75
256 pagina's
zwart/wit (sk)

De Franse tekenaar **Frédéric Boilet** coördineerde een initiatief van een aantal Franse instituten en allianties in Japan om een collectief stripalbum uit te brengen. Negen Franstalige stripmakers werden uitgenodigd om in 2004 een bezoek te brengen aan één van de Japanse steden waar de Franse instellingen gevestigd zijn, en hun impressies op papier te zetten. Daarnaast kregen acht tekenaars uit Japan, waaronder de daar wonende Boilet, de vraag of zij een strip wilden vervaardigen over een kenmerkend aspect van het land van de rijzende zon. Het resultaat is gebundeld in de Casterman-uitgave *Japan*.

Vanuit het Franstalige kamp leverden **David Prudhomme, Aurélia Aurita, François Schuiten** en **Benoît Peeters, Emmanuel Guibert, Nicolas de Crécy, Joann Sfar, Fabrice Neaud** en **Étienne Davodeau** bijdragen. Tot de Japanse afvaardiging behoren naast Boilet **Ken Takahama, Jirô Taniguchi, Taiyô Matsumoto, Little Fish, Moyoko Anno, Daisuké Igarashi** en **Kazuichi Hanawa**.

Het meest prijzenswaardige van zo'n project is vaak het project zelf. Want doorgaans is het afwachten geblazen wat de kwaliteit van de gevraagde strips zullen zijn. Bij *Japan* valt in ieder geval op hoe serieus vrijwel iedereen zich van zijn taak heeft gekweten. Niet alles boeit evenveel, maar de bijdragen zijn persoonlijk, poëtisch, literair geladen; het zo typerende mangageweld is oorverdovend afwezig. Opmerkelijk daarbij is dat het merendeel van de uitverkoren Japanse striptekenaars zich aangetrokken blijkt te voelen tot het Europese (lees: Franse) beeldverhaal. Vooral daarom is de bundel de moeite waard, èn vanwege de fraaie bijdrage van Davodeau over Sapporo aan het slot van *Japan*. Hij maakte het meest pakkende reisverhaal over zijn westerse ervaringen in dat 'andere' Japan. RS

ADVERTENTIE

Zalvend boek over Vlaams wereldwonder

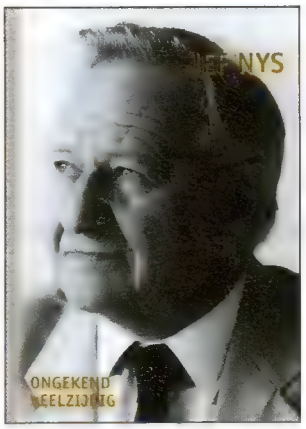

Jef Nys (Berchem, 1927) is wereldberoemd in heel Vlaanderen. Dat is de conclusie die je kunt trekken na het lezen van of eigenlijk na het kijken naar het huldeboek aan Jef Nys. Biograaf, tevens burgemeester van Temse, **Luc de Ryck** maakte er namelijk vooral een kijkboek van. Pagina's achtereen worden gevuld met het uiteenlopende en terecht als veelzijdig gekwalificeerde tekenwerk van Jef Nys.

Het boek start met een bescheiden inleiding over de herkomst van Nys, die in zijn jeugd op elf- en veertienjarige leeftijd een broertje en een zusje verliest. Als in datzelfde jaar (1941) ook zijn vader aan de gevolgen van een auto-ongeluk overlijdt, gaan hij, zijn moeder en zijn broer een zware oorlogstijd tegemoet. Al op zeer jonge leeftijd blijkt dat zijn tekentalent hem mede op de been houdt. De getoonde voorbeelden van Disney-liefhebber Nys in zijn eerste tienerjaren spreken wellicht nog meer tot de verbeelding dan zijn latere, toch wat meer geautomatiseerd ogende *Jommeke*-tekeningen. De karikaturen die hij van zijn leraren maakte, de koppen van bekende wetenschappers, maar ook de schetsen die hij van medeleerlingen maakte op de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten leveren het ontegenzeggelijke bewijs van zijn talent. Zodanig zelfs dat het als een gemis kan worden ervaren dat hij zich niet veel meer heeft ingelaten met realistisch tekenwerk.

Als vanaf oktober 1955 de eerste gagstrip van *Jommeke* verschijnt, stijgt zijn ster naar grote hoogte. Vandaag de dag zijn er al meer dan 53 miljoen stripalbums van deze reeks verkocht, de absolute nummer één in België. Het boek geeft behalve veel voorbeelden ook nog een willekeurig ogend overzicht van Nys in de media, zijn ontmoetingen met de Groten van België, alle Jommeke-covers en divers reclame- en liefdadigheidswerk dat hij in zijn lange carrière maakte. Er wordt niet alleen het beeld van een geweldige tekenaar neergezet, maar ook van een geweldig mens. Iedere vorm van kritiek ontbreekt namelijk in dit zalvende boek. Hoewel je wellicht van een adept als De Ryck niet anders mocht verwachten, biedt het de lezer weinig tot niets over de persoon Jef Nys. Wat hem bezig houdt, wat hem raakt of welke slechte eigenschappen hij bezit haal je niet uit deze uitgave. Als je je echter wilt overtuigen van zijn tekentalent, levert deze verzameling je een keihard bewijs. TdK

Jef Nys
-Ongekend veelzijdig

De Ryck
Mezzanine 2005
ISBN 90-6334-681-6
Prijs € 18,50
240 pagina's
kleur (hk)

Waar blijft Elsschot?

Uitgeverij Standaard is actief met nieuwe stripuitgaven naast de bekende seriekanonnen. In *Stripschrift* las je al recensies van *Het boek van Jack* en *De wind in de wilgen*. Het siert de uitgeverij dat zij nieuwe paden zoekt. Hoewel, nieuw? *Oliver Twist* is deel 1 binnen de *Classix*-reeks, een variant op de gouwe ouwe *Illustrated Classics*. Er is best een markt voor zo'n reeks, gericht op jonge kinderen, moet de uitgeverij gedacht hebben. Ook als cadeau kan je je er geen buil aan vallen.

En met *Oliver Twist* als eerste titel is niets mis: We zagen een paar maanden geleden de film, en Eisners *Fagin the Jew* staat nog op het netvlies van elke stripliefhebber (zie *Stripschrift 371*). Het zou flauw zijn, **Gilbert Declercq**s versie hiermee te vergelijken. Declercq, bekend van *Rud Hart*, tekent een eendimensionale bewerking. Het is verleidelijk, te kijken hoe hij met de joodse Fagin omgaat. Aanvankelijk lijkt hij het taboe te omzeilen: Fagin is een schurk, totdat halverwege het verhaal plots de toevoeging 'de jood' opduikt. Ook het tekenwerk is simpel: Twist is een koorknaapje met soms de trekken van Beavis en Butthead. Tegenspeelster Nancy is een Barbie. Schurken en braveriken geven hun karakter in een oogopslag prijs. Het taalgebruik is Vlaams: 'er heerst terug een vreugdevolle sfeer'. De naam Dickens valt maar twee keer (niet op het omslag!) en er is geen extra informatie over boek of auteur, wat de oude Classics zo educatief maakte.

Collectie Classix
1: Oliver Twist

Declercq
Standaard 2005
ISBN 90-02-21760-9
Prijs E4,99
48 pagina's
kleur (sk)

Welke albums eraan komen? *Ben Hur*, *Don Quichot* en *Romeo en Julia*! Niet te geloven! Het lijkt 1974 wel, de *Classics* die je bij de Gulf-benzine kreeg. Maar ik neem al mijn kritiek terug als Standaard ook een album van eigen bodem bewerkt. Het hoeft heus niet meteen *Het verdriet van België* te zijn (alsof *Romeo en Julia* zo'n kinderverhaal is?). Elsschots *Dwaallicht* kan toch prima? Verkoopt geheid goed! WM

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

[EN VERDER]

Alex 24: Roma, Roma... (Moralès/Martin, Casterman). Een bloeddorstige dubbelganger van Alex duikt op in een nieuw complot van Pompeus tegen Caesar. Zou Martin nieuwe inspiratie hebben gevonden door het succes van de Amerikaanse tv-serie *Rome*? RS

De boeman 2 (Lebeault/Filippi, Dupuis). Dit slot van het tweeluik lost helaas de hoog opgelopen verwachtingen niet in. Het onrealistische scenario gooit roet in eten en maakt van de oorspronkelijke dreiging uit deel 1 een lachwekkende reeks gebeurtenissen. TdK

Chinaman 8: De gehangenen (TaDuc/Le Tendre, Dupuis). Razendsnel verschenen in 2001 en 2002 de eerste zes delen van de reeks *Chinaman*. Daarna kreeg deze ondoorgrondelijke held rust: het zevende deel kwam pas medio 2004 en onlangs verscheen deel acht: het eerste van een verhaal dat volgens de uitgever ten minste twee albums beslaat. Dat wekt de verwachting dat relaties, intriges en verhaallijnen meer worden uitgewerkt. Hard nodig! Want het mooie thema dat TaDuc en Le Tendre onderhanden hebben, komt in deze reeks niet tot wasdom. Ook (nog) niet in *De gehangenen*. HM

Dallas Barr 7: De laatste wals (Marvano/Haldeman, Lombard). Het slotstuk van de reeks. Ook aan oneindig leven, het thema van de serie, komt klaarblijkelijk een einde. Met voorkennis van de gehele serie wel te verteren, anders langdradig en lastig te volgen. TdK

De avonturen van Dean, Gene en Evelyn 4: Het geheim van de graal (Jinx, Rigeau!). Volgens auteur 'flipodelische' strip gaat over het inmiddels wel erg afgekloven onderwerp van de heilige graal. Rommelig verhaal met ontzettend flauwe grappen, slecht getekend met bovendien veel 'historische plaatjes' bijeengegaard uit (kunst)encyclopedieën en historische naslagwerken, voorzien van moedeloos makende tekstblokken. DR

Dirkjan 10 (Retera, Retera). De eerste *Dirkjan* die door bedenker Mark Retera zelf is uitgegeven. Al staat nergens in dit jubileumalbum de naam van de uitgeverij. Zodat iedereen, vooral op het internet, denkt dat het een uitgave van Silvester betreft. Volgens Bureau ISBN is het weldegelijk Uitgeverij Retera. Tsja, uitgeven schijnt een vak te zijn. RS

Donjon Parade 1: Een donjon van karton (Larcenet/Sfar/Trondheim, L). Weer een nieuwe ster aan het absurde *Donjon*-universum verhaalt van de komische avonturen van de eend Herbert en de draak Marvin tijdens het Zenit-tijdperk, het hoogtepunt van de donjon. Vooral voor de liefhebbers die er niet genoeg van kunnen krijgen. DR

De drie bedriegers 1: Het ontwaken van de slang (Lemoine/Woehrel, Glénat). Don Carlos, een ex-soldaat, wordt door de kerk gechanteerd met de zelfmoord van zijn zus en gedwongen op zoek te gaan naar de leider van een ketterse sekte. Een verhaal dus met veel toevalligheden, maar wel vlot verteld in een sfeervol weergegeven 17e eeuws scenario. JW

Defensie stript!

Diverse auteurs
Defensie 2005
ISBN 90-75172-03-6
Prijs €12
120 pagina's
kleur (hk)

Tekenen voor het goede doel

Onder het motto 'voorrang aan vrede' vroeg het Belgische Ministerie van Defensie aan 34 striptekenaars en cartoonisten of zij een bijdrage wilden leveren. (Minimaal 34, want er waren vast stripmakers die niet wilden meewerken met de strijdkrachten!) Het is dankzij de vertoonde diversiteit dat dit album de moeite waard is. De gekozen insteek (grappig, symbolisch, realistisch) en de persoonlijke tekenstijlen van de tekenaars zorgen voor een wisselend geheel. De oude garde wordt vertegenwoordigd door mannen als **William Vance**, tevens verantwoordelijk voor een matig omslag, **Dino Attanasio**, met een onbegrijpelijke *Spaghetti*-aflevering, **Vittorio Leonardo**, **Marc Wasterlain** met een variant op **Rinus Michels**' 'voetbal is oorlog' en **Werner Goelen**, bekend als Griffo die de symboliek van het nutteloze van strijd tracht weer te geven. Een generatie verder strijden **Kim Duchateau**, **Pieter de Poortere**, **Steven Dupré**, **Steven Dhondt** (Stedho) en **Constantijn van Cauwenberge** (Conz) om de meest inventieve bijdrage op het bekende thema. Ergens daartussen zorgen **Jan Bosschaert** met een prachtige tekening over twee pagina's, **Marc van Oppen** (Marvano), **Jean-Claude Servais**, **Ferry van Vosselen**, **Luc Cromheecke**, die den aloude Plunk weer opvoert en **Erwin Sels** voor een mengkroes aan strips. Tot slot is er een rijtje (overwegend Waalse) tekenaars van wie het werk in het Nederlandstalige gebied nauwelijks bekend is, en vooral bij striptekenaar en illustrator **Randall Casaer** is dat jammer. Zijn tekenstijl en kleurgebruik zijn een aanwinst voor het boek. Jammer is ook dat de vertaalde Franse titel *BDéfense* noodgedwongen is kromgebogen tot *Defensie stript!*. TdK

De dromenjagers 2: De katten (Arnaud/Ferry, Glénat). Ferry blijft met het verhaal steken in een zweverige mystiek waarbij het nooit echt spannend wordt. TdK

Esther Verkest 3: Van de hak op de tak (Kim, Oogachtend/Van Halewyck). Alweer derde album over de vrijgevochten *femme fatale* met grappige, rare en absurde avonturen die variëren van één strook tot een pagina, waarbij sommige verhaaltjes naar elkaar verwijzen. Met enkele *running gags*, zoals de autistische 'Remi alleen op de wereld' en de *blooper*-machine die ook al in eerdere albums een rol speelde. Typische lichtvoetige absurdistische humor in Vlaams-Belgische stijl met een fotostrip als extra. DR

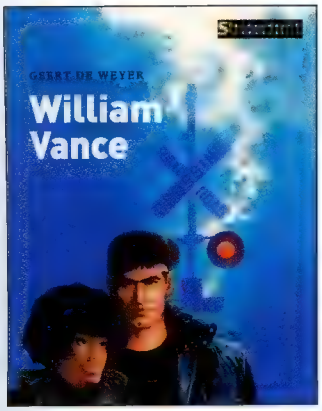

Fascinerend beeld van 'loner' Vance

De 70-jarige **William van Cutsem**, beter bekend als **William Vance**, heeft sinds hij in 1962 zijn eerste strips en illustraties publiceerde in het weekblad *Kuifje*, met grote inzet gewerkt aan de totstandkoming van een omvangrijk oeuvre. Zijn grootste succes, de in 1984 gestarte serie rond *XIII*, gebaseerd op scenario's van Jean van Hamme, werd voorafgegaan door de series *Howard Flynn* (vanaf 1964), *Ringo* (1965), *Bruno Brazil* (1967), *Bob Morane* (1967), *Roderik* (1973), *Ramiro* (1974) en *Bruce J. Hawker* (1976). Een groot deel van deze creaties passeerde uitgebreid de revue tijdens diverse interviewsessies die Vance in Spanje had met de Vlaamse stripjournalist **Geert de Weyer**. In serieuze en openhartige gesprekken wordt de lezer een blik geboden in de wereld waarin Vance' werk tot stand is gekomen – en nog steeds tot stand komt, want pensioen lijkt niet voor te komen in het woordenboek van de tekenaar. De weerslag van deze gesprekken is te vinden in de zorgvuldig uitgegeven *Stripschrift-special* die verscheen ter gelegenheid van Strip Turnhout, waar Vance in december 2005 de Vlaamse cultuurprijs voor de strip, de Bronzen Adhemar, ontving. Het boek is bovendien aangevuld met een bibliografisch overzicht (door **Ed Hengeveld**) waarin vooral het Nederlandstalige werk van de stripmaker centraal staat.

Dat in dit boek overigens relatief weinig aandacht wordt besteed aan *Ringo* en het uit 1983 stammende *XHG-C3* is begrijpelijk, maar niet geheel duidelijk wordt waarom besloten is ook redelijk omvangrijke reeksen als *Bruno Brazil* en *Bob Morane* grotendeels buiten beschouwing te laten. Die kanttekening laat echter onverlet dat het boek een fascinerend beeld geeft van het werk en de opvattingen van de anti-autoritaire einzelgänger Vance. Ook zijn inspiratie en veelal nauwgezette documentatie worden daarbij op verhelderende wijze in beeld gebracht.

Als stripauteur bracht Vance zijn werk niet uitsluitend onder in stripbladen als *Kuifje* en *Robbedoes*, maar ook in bladen als *Het rijk der vrouw* waar hij veel vrijheid had zijn verhalen naar eigen inzicht in te richten. Dat was bij *Kuifje* niet altijd het geval. Daar bleek een 'censuurcommissie' actief te zijn, waar Vance weliswaar niet al te veel mee in aanraking kwam maar die – deze lezer althans – wel nieuwsgierig maakt. Zijn relaas over de samenwerking met anderen in met name de Franstalige stripwereld, en over de onderlinge verhoudingen, geeft een aardig beeld van de gang van zaken in die sector. Een enkele keer valt er echter een opmerking, zoals 'Toen ik voor Dino Attanasio werkte' (pagina 22), die zonder nadere toelichting enigszins in de lucht blijft hangen.

Er is ruimschoots aandacht voor de diverse genres waarin Vance zich heeft bekwaamd: de in Spanje gesitueerde ridderstrip, de Britse historisch-maritieme strip en natuurlijk de eigentijdse avonturenstrip in een Amerikaanse setting. Ook het gegeven van de bijna zonder uitzondering mannelijke hoofdpersonen blijft niet onbesproken. Wie een gedegen inleiding wil lezen op de sinds 2001 verschijnende reeks met het verzameld werk – *Alles van W. Vance* – is bij De Weyer aan het goede adres. KR

William Vance

De Weyer
Stripstift 2005
ISBN 90-74539-10-6
ISBN 90-74539-11-4 (luxe)
Prijs €24,95
€44,95 (luxe)
80 pagina's
kleur (hk+luxe)

Extra Muros 3: De tovenaarsleerling (Hulet, Casterman). Sluitstuk en ontknoping van deze cyclus. Hulet draaft, zoals vaker, wat door met het scenario waarin de freak, Arthur, zich eindelijk bloot geeft en het geheim van de Ardennen ontrafeld wordt. Prachtige sfeertekeningen maken, net als drie magnifieke covers, het aankopen zeker waard. TdK

Flo 2: De dagelijkse heldendaden (De Goede, Bries). Floor de Goede bouwt zijn alter ego om tot Floman. De anti-superheld die onder meer Super Maaike (Hartjes) van schoon maandverband moet voorzien. Dit tweede deel bevat een verzameling van in het najaar van 2004 op zijn weblog geplaatste internetdagboekjes. TdK

Geheim van de tijd 3: De tijdwachters (Jonker/Heuvel, L). Ingenieus verhaal over tijdreizen. Vergt wel het nodige inlevingsvermogen. RS

Haagse Harry 0: Kompleit baggâh!! en **Haagse Harry 4: Krèg ut zuâh!!** (Rueb, Kap Nâh!!). Tegelijkertijd met het vierde deel van de stoere en toch aanminnige Haagse Harry verschijnt een nulnummer voor de èchte verzamelaars van Marnix Rueb, met strips die om diverse redenen niet eerder werden gepubliceerd, bij voorbeeld omdat ze te lokaal, te gedateerd of te slecht waren. Daarom de waarschuwing op het album: Kék uít!! Enkelt voâh hagtkoâh fens! Voor niet-Hagenaars: nog steeds hardop lezen voor een grinnik-effect. DR

HAND 3: De rattenmessias (Vegliona/Pelot, Dupuis). Derde deel van de cyperpunkreeks over de manipulaties en intriges bij H.A.N.D. (Human Analysis Neo Department) veronderstelt goede kennis van de twee voorgaande albums. Overdadige, kleurige bladindeling, interessant spel met kaders, maar de personen zijn vaak nogal houterig getekend. DR

Hartjes 2 (Hartjes, Oog & Blik/Harmonie/Sanoma). Verzameling van eerder in *Viva* verschenen *feel-good* verhalen over alledaagse herkenbare gebeurtenissen in het leven van Maaike Hartjes, getekend in typische, eenvoudige, maar voor het genre effectieve stijl. DR

India Dreams 4: Er is niets in Darjeeling (Charles/Charles, Casterman). Laatste deel van een reeks liefdesgeschiedenissen tussen drie generaties Engelse vrouwen met hun Indiase geliefdes. Het leven in India sfeervol getekend als voor een reisbrochure. Onduidelijke secundaire verhaallijn over Engelsen uit het *upper class* milieu die als communistische mollen het leger in India zouden hebben geïnfiltreerd. DR

Kleine West Coast Blues (Tardi/Manchette, Oog & Blik). Sfeervol existentialistisch verhaal in *film noir* stijl. Twee mannen zitten achter Georges Gerfaut aan om hem te vermoorden. Hij weet niet waarom, vlucht de bergen in, gaat op onderzoek, ontdekt vieze zaakjes, neemt wraak en hervat zijn verder onopvallende leven. Ode van Jacques Tardi aan tien jaar geleden overleden Jean-Patrick Manchette, waarmee hij eerder de 'policier' *Griffu* maakte. Manchette inspireerde veel schrijvers met zijn Neo-Polarbeweging, die politiek-maatschappelijke thema's in het misdaadverhaal bracht. DR

Lester Cockney 9: Op de vuist (Franz, Lombard). Ruim twee jaar na Franz' dood verschijnt alweer een nieuw deel van *Lester Cockney*. Een woordvoerster van Lombard bezweert dat dit echt het laatste verhaal is. Dat is maar beter ook, want Cockney's avonturen in

ADVERTENTIE

Het Beeldverhaal

"Voor de gulzige lezer"

Strips

Graphic Novels
Manga
Dupuis/Dargaud
Casterman
Glenat/Lombard
Independent
Talent/Millennium

Statues

Leblon-Delienne
Démons & Merveilles
Parastone
Aroutchef
Fariboles
Attakus
Motus Créations

Kinkerstraat 162-164 Amsterdam
www.het-beeldverhaal.nl

Een reis in het hoofd van Kafka

Kafka heet eenvoudig de Nederlandse vertaling van het in 1993 verschenen puikjuweel *Kafka for beginners*, waarin de (hoorspel) schrijver **David Zane Mairowitz** (New York 1943) en de tekenaar **Robert Crumb** (Philadelphia 1943) hun visie geven op het leven, het milieu en het werk van de realistisch-absurdistische Praagse schrijver Franz Kafka (1883-1924).

Het boek – een deel uit een serie van Icon Books met titels als *Einstein for beginners*, *Newton for beginners*, *Fascism for beginners* en *Postmodernism for beginners* – werd in 2000 opnieuw uitgegeven als *Introducing Kafka* en nu is er dan ook de Nederlandse vertaling.

Het captiverende boek, waarvoor **Peter Pontiac** de handlettering verzorgde, informeert de (beginnende) Kafka-lezer via de informatieve teksten van Mairowitz op een onderhoudende manier over het leven van de met schuldgevoelens overladen schrijver, zijn worsteling met zijn joodse afkomst, het Praagse milieu waarin hij opgroeide, zijn uiterst moeizame omgang met vrouwen en zijn unieke literaire oeuvre.

Kafka

Mairowitz & Crumb
Oog & Blik/Harmonie 2005
ISBN 90-5492-105-6
Prijs €19,95
176 pagina's
zwart/wit (sk)

De zielenroerselende tekeningen van Robert Crumb vormen daarbij een meerwaardige aanvulling. Crumb, de inmiddels museale 'vader' van de undergroundstrips en de 'grootvader' van de alternatieve comics, is bekend om zijn nietsontziend zelfonderzoek, evenals Kafka. Deze gemeenschappelijke factor leidt ertoe dat Crumb met zijn illustraties bij de tekst – en met zijn (gedeeltelijke) visualisatie van verhalen van Kafka zoals *De gedaanteverwisseling*, *Het proces*, *Een hongerkunstenaar* en *Het slot* – een ongewoon verhelderend inzicht biedt in het Kafkaëske universum.

Het beeld van het hakmes van een varkensslager dat snel en met mechanische regelmaat op mij inhakt en scheermesdunne plakjes afsnijdt, zo snel dat ze in het rond vliegen.

De geslaagde samenwerking van Mairowitz en Crumb heeft een uitgave opgeleverd die voor gemiddelde lezer met interesse voor Kafka aantrekkelijker is dan de vele tientallen boeken die al over de getormenteerde schrijver zijn uitgegeven. En liefhebbers van het tekenwerk van Crumb moeten *Kafka* sowieso aanschaffen. DR

Yoko Tsuno lost alle raadsels op

Eind 2005 verscheen *De zevende code*, het nieuwe *Yoko Tsuno*-album van stripmaker **Roger Leloup**. Ook dit 24e verhaal zit vol vaart en is tot in het detail nauwkeurig getekend. Yoko Tsuno is de eeuwig jonge elektrotechnisch ingenieur, van Japans-Europese komaf. Yoko is sociaal, slim, inventief en moedig. Sinds het eerste verhaal, dat in 1970 in *Robbedoes* verscheen, is alleen haar kleding veranderd. De verhalen spelen soms in een werkelijke wereld, een andere keer in het heelal of in een andere tijd. *De zevende code* speelt zich af in het Amazonegebied. Op de eerste pagina lijkt er nog niets aan de hand: Yoko zit aan de stuurknuppel van een watervliegtuig, in de cabine wordt geschaakt. Roosje, het Chinese meisje dat Yoko adopteerde, verveelt zich zelfs. Al direct komt de vaart in het verhaal. Het decor is realistisch maar voor de plot haalt Leloup nogal wat overhoop. Een meteorietinslag, een U-boot en de Tweede Wereldoorlog, de Cuba-crisis, de Koude Oorlog, alles sleept hij erbij. Belangrijke bijfiguren gebruikt Leloup nauwelijks. Er duikt in ieder geval een oude bekende op: de Russische Gravin. Jammer is dat humor in de strip ontbreekt. Een Duitser Schnaps noemen, een Russin Wodka en de Japanse Yoko sake, is wat flauw. Natuurlijk loopt het op het nippertje goed af. Aan het eind van het verhaal zit Yoko weer in haar watervliegtuig, op weg naar een volgend avontuur.

Yoko Tsuno 24: De zevende code

Leloup
Dupuis 2005
ISBN 90-314-2718-7
Prijs €4,20
48 pagina's
kleur (sk)

Leloup (1933) werkte vijftien jaar in de studio van Hergé. Hij tekende vooral achtergronden, auto's en vliegtuigen. De Carreidas-jet in *Vlucht 714* was van zijn hand. Net als Hergé gewoon was documenteert Leloup zich grondig. Hij hecht eraan dat zijn verhalen, hoe fantastisch ook, geloofwaardig blijven. Alleen dan kunnen de lezers zich immers identificeren. De technische details moeten kloppen. Een schroef van een boot of een propeller van een vliegtuig moet kunnen draaien. En dat betekent veel werk want *De zevende code* staat bol van techniek: (water)vliegtuigen, een duikboot, een staalfabriek, en een kernraket met dito lading. Als Leloup een schaakspel tekent, heeft het 64 vakken en wie goed telt ontdekt dat ook het aantal pionnen klopt. EvdH

[E N V E R D E R]

het wilde westen zijn te zwaar op de hand: vechten met indianen, knokken met bandieten, een burgeroorlog, een gekke Belg, ruzie met zijn vriend McBride, zijn vriendin Taranna die gewond raakt en haar ongeboren vrucht verliest, mensen met loodzware verledens... pfff, gelukkig is er wel een *happy end*. RS

De Metabaronnen 8: Zondernaam - De laatste Metabaron (Giménez/Jodorowsky, Arboris). Laatste boek van de eerste cyclus. Zondernaam vecht een beslissende strijd tegen zijn grootvader uit, met als inzet het voortbestaan van de mensheid. Doden is zijn zinloze levenstaak. Pakkende vertelling met een verrassende wending en kleurrijk tekenwerk. JW

Moesashi (Van der Meij, Sherpa). Deze bundeling van de drie eerder verschenen delen in de *Sherpa*-reeks uit begin jaren '90, kan achterelkaar gelezen minder boeien dan het origineel. Het gekozen formaat (A5) draagt hier ook aan bij. Wel terecht dat deze klassieker opnieuw voor iedereen toegankelijk wordt gemaakt. TdK

De nieuwe tsaren 2: Het blast-effect (Delitte, Glénat). Delitte blijft strak tekenen en creëert een intrigerende wereld vol corruptie en geweld maar verliest zich wat in de vele wisselingen en personages. TdK

Oktoknopie 4: Oktoknopie duikt op (Gleever, Silvester). Jopie belandt met zijn rekbare vriendje Oktoknopie in heel de wereld en daarbuiten. Hoog in de lucht, diep onder water, in de ruimte, in het verleden, op IJsland en hangend aan bergpieken. Vrijwel geen plek laat Leever onbenut om zijn kindergrappen te laten plaatsvinden. TdK

Pandora Box 5: De hebzucht (Juszezak/Alcante, Dupuis). Met de scenario's in deze reeks is niets mis. De wat recht toe, recht aan tekeningen van Juszezak zorgen dat dit deel tekentechnisch geen hoogtepunt is. De overdosis getekende mannen-in-pak bieden niet echt een uitdaging. TdK

Pandora Box 6: De afgunst (Henriet/Alcante, Dupuis). Minste deel uit de cyclus. Het verhaal over de kunstmatige mens wordt te oppervlakkig uitgewerkt en Alcante vervalt in voorspelbaarheid. TdK

Ridderlijke wederopstanding

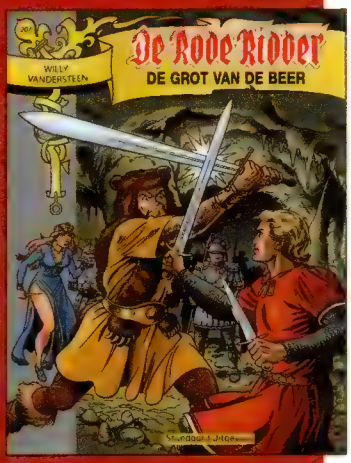

Als de vogel Phoenix is Johan, de rode ridder, uit zijn as herrezen. Na de dood van **Karel Biddeloo** heeft uitgeverij Standaard de Duitse tekenaar **Claus Scholz** en **Martin Lodewijk** verzocht de reeks voort te zetten. Scholz werkte reeds als freelancer afwisselend aan Standaard-reeksen als *Bessy*, *Karl May* en *Bakelandt*. Van Martin Lodewijk is bekend dat hij zich als schrijver van uiteenlopende stripsoorten als manga, pulp, fantasy, humor (*Agent 327*) en sciencefiction perfect weet in te leven.

De rode ridder 207: De grot van de beer

Lodewijk & Scholz
Standaard 2005
ISBN 90-02-21822-2
Prijs €3,99
32 pagina's
kleur (sk)

De strip rond de rode ridder speelt zich in de middeleeuwen. Daarbij hanteerden de vorige auteurs een behoorlijke bandbreedte; soms was een verhaal in de vroege, dan weer in de late Middeleeuwen gesitueerd. Scholz en Lodewijk hebben gekozen voor de 13e eeuw.

In *De grot van de beer* wordt Johan op zijn reis door het Rijnland in zijn slaap overvallen en ontvoerd door een stel aapachtige aardmannen, verwant aan de Neanderthalers, die zich hebben teruggetrokken in het binnenste van de aarde. Daar wordt dit ras onderdrukt door een stel derderangs acrobaten, die hun oude beer tot godheid hebben verheven. Een verleidelijk uitziende vrouw, type Rubens, tracht onze held in haar bedstee te krijgen, doch dat gaat hem te ver. Hij koestert zijn kuisheid. De ridder weet haar te weerstaan en het ordinaire gezelschap te verdelgen.

Door de vertelkunst van Martin Lodewijk wint deze oude reeks aan kracht en realiteit. Hij zet de ridder stevig neer in een gewelddadige wereld waarin veel handelingen in bloed worden gesmoord. De tekenstijl is rondborstig. De tekenaar geeft zichzelf de ruimte voor het weergeven van erotiserende effecten. In dit pulpgenre is het een lekker pittig en actievol album. RB

Parker & Badger 4: Helemaal Zen! (Cuadrado, Dupuis). Flauwe en voorspelbare grappen wisselen melige en originele af. Met een borrel op of stoned beleef je een prettig half uur (maar dat kan ook zonder Parker & Badger). TdK

Piet en Riet van de buis 2: Samen uit samen aan (De Kort, L). Humoristische, meedogenloze associaties naar aanleiding van titels van televisieprogramma's, met vaak het eigenzinnige echtpaar Piet en Riet in de hoofdrol als criticasters. Getekend in knappe, onnavolgbare, slordige stijl. Met als extra een hilarische programmagids en voorwoord van mevrouw De Kort, moeder van Hein. DR

De pioniers van de nieuwe wereld 15: De keuze van Crimbel (Ersel/Charles/Maryse). Sterke aflevering van originele reeks over de ontberingen van westerse pioniers en hun strijd tegen de indianen in het 18e eeuwse Noord-Amerika. RS

Qumran 2: De boekrol van de vrouw (Makyo/Abécassis/Gemine, Glénat). Het op wetenschappelijke wijze onthullen van religieuze misvattingen blijkt een levensgevaarlijke bezigheid in deze onderhoudende relithriller waar de zoektocht naar de waarheid leidt tot kruisiging. HW

Scribbly 5: De verzonken stad van Zahn-Luac (Arends, Silvester). De vier plaatjes tellende grapjes zijn vaker niet leuk dan wel. Het tekenwerk is matig. Desondanks dwingt het boek waardering af dankzij de eigenzinnige creativiteit van Arends en de voorwoorden van Hanco Kolk en Kim Holland. HW

Sigmund 14: Veertiende sessie (De Wit, Harmonie). Selectie van de stroken over de therapiesessies van misogyne psychiater Sigmund die eerder tussen 5 augustus 2004 en 5 september 2005 in *De Volkskrant* werden gepubliceerd. Breed klantenbestand met, vaak futiele, (post-)modernistische klachten wordt op onorthodoxe wijze 'behandeld' of gewoon lekker afgezeken. DR

Slum Nation 1: De plaag (Zalozabal, Prestige). Stijlvolle, in hoekige cartooneske stijl getekende *cyberpunk*-strip is heel mooi van kleur en heeft zeer gevarieerde kadreringen die het verhaal een spannend ritme bezorgen. Drie jaar na het rampjaar 2018 – met zijn natuurrampen, ziekte-epidemieën en terrorisme – probeert de aan lager wal geraakte politieman Doug Balthus te overleven in de anarchistische stad Heroïca, die met zijn geprefabriceerde woningen veel wegheeft van een vluchtelingenkamp. DR

Tiels Flipje 3: En de verleidelijke vettamientjes (Van Vliet/Verbeelen/Van Vliet, Primamedia). Mierzoete aflevering van gereanimeerde Flipje. Hij is de enige die de 'verleidelijke vettamientjes' kan doorstaan, omdat hij een stuk fruit is. Een educatieve strip over de gevaren van gesnoep en gesnack. Maar hoe zit het dan met de potjes jam? RS

De Woestijnschorpioenen 3: Zeewind (Pratt, Casterman). Herdruk van een in 1994 gepubliceerd verhaal, nu in harde kaft en kleur, met bovendien uitgebreide documentaire inleiding. Avonturen van Pool Koïnsky die als kapitein in Engelse dienst temidden van onoverzichtelijke strijd tussen vele partijen tijdens Tweede Wereldoorlog in Libische woestijn en Ethiopië geheime opdracht moet uitvoeren. DR

De wraak van graaf Skarbek 2: Een bronzen hart (Rosinski/Sente, Dargaud). Prachtig sluitstuk van dit geschilderde epos. Het verhaal heeft de bravoure van een klassieke piratensage en de finesse van een rechtbankdetective. Door de wisselende identiteiten blijft de ontknoping tot aan het laatst bewaard. TdK

ADVERTENTIE

SNOEK
STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek strips is al
25 jaar de speciaalzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muidenpoort/ Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website
www.snoekstrips.nl

Faction in de 18e eeuw

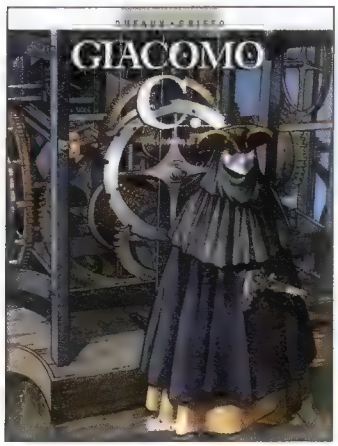

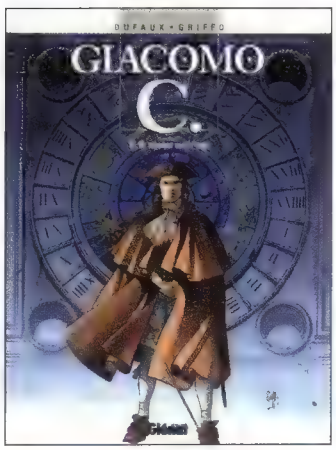

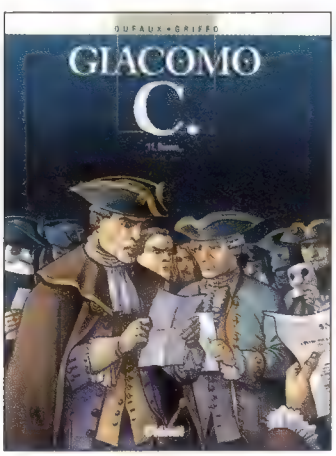

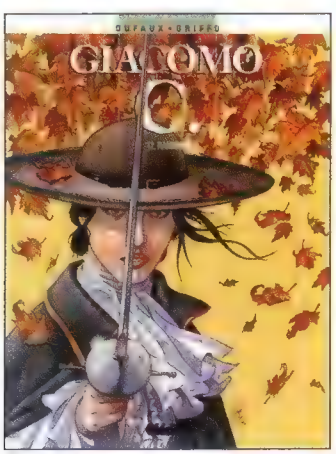

In de historische avonturenreeks *Giacomo C.*, sinds 1987 getekend door de Vlaming **Griffo** (pseudoniem van **Werner Goelen**) naar een scenario van Waal **Jean Dufaux**, verschenen vier nieuwe delen! De letter C. staat voor Casanova, de beroemde Venetiaanse schrijver, soldaat, spion en niet in de laatste plaats vrouwenveroveraar die leefde van 1725 tot 1798.

De lezer die bij de combinatie hogere Venetiaanse kringen, achttiende eeuwse zeden en Casanova duistere intriges, corruptie, schandalen en pogingen tot chantage verwacht wordt in deze faction-verhalen niet teleurgesteld.

In de delen *Het dodelijke uur* en *De schaduw van de toren*, die tezamen één verhaal vormen, raken Giacomo en zijn bediende Parmeno betrokken bij een complot tegen de ingenieur die bezig is met de restauratie van het beroemde klokwerk in de toren bij het San Marcoplein, in het begin van de zestiende eeuw ontworpen en gebouwd door klokkenmaker Gian Carlo Rainieri. In *Brieven...* wordt een hoge Venetiaanse ambtenaar gechanteerd met compromitterende liefdesbrieven van zijn inmiddels vermoorde, ontrouwe vrouw. Het twaalfde album – *Fiammina* – vertelt het eerste deel van het verhaal over de verleidelijke toneelspeelster en uitstekende schermster Fiammina.

Dufaux en Griffo hebben met hun serie *Giacomo C.* bewezen dat zij spannende, leerzame en intrigerende verhalen kunnen maken, in een mooie, strak getekende maar toch zwierige, stijl. De verhalen worden verteld in een aangenaam tempo, met een prettige afwisseling van de scènes en zijn in fraaie kleuren uitgevoerd. DR

Giacomo C. 9: Het dodelijke uur
Giacomo C. 10: De schaduw van de toren
Giacomo C. 11: Brieven...
Giacomo C. 12: Fiammina

Dufaux & Griffo
Glénat 2005
ISBN 90-6969-406-9 (deel 9)
ISBN 90-6969-407-7 (deel 10)
ISBN 90-6969-416-6 (deel 11)
ISBN 90-6969-417-4 (deel 12)
Prijs €5.95
48 pagina's
kleur (sk)

Griezelen met Alice

Uitgeverij Bries mag graag werk van **Maarten vande Wiele** uitbrengen. In korte tijd verscheen een bijdrage in de Vlaamstalentbundel *Hic Sunt Leones*, zijn debuutalbum *Strip Noir*, en het eerste deel van de serie *Doctor Carnacki* op scenario van **Stefan Nieuwenhuis**. Die laatste kennen we als samensteller van het droogkloterige tijdschrift *Van Speijk* en zijn schrijfsels voor *Zone 5300*. Beide heren hebben vaker met elkaar samengewerkt: voor *Van Speijk* leverde Van der Wiele regelmatig illustraties en samen maakten ze de korte strip *Gunjana*. En nu is er een nieuwe samenwerking. Alice Carnacki is een parapsychologe die mysterieuze zaken oplost. Samen met haar poes Barabas reist ze af naar een kasteel in Garway waar een merkwaardig snerpend geluid de bewoner en zijn bedienden de stuipen op het lijf jaagt. De afloop ervan staat in het in juni te verschijnen tweede deel. Vande Wiele die reeds in *Strip Noir* zijn affiniteit met bizarre verhalen toonde, kan met de belevenissen van een parapsychologe goed uit de voeten. Zijn licht-psychedelische *sixties*-tekenstijl in stemmig zwart/wit brengt de bovennatuurlijke verschijnselen versterkt in beeld. De strip doet denken aan de mysterieuze zaken waar speurder Llewelyn Fflint mee te maken kreeg, de strip van Peter van Straaten en Yvan Delporte uit *Pep*. Nieuwenhuis, die doorgaans de draak steekt met uiteenlopende cultuuruitingen, slaat met *Doctor Carnacki* een serieuzer toon aan. De reeks blijkt gebaseerd op het werk van William Hope Hodgson (1875-1918), schrijver van occulte detectives. Dit eerste avontuur van dr. Carnacki – *De uil en de pussycat* – is een bewerking van Hodgsons *The whistling room*. RS

Doctor Carnacki 1: De uil en de pussycat

Vande Wiele & Nieuwenhuis
Bries 2005
ISBN 90-76708-35-5
Prijs €5
32 pagina's
zwart/wit (sk)

Oorlog, karakters en principes

De 35-jarige Zwitserse tekenaar **Pierre Wazem** heeft het aangedurfd de serie *De Woestijnschorpioenen* – op verzoek van de erven van 'meester' **Hugo Pratt** (1927-1995) – voort te zetten. Met het verhaal *De weg van de koorts* heeft hij een mooie balans gevonden waarbij hij zowel een hommage aan Pratt brengt als een persoonlijke toets aanslaat, zowel in de grafische tekenstijl en als in de manier van vertellen.

Het verhaal begint, of – liever gezegd – eindigt, want het grootste deel van het verhaal is een terugblik, in 1945 in Venetië, dè stad van Hugo Pratt (en zijn beroemdste held Corto Maltese). De Woestijnschorpioen Vladimir Koïnsky, ingedeeld bij de geallieerde militaire inlichtingendienst, en zijn vriend de Franse luitenant De la Motte willen daar wraak nemen op de opportunistische Venetiaan Antonio Bosseli.

De reden voor die geplande wraak wordt duidelijk in de terugblik. Daarin vlucht Koïnsky, vermomd als doofstomme Galla (een ras dat ongeveer 40 procent van de Ethiopische bevolking uitmaakt), per trein uit Djibouti, dwars door de Italiaanse linies op weg naar Dire Jawa, waar hij de generale staf van de Brits-Ethiopische troepen probeert te bereiken. Intussen heeft De la Motte, die op zoek is naar Koïnsky, zich aangesloten bij een groepje waarvan onder meer oude bekenden deel uitmaken zoals de Danakil-heks Ghula, leidster van een sekte vrouwelijke krijgers en de Italiaanse jood en zwarthemd Guerrino Modena.

Alle hoofdpersonen ontmoeten elkaar uiteindelijk, waarbij de gewetenloze Boselli, officieel in dienst van het leger van keizer Haile Selassie, een kwalijke rol speelt. 'In deze ellendige woestijn zijn meer nationaliteiten dan zandkorrels', mompelt Koïnsky in de trein, voordat hij in een koortsachtige droom verzeild raakt.

De verzengende hitte van de woestijn, de verschuivende frontlijnen, het gebrek aan communicatie en de vage of aanvankelijk verborgen motieven van min of meer geschifte avonturiers bepalen ook hier weer de sfeer van het verhaal. Zoals de oude meester Pratt, vooral in zijn latere werk, ook meer aandacht had voor de gedachten en motieven van zijn hoofdpersonen dan voor de heroïek van het gemiddelde oorlogsverhaal.

De weg van de koorts is verzorgd uitgegeven, met een inleiding en een samenvatting van de vijf voorgaande verhalen. Het nawoord is van de vriend en vroegere reisgenoot van Hugo Pratt, de ex-Algerijnse soldaat die model zou hebben gestaan voor Koïnsky. Bovendien zijn er foto's in het boek opgenomen van de oriënterende reis die Pierre Wazem, **Jean-Claude Guilbert** en anderen door de Noord-Afrikaanse woestijn hebben gemaakt ter voorbereiding van het album. DR

De Woestijnschorpioenen 4: De weg van de koorts

Wazem
Casterman 2005
ISBN 90-303-8531-6
Prijs €17,50
96 pagina's
kleur (hk)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

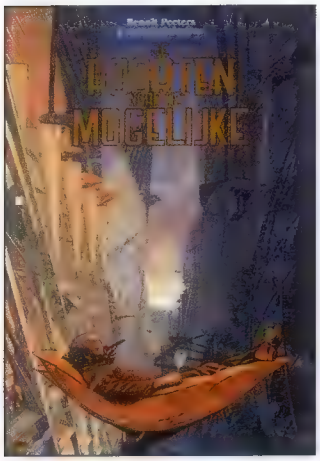

Jules Verne leeft!

François Schuiten en **Benoît Peeters** bieden de lezer aan de hand van zo'n twintig dubbele krantenpagina's een ruimdenkend kijkje in de wereld tot halverwege deze eeuw. Het lijvige boekwerk, veroorzaakt door de kartonnen bladzijden, toont een soms optimistische, soms fatalistische blik op de nabije toekomst. Actuele thema's zoals afvalverwerking en -scheiding, klimaatverandering en een stijgende zeespiegel worden omgevormd tot voorpaginanieuws dat zich afspeelt in de jaren 2020 tot 2050. Schuiten leeft zich ouderwets uit in artistieke platen die de korte nieuwsberichten illustreren. Zijn talent voor het tekenen van futuristische gebouwen en bruggen blijkt hieruit eens te meer. Wel vragen de bedachte toekomstscenario's voor een *open mind* en het nodige voorstellingsvermogen. In de categorie geloofwaardig vallen de verstedelijkte brug van Zwitserland (een gigantische brug waarvan de pilaren bestaan uit appartementen), de dodenverering (overledenen laten gigantische beelden van zichzelf op hun graf plaatsen) en de extreem doorgevoerde recyclingrage, waarbij afvaldeskundigen nodig zijn om de schifting van restproducten te kunnen managen.
Minder voorstelbaar zijn het volledig genetisch gemanipuleerde varken dat als volwaardig orgaandonor kan dienen voor de mens en de massa steltlopers die het Canadese Montreal overspoelt.
Schuiten en Peeters, die hun pagina's zagen voorgepubliceerd in *De Morgen*, *Le Soir* en *Le Courrier International*, spelen de rol van **Jules Verne**. En wetende dat Verne destijds onterecht beschimpt werd om zijn absurde en onrealistische toekomstvisie, pas ik ervoor om over vijftig jaar van dezelfde journalistieke bekrompenheid te worden beschuldigd. Het is mijn voorspelling daarom dat in 2050 minimaal een kwart van deze nieuwsartikelen waarheid worden. Nu alleen nog iemand vinden die dit wil bijhouden. TdK

De poorten naar het mogelijke

Schuiten & Peeters
Casterman 2005
ISBN 90-303-8537-5
Prijs €29,50
46 pagina's
kleur (karton)

IN DE TUIN DER LUSTEN

Miltons dromen 1

Maël & Féjard
& Ricard
Dupuis 2005
ISBN 90-341-2733-0
Prijs €12,95
64 pagina's
kleur (hk)

Steinbeck levert stof voor strip

1923, North Carolina. Op het armoedige platteland is de kleine Billy Cry getuige van een brute moord. De moordenaar is zijn buurman Baker. Billy wordt opgemerkt door Baker en moet zijn aanwezigheid zwaar bekopen. Na een afranseling wordt Billy's rechterhand – als garantie voor zijn levenslange stilzwijgen – vermorzeld. Zeven jaar later is het hele land in een diepe crisis gestort. De familie is als vele duizenden lotgenoten genoodzaakt de boerderij en het lapje grond te verkopen en weg te trekken naar het beloofde land Californië. Scenaristen **Fred Féjard** en **Sylvain Ricard** lijken bij hun uitgangspunten sterk geïnspireerd door John Steinbecks meesterwerk *The Grapes of Wrath* waarin de verpauperde boeren van Oklahoma in een lange stoffige stoet van aftandse voertuigen naar het Westen trekken. In Steinbecks proza heet het: 'op de wegen, waar de voertuigen zich voortbewogen, waar de wielen de grond maalden en de paardenhoeven de grond beukten, brak de aardkorst en vormde zich het stof. Alles wat bewoog deed het stof in de lucht omhooggaan'. Billy is inmiddels een puber en een lastpak voor de familie. Hij zit vol met rancune ten aanzien van de wereld in het algemeen en Baker in het bijzonder. Zijn oudere broer Milton, een kolos van een vent, wordt zijn werktuig om de wraak te voltrekken. Miltons dromerige en naïeve karakter krijgt door het permanente gif van Billy steeds meer sinistere en duistere kanten. Onbewust doet Milton hierdoor aan de zwakbegaafde Lennie denken uit Steinbecks *Mice and Men*. Waar Lennie eens een opponent onbewust de hand verplettert (!) en de vrouw van zijn baas bijna buiten zijn eigen wil om het leven brengt lijkt ook Milton iemand die geen verantwoordelijk kan opbrengen voor zijn eigen daden. Welke rol hij speelt in de vermissing en de moord op personages van het reizende gezelschap van boeren blijft bewust suggestief. De spanningsboog is meeslepend genoeg om het vervolg met belangstelling tegemoet te zien. Het sombere, monotone kleurgebruik en het rake, krasserige lijnenspel van **Maël** zijn grafisch de perfecte invulling op deze duistere vertelling. Minpuntje zijn diens eenvormige gelaatstrekken waardoor de personages allemaal directe familie van elkaar lijken te zijn. JdL

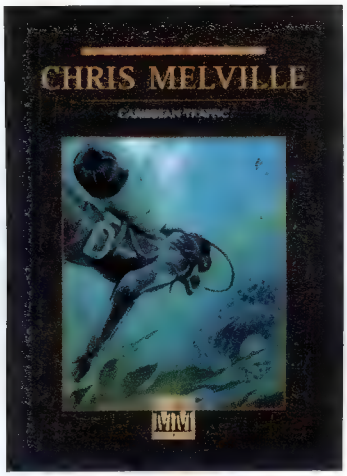

Oud verhaal met onlogische trekjes

Met *Caribbean Traffic* presenteert uitgeverij Arcadia ons het resultaat van een oude samenwerking tussen **Daniel Hulet** en **André-Paul Duchâteau**: een avontuur van surfer Chris Melville. Dit stereotiepe personage uit de surfcultuur heeft **Alain de Kuyssche** destijds bedacht; Duchâteau verwerkte zijn idee vervolgens tot een scenario. Chris vermaakt zich aan het begin van het avontuur op de Caraïben, totdat er plotseling een paniekerig jongetje naar hem toe komt om een cassettebandje te verkopen. Dit blijkt een truc om Chris voor een misdadiger te laten werken, want het cassettebandje is niet legaal gemaakt en Chris wordt opgepakt door corrupte agenten. Vreemd genoeg doet Chris ook wat die misdadiger wil: het enige probleem dat hij heeft is dat zijn paspoort is afgepakt, verder is hij helemaal vrij en hij krijgt zelfs de beschikking over een boot. Maar nee, Chris móet doen wat hem wordt gevraagd want hij wil een jongetje redden. Het komt helaas niet in hem op om met dat jongetje, zijn vrienden en de boot ervandoor te gaan...
Het verhaal van Duchâteau steekt dus niet helemaal logisch in elkaar. Los daarvan is het een onderhoudend avontuur, dat bovendien een tamelijk realistische weergave van de gang van zaken in corrupte staatjes lijkt te zijn. Jammer is wel de vrij snel voorspelbare goede afloop, nergens krijg je het idee dat er lijken gaan vallen. Het tekenwerk van Hulet is realistisch en in zwart/wit prima genietbaar, maar kleur zou geen luxe zijn geweest. Zijn latere tekenstijl is al duidelijk te herkennen, al zijn de gezichten van de personages soms niet helemaal goed getekend. In de actiescènes – spectaculair in beeld gebracht – is de tekenaar sterk bezig. OW

Chris Melville 1: Caribbean Traffic

Duchâteau & Hulet
Arcadia 2005
ISBN 90-76926-32-8
ISBN 90-76926-31-X (luxe hk)
Prijs € 14.95
€105 (luxe hk)
64 pagina's
zwart/wit (sk+luxe hk)

Herkenbaar voor de doelgroep

Na alle commotie rond het vertrek van *Suske en Wiske*-tekenaar **Marc Verhaegen** uit Studio Vandersteen is nu zijn album *Rebecca R.* verschenen in een nieuwe reeks rond de titelhelden Senne & Sanne. Het is onmogelijk om het optreden en de karakters van de twee jonge helden geheel los te zien van het roemrijke tweetal. Dat geldt eens temeer voor wie kennis heeft genomen van de synopsis van het oorspronkelijke verhaal dat bedoeld was voor de *Suske en Wiske*-reeks. Senne en Sanne zijn twee bevriende, eigentijdse tieners met een sterk gevoel voor rechtvaardigheid. Bij een bezoek aan het speelgoedmuseum in Mechelen vinden ze het sprekende speelgoedkonijn Krolik dat begiftigd blijkt met speciale krachten afkomstig van de zestiende-eeuwse Praagse Golem. Tijdens de oorlog behoorde het toe aan het joods meisje Rebecca Rosenberg (dat om onduidelijke redenen geanonimiseerd wordt in de titel van het verhaal). Zij verloor haar knuffel op 14 april 1941 in Antwerpen, de dag waarop de havenstad een eigen *Kristallnacht* beleefde.
Om Rebecca te beschermen reizen de helden, zonder tijdmachine, maar met behulp van joodse magie, naar 1941 waar ze Rebecca echter weer snel uit het oog verliezen. Opnieuw maken ze een magische sprong in de tijd naar augustus 1942, waar ze ervaren hoe Rebecca, inmiddels verplicht om een jodenster te dragen, wordt overgebracht naar het *SS Sammellager* in de Mechelse Dossinkazerne. Van daaruit dreigt ze met haar familieleden op transport gesteld te worden naar Polen. Senne en Sanne horen het gerucht over een ophanden zijnde overval op een treinkonvooi in april 1943 bij het dorpje Boortmeerbeek. Een nieuwe tijdreis, wederom met behulp van het konijn, brengt hen naar de gewenste tijd en locatie. De (waargebeurde) overval vindt inderdaad plaats en 231 joodse gevangenen weten te ontsnappen. Rebecca raakt echter gewond en Senne en Sanne slagen er uiteindelijk niet in haar te redden. Terug in de 21e eeuw begrijpen ze van Krolik dat Rebecca de oorlog niet heeft overleefd.

Tekenaar en scenarist Verhaegen geeft in kort bestek een redelijk geslaagd beeld van de bezettingstijd waarbij, naast de jodenvervolging, ook onderwerpen als het voedseltekort, de zwarte markt, de verzetsbeweging en het beruchte gevangenkamp Breendonk de revue passeren. De wat naïeve onwetendheid van Senne biedt hem een aardig excuus om enige educatieve tekst en uitleg te verschaffen over nationaal-socialisme en antisemitisme. Voor een kennismaking met deze thema's door jonge lezers – die er bovendien ook via andere media mee in aanraking komen – lijkt de opzet geslaagd. Jodenhaat voorstellen als pestgedrag op grote schaal mag dan simplistisch zijn, het maakt het niettemin herkenbaar voor de doelgroep.
Storend is wel, zeker in een verhaal waarin enige (historische) accuratesse wordt nagestreefd, dat de bevrijding van Auschwitz per abuis wordt gedateerd op 13 april 1945 (in plaats van 27 januari). En ook het gebruik van de Duitse taal kan zorgvuldiger: slordigheden als *feldcommandatur* (in plaats van *Feldkommandantur*), *unterscharfführer* (in plaats van *Unterscharführer*) en Nürenberg (in plaats van Nürnberg of Neurenberg) verdienen geen herdruk. KR

Senne en Sanne 1: Rebecca R.

Verhaegen
Mezzanine 2005
ISBN 90-6334-687-5
Prijs €4.50
52 pagina's
kleur (sk)

Western met een flink scheutje fantasy

Zilveren maan boven Providence 1: Kinderen van de afgrond

Herenguel
Glénat 2005
ISBN 90-6969-435-2
Prijs E12,95
72 pagina's
kleur (hk)

Zilveren maan boven Providence is een kruisbestuiving tussen het western- en het fantasygenre. Deze niet voor de hand liggende combinatie werkte **Eric Herenguel** uit tot een aantrekkelijk stripverhaal, in zijn bekende vlekkerige manier van tekenen. Herenguel, ook bekend van *Krän* en een aantal delen van *Het land van Langvergeten*, meldt in zijn nawoord inspiratie te hebben opgedaan uit de jaren-zeventigseries die om de haverklap op televisie worden uitgezonden. Meest herkenbare figuur uit die tijd is Buffalo Bill, zelf al meermalen onderwerp voor een eigen (strip)serie. Hoofdrolspeler in dit verhaal is sheriff James Stuart die zich ziet geconfronteerd met een reeks bizarre moorden. Min of meer tegelijkertijd wordt zijn dorp, Providence, bezocht door een aantrekkelijke verschijning, Miss Gatling, op wie hij al gauw een oogje laat vallen. Als de niet al te snuggere sheriff zijn tijd gaat verdelen tussen moorden oplossen en vrouwen versieren loopt het spaak. Zeker als de burgemeester hem daarbij dwarszit. Die ziet zijn herverkiezing door de onrust in gevaar komen en huurt een *bad guy* (daar is Buffalo Bill!) in om de zaak op te lossen. Dit eerste deel van een tweeluik ademt enerzijds de ontspannen sfeer van het oostelijke bosrijke deel (New Hampshire) van de VS uit. Anderzijds waart er duidelijk een onmenselijk gevaar rondt dat het verhaal een iets te groot scheutje onwerkelijkheid meegeeft. Het had de mystiek van het verhaal goed gedaan als Herenguel qua geestverschijningen de lezer nog in het ongewisse had gelaten. TdK

Ikonologosplatt

Broze stad

Karasik & Auster & Mazzucchelli
Atlas 2005
ISBN 90-450-1522-6
Prijs €17,50
144 pagina's
zwart/wit (sk)

Ruim tien jaar geleden besprak ik in *Stripschrift 285* de rake stripversie die **Paul Karasik** en **David Mazzucchelli** in 1994 maakten van **Paul Austers** briljante novelle *City of Glass* die tien jaar eerder was verschenen. In 1984 toonde Auster in zijn debuut de naakte kern van het traditionele genre van de detective: een verhaal dat in zichzelf geen betekenis draagt, maar die betekenis ontleent aan de lezer. Het album van Karasik en Mazzucchelli werd in 2004 opnieuw uitgegeven met een inleiding door **Art Spiegelman** die in 1986 met *Maus* aan de wieg van de grafische roman had gestaan.
Deze versie verscheen onlangs in het Nederlands, gebaseerd op de uitstekende Austervertaling van **Bartho Kriek**. In de inleiding schrijft Spiegelman – *auctor intellectualis* van de verstripping van een aantal serieuze Amerikaanse auteurs – over de moeite die het destijds heeft gekost om Austers novelle in tekst en beeld te vangen. Maar het is die moeite waard – nog steeds en almaar weer! De 'boek-strip' *Broze stad* is fantastisch, een 'Ikonologosplatt' (aldus Spiegelman) 'in zijn meest subtiele en soepele vorm'. HM

Herrezen uit het graf, met kinderziektes

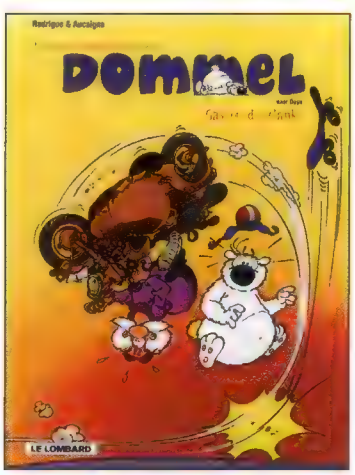

De nieuwe avonturen van Dommel 1: Gas op de plank!

Aucaigne & Rodrigue
Lombard 2005
ISBN 90-5581-582-9
Prijs €5,25
48 pagina's
kleur (sk)

Dupa, de geestelijk vader van de witte pluizebol, overleed in november 2000. De uitgeverij had nog wat materiaal liggen en publiceerde in februari 2001 nog een album. Om het tweede postume album vol te krijgen werden tientallen pagina's uit een ver verleden opgerakeld die nog niet eerder in boekvorm waren verschenen. Dat was juni 2002, deel 39: *Een hemel op aarde...*
Dupa was niet het type stripmaker dat zijn creatie met zich wilde meenemen in het graf met behulp van allerlei bepalingen in zijn testament. Vandaar dat Lombard op zoek ging naar waardige opvolging. De keus viel op theaterdier **Pierre Aucaigne** voor de scenario's en tekenaar **Michel Rodrigue** die al eerder de serie *Clifton* erfde. Het duo mocht zich storten op een nieuwe reeks volgens het vertrouwde recept; flauwe grappen met een lengte van één pagina waarin naast de sympathieke viervoeter ook rollen zijn weggelegd voor de kat Balthazar als het gewillige slachtoffer en de besnorde Semafoor als baasje.
In eerste instantie gaat Aucaigne en Rodrigue dat goed af, maar na enige grappen blijken ze hun drang tot het toevoegen van eigentijdse invloeden niet te kunnen bedwingen en laten ze Dommel ook in *cyberspace* het leven van Balthazar zuur maken. Een paar pagina's later verschijnt de mobiele telefoon. Het prettig tijdloze universum van Dupa lijkt definitief om zeep geholpen als Dommel aan het eind van het album figureert in een parodie op *Harry Potter*. Dat heeft een in 39 delen en een tekenfilmserie zorgvuldig opgebouwd karakter als Dommel niet nodig. Tot overmaat van ramp maken Aucaigne en Rodrigue ook nog flauwe grapjes waaruit blijkt dat de karakters zich bewust zijn van hun positie als stripfiguren: 'Ik stond al een halve pagina aan te bellen!' Maar er is hoop! Want tussen deze missers staan enkele grappen die laten zien dat de makers al aardig met de karakters weten te spelen en eerlijk is eerlijk: de tekeningen van Rodrigue zijn amper te onderscheiden van die van Dupa. Deze nieuwe reeks kan dus best nog wat worden, maar het is wel raar dat een meer dan dertig jaar oud stripfiguur kan leiden aan kinderziektes. HW

Held laat zich de kaas niet van het brood eten

De meest eigenzinnige nieuwe strip van afgelopen jaar kwam voort uit de bescheten geest van het **Lamelos**-collectief: *Kaasheld*. Het viertal bebaarde knullen (**Aleks Deurloo, Jeroen Funke** en de broertjes **Sam** en **Boris Peeters**) is een vuurwerkpakket vol ongeleide projectielen, die doorgaans in je gezicht exploderen. Wie ze ooit in stripantiquariaat Lambiek heeft zien optreden als manshoge appels in bolrond kostuum, herkent de soms bijkans dadaïstische teksten terug in dit eerste album dat ze bij een erkende uitgever uitbrachten. De **Lamelos**-jongens houden van absurdisme en vervreemding, maar dat betekent nog niet dat *Kaasheld* een moeilijke, ondoordringbare strip is. Nee, *Kaasheld* is juist helder als het werk van eigenzinnige collega's als Wasco (*Apenootjes*) en Jeroen de Leijer (*Eefje Wentelteefje*): weliswaar verwarrend qua inhoud, maar toch uiterst toegankelijk qua tekenstijl. Dat zijn op het eerste oog kinderstrips, maar de thematiek kan soms toch wat te hard en cynisch zijn voor de tere kinderziel. Zo dus ook Kaasheld. Deze 'held van het volk' bestrijdt het onrecht in samenwerking met zijn side-kicks Poephoofd ('Nee! Anaal, dat doe ik niet! Gadver!') en Kaasplankje. Een botervette superheldenparodie, want de bedreigingen van moeder aarde zijn doorgaans te infantiel voor woorden. Gelachen kan de lezer echter des te meer om al deze heerlijke ongein. Persoonlijk moet ik bekennen dat de strip bij voorpublicatie in *Myx* niet echt bij me 'landde', vermoedelijk door het *umfeld* van realistische avonturenstrips, rechttoe-rechtaan gagstroken en breedvanstofzijnde columnisten. In albumvorm versterken de losse afleveringen elkaar, waarbij de moedwil-lige stijlbreuken juist onderdeel worden van het geheel. De overal heenspringende tekeningetjes (het viertal tekent de strip in wisselende rolverdelingen) tonen de invloed van Benito Jacovitti, de puzzelboekwaardige plaatindelingen passen in een traditie die ook tekenworkaholic Lewis Trondheim in ere houdt.

Lamelos heeft zich uitgeleefd in het bedenken van überflauwe tegenstrevers van Kaasheld, met Aarsvijand als misschien wel leukste taalvondst. Hun onnavolgbare logica zorgt menigmaal voor verrassende pointes, waarbij het aanbeveling verdient om de opbouw die eraan vooraf ging nog eens goed te herlezen. Het collectief heeft zelfs al prominente fans, want achterin het album leveren enkele bekende collega-tekenaars een gastbijdrage, waaronder **Peter Pontiac**, **Typex** en **Erik Kriek**. Het onderstreept de veelzijdigheid van dit album. *Kaasheld* smaakt naar meer. JM

Kaasheld 1

Lamelos
Silvester 2005
ISBN 90-5885-138-9
Prijs €7,50
48 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

DE TAO VAN TOONDER

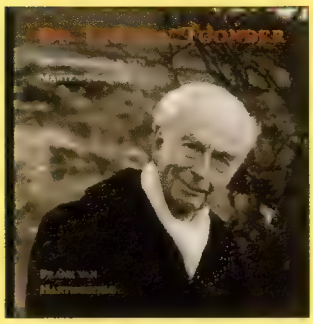

De denkwereld van Marten Toonder

Marten Toonder is een unicum in de Nederlandse literatuur. Hij tovert met zijn taal en schildert met woorden landschappen vol verrassingen. Zijn grootste bekendheid verkreeg hij met zijn schepping van *Tom Poes en heer Bommel* en de wereld van Rommeldam en omstreken. In dat œuvre houdt hij ons een spiegel voor, waarin wij onszelf getroffen, maar met een glimlach, aanschouwen.
De denkwereld van Marten Toonder heeft zijn lezers decennia lang gefascineerd. Zijn ideeën en gevoelens, zijn fantasieën en inzichten heeft hij in de afgelopen vijftig jaar vaak verwoord, in tientallen vraaggesprekken. Al zijn essentiële uitspraken werden door Frank van Hartingsveld thematisch geordend en – in samenspraak met Marten Toonder – nauwkeurig geschreveld voor het boek *De Tao van Toonder*.
In dit boek zien we Toonder in dialoog met zichzelf als mens, als denker, als dichter, schrijver, tekenaar en filmer, als Ier en Nederlander.
Toonder's Tao wordt natuurlijk niet ontrafeld, want Tao is onnoembaar.
De waarde ligt in de weg erheen.

Extra: een **dvd van 2,5 uur** – met documentaires, vraaggesprekken, voorgedragen gedichten, sfeervolle beelden uit Ierland en een tekenfilm.
128 bladzijden • gebonden • royaal geïllustreerd • met dvd • € 49,50

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 6 maart*** *Expo 'Platte politiek', van beeldblad De Inktpot, Stadhuis, Korte Minrebroederstraat 2, Utrecht, info: (+31) (0)30-2861800 of www.de-inktpot.nl*
- ***t/m 24 maart*** *Expo '20 Jaar Taco Zip', van Luc Cromheecke, Galerie Lambiek, Kerkstraat 132, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6267543 of www.lambiek.net*
- ***t/m 26 maart*** *Expo 'Politiek in prent 2005', Centrale Bibliotheek, Spui 68, 's-Gravenhage*
- ***t/m 31 maart*** *Expo 'Professor van Gniffelen en het geheim van de hunebedden', rond de stripreeks Arin en het volk van de hunebedbouwers van Frans le Roux en Roelof Wijtsma, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***t/m 9 april*** *Expo 'Een weelderig warenhuis', Art Nouveau bij de afdeling stripverhalen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***t/m 17 april*** *Expo 'Marec in het hof', een overzichtstentoonstelling van de Belgische politiek tekenaar Marec, Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31) (0)164-277077 of www.markiezenhof.nl*
- ***11 en 12 maart*** *20e Leidse Stripdag, Hotel Nieuw Minerva, Boommarkt 23, Leiden, info: (+31) (0)71-5121802 of www.leidsestripshop.nl*
- ***12 maart*** *Smurfen- en comicbeurs, Zaal Nico-Tiny, Dorpstraat 26, Wagenberg, info: info@stichtingvansmurfenverzamelaars.nl*
- ***9 april*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32) (0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*
- ***13 april t/m 3 september*** *Expo 'Marten Toonder', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***16 april*** *Smurfen- en comicbeurs, Cultureel Centrum 'Oog in al', Handelstraat 3, Utrecht, info: info@stichtingvansmurfenverzamelaars.nl*
- ***17 april*** *9e Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs, Broerenkerk, Broerenkerkplein, Zwolle, info: www.oostnederlandsestripboekenbeurs.nl*
- ***23 april*** *6e Strip-, platen- en cd-beurs, Sportzaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: www.stripsmeteenhart.org*
- ***11 juni*** *11e Mercatorstripbeurs, met onder anderen Christian Denayer en Jeff Broeckx, Gemeenteschool Kruibeke, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be*
- ***19 augustus*** *8e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0)38-3320997 of www.steck.nl*
- ***30 september en 1 oktober*** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)255-518012 of www.stripdagen.nl*
- ***7 en 8 oktober*** *Week van de strip, Stadsfeestzaal Aarschot, Aarschot, België, info: (+32) (0)16-569709*

Leidse Stripdagen

ALEX TURK

Op 11 en 12 maart vinden in Hotel Nieuw Minerva al voor de twintigste keer de Leidse Stripdagen plaats. In tegenstelling tot andere jaren is de bibliotheeklocatie verlaten en is gekozen voor het aan de Boommarkt gelegen hotel. Ook nieuw is dat het evenement is uitgesmeerd over twee dagen. Stripwinkel De Leidse Stripshop die in samenwerking met de stichting Beeld voor Beeld de beurs organiseert, kondigt verschillende signerende strip-auteurs aan. Op zaterdag is het vrouwendag als Farida Laan, Barbara Stok en Maaike Hartjes hun boeken signeren.
Zondag zijn Jean-Marc van Tol en Mark Retera te gast, de laatste maakt zelfs een speciale prent die alleen die dag verkrijgbaar is. Ook Alex Turk en Rob van Zanten zijn er op zondag. Van Zanten presenteert er zijn nieuwe album: *Unheimisch: flarden van Den Grooten Oorlog*. Het boek dat uit teksten van onder anderen Bram Vermeulen en Erich Maria Remarque bestaat, handelt over de Eerste Wereldoorlog. Uiteraard is er ook een boekenbeurs in de zalen van het hotel. TdK
Meer info: zie agenda

BCB-festiviteiten

Op 31 maart 1906 werden voor het eerst de deuren geopend van warenhuis Waucquez aan de Zandstraat 20 te Brussel. Dit door architect Victor Horta ontworpen gebouw is een schoolvoorbeeld van Art Nouveau en biedt sinds 1989 onderdak aan het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal. Dit 100-jarige jubileum wordt door het BCB uitgebreid gevierd. Nog tot 23 april 2006 loopt daar de tentoonstelling *Een weelderig warenhuis*. Aan de hand van verschillende documenten en objecten laat de expositie de geschiedenis van het statige warenhuis vanaf de opening tot aan de dag van vandaag zien. Daaronder behoort een overzicht van originele platen en illustraties van striptekenaars die zich lieten inspireren door oude winkels uit het warenhuis. Als je meer wilt zien van het oude warenhuis dan een bezoek aan het stripmuseum je bieden kan, kun je je inschrijven voor een speciale rondleiding op donderdag 9 maart die bij voorbeeld ook toegang geeft tot de archieven van het BCB, een locatie waar je normaal niet terecht kunt. Tenslotte wordt er nog een aantal wedstrijden georganiseerd waaronder een striptekenwedstrijd. Het echte jubileumweekend van vrijdag 31 maart tot en met zondag 2 april wordt aangekondigd als een feestweekend met muzikaal vertier, komedie, fanfares en de aanwezigheid van striptekenaars. TdK
Meer info: *www.stripmuseum.be*

FOTO DANIEL FOUSS

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

⇢ WAARHEEN?

Tijdens het stripevenement Strip Turnhout – medio december – ontving **Jef Nys** onverwachts de Gouden Adhemar van de organisatie. Deze ereprijs werd slechts één keer eerder uitgereikt: aan Marc Sleen. De tweejaarlijkse Bronzen Adhemar was voor **William Vance**.

Peter van Straaten heeft De Gouden Ganzenveer 2006 gewonnen. Deze culturele prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan een persoon of instituut vanwege zijn of haar grote betekenis voor het geschreven of gedrukte woord in Nederland.

Apple-baas **Steve Jobs** heeft zijn computeranimatiestudio Pixar voor 7 miljard dollar verkocht aan Disney. De helft ervan is voor Jobs zelf die ook grootste aandeelhouder van Disney wordt. Medio 2005 leken de onderhandelingen tussen de beide giganten nog stuk te lopen; Roy Disney verliet daarom de raad van bestuur.

Philippe Lacoeuille en **Paul Drouin** hebben de tweede editie van het 'Premier Concours Européen de Bande Dessinée' gewonnen met hun strip *Le moustiquaire de Berlin*. Het winnende duo ontvangt €5000 van de organisatoren van deze Europese stripwedstrijd, de Duits/Franse kunstzender Arte en stripuitgeverij Glénat, en mag het verhaal verder uitwerken tot een album.

Joep Bertrams heeft de Inktspotprijs 2005 gewonnen voor de beste politieke spotprent van het afgelopen jaar. Hij ontving de prijs voor een spotprent uit *Het Parool* van 23 mei 2005 over het referendum voor de Europese grondwet.

JOEP BERTRAMS

Kort achtereen werd bekend dat drie stripwinkels voorgoed de deuren gaan sluiten. **Kapitein Rob** in Amsterdam, **Rataplan** in Almere en **De Noorman** in Nijmegen gaan dicht.
Kapitein Rob en De Noorman geven aan dat de economisch magere tijden in combinatie met een teruglopende klandizie de belangrijkste redenen zijn. Rataplan sluit omdat het overdekte winkelcentrum waarin zij gevestigd zijn dicht gaat.

Naast alle sluitingen ook positief nieuws in stripwinkelbranche. In Hilversum opende Koen van Heijst op 14 februari de stripwinkel **Stripsmagazijn**.
De zaak is te vinden aan de Bussumerstraat 34.

Rob van Bavel ontving uit handen van scenariste Patty Klein op 4 februari de Stripboekenbeurs Rijswijk Publieksprijs 2006. Van Bavel werd gekozen uit een aantal nominaties. Het via internet stemmende publiek had het laatste woord. Van Bavel won vanwege de heruitgave van de *Storm*-verhalen.

Barbara Stok is vanaf januari werkzaam als adviseur van het bestuur van het Nederlands Stripmuseum te Groningen. Ze adviseert de werkgroep 'exposities' beleid te ontwikkelen voor de wisselende tentoonstellingen in het museum.

De albumprijzen van het stripfestival in Angoulême gingen dit jaar niet naar de Vlaamse stripmaker Nix, die twee keer was genomineerd.
Étienne Davodeau ging wèl met twee prijzen naar huis: beste scenarist en de publieksprijs. **Gipi** won de prijs voor het beste album met *Notes Pour une Historie de Guerre*.
Tijdens hetzelfde festival kreeg **Lewis Trondheim** de Grote Prijs van Angoulême.

Het prentenboek *Tim op de tegels* van **Tjibbe Veldkamp** en **Kees de Boer** is bekroond met de Kinderboekwinkelprijs 2005, de prijs voor het beste niet bekroonde kinderboek.

⇢ WAARVOOR?

Ben van 't Klooster is op 7 december 2005 overleden. Van 't Klooster was een belangrijke medewerker van de Toonder Studio's in de periode 1946–1966. Hij tekende daar mee aan *Tom Poes* en *Koning Hollewijn*. *Filo Fop* was zijn eerste eigen strip die eind jaren veertig in *Tom Poes Weekblad* verscheen.
Verder tekende hij de strip *Fiedeflier* die hij maakte voor een zeepfabrikant en werd uitgegeven via de supermarkt Spar. Ben van 't Klooster stierf op 81-jarige leeftijd in zijn slaap.

Op 14 december 2005 overleed **Leopold Vermeiren**. Hij is de geestelijk vader van *De rode ridder*. Nog voordat de reeks verstript werd door Willy Vandersteen, Karel Verschuere, Frank Sels en Karel Biddeloo verscheen in 1953 het eerste jeugdleesboek van de serie. In totaal zouden er 64 verhalen verschijnen. Vermeiren schreef begin jaren '70 nog een aantal verhalen voor *Jommeke* van Jef Nys. Leopold Vermeiren werd 91 jaar.

Vlak voor de jaarwisseling, op 30 december 2005, stierf in Frankrijk **Jean Ollivier** op 80-jarige leeftijd. De scenarist die na het overlijden van Jean-Michel Charlier de reeks *Roodbaard* overnam, schreef zes *Roodbaard*-verhalen tussen 1991 en 1997. De tekeningen werden gemaakt door Christian Gaty. Ook was hij scenarist van de reeks *Frank Valk*, ook bekend als *Dokter Justice*, waarvoor hij samenwerkte met Raphaël Marcello.
In het Nederlands verscheen daarvan één album. Drie verhalen werden als bijlage (*Peptoe*) bij het weekblad *Pep* gevoegd.

Jacques Faizant is 14 januari op 87-jarige leeftijd overleden. Deze Franse cartoonist tekende voor verschillende dag- en weekbladen waaronder *Le Figaro*. Faizant tekende vooral cartoons over menselijke tekortkomingen maar hij maakte ook politieke tekeningen.

[SERVICE SPREAD]

→ STRIPS IN EIGEN BEHEER

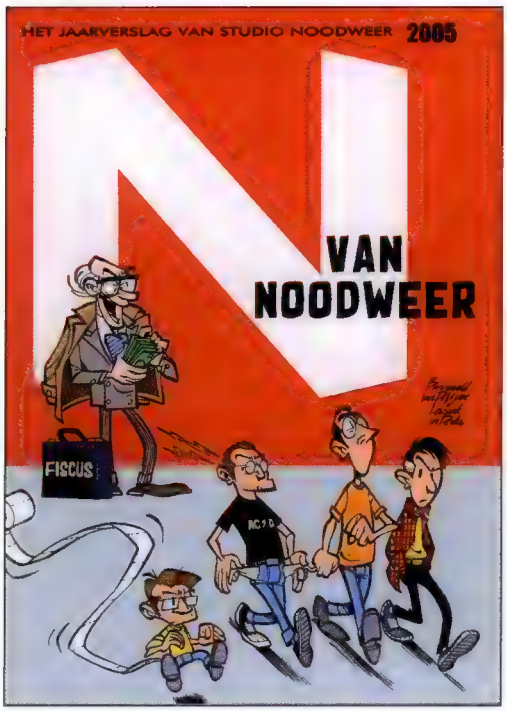

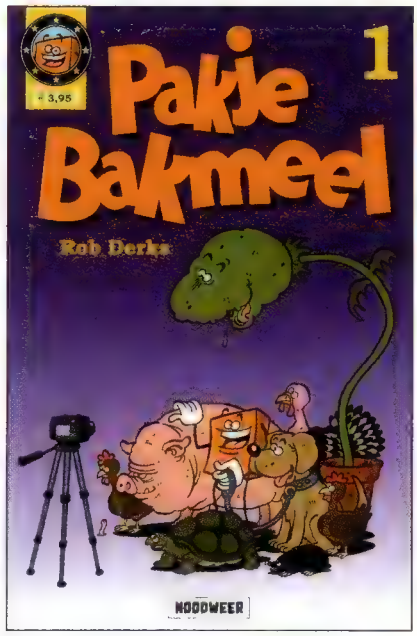

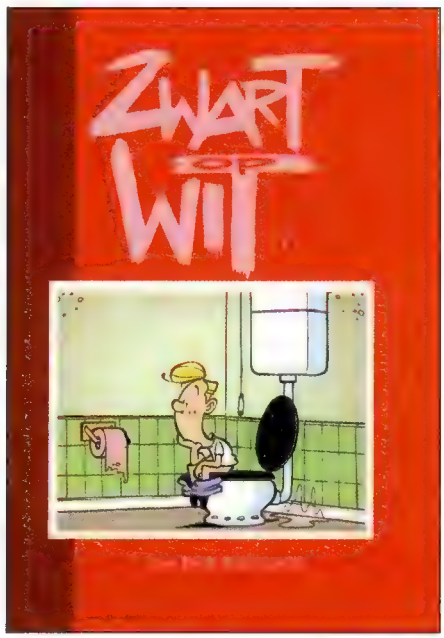

Studio Noodweer

Voor het tweede achtereenvolgende jaar brengt studio Noodweer een jaarverslag uit (€12,50). Na de *Agent 327*-look van vorig jaar is dit keer de vormgeving van een *Robbedoes*-album nagebootst. Op het omslag – met de toepasselijke titel *N van Noodweer*, refererend aan *Z van Zwendel* – wandelen de vier tekenaars (Michiel van de Vijver, Rob Derks, René Leisink en Jan Dirk Barreveld) mokkend en platzak weg, een grijnzende en geld tellende graaf van Rommelgem achterlatend, die de fiscus voorstelt. De referentie naar Dupuis is ook op de achterzijde doorgevoerd, tot het lettertype aan toe. De inhoud bestaat uit een overzicht van het werk van de studio uit 2005. Zo tekende Van de Vijver de strip *Joep* voor kinderblad *Roetsj*, mocht Barreveld regelmatig cartoons maken voor *Algemeen Dagblad*, tekende Derks ondermeer twee omslagen voor de muziekboeken van Reba Productions en diverse logo's, en was Leisink weer verantwoordelijk voor een serie *Argus*-cartoons in *De Twentse Courant Tubantia*.

Tegelijkertijd verschenen er nog twee Noodweer-boekjes. Rob Derks produceerde *Pakje Bakmeel 1* (€3,95). Het figuurtje Pakje Bakmeel ontstond al in 1997 maar pas vanaf 1999 verscheen de strip als onderdeel van de wisselstrip (iedere dag een andere tekenaar en strip) in het gratis dagblad *Metro*. Toen in oktober vorig jaar de tekenaars bij de hoofdredacteur om een loonsverhoging aanklopten, werden het contract meteen verscheurd. Derks besloot zijn opzegtermijn toch te handhaven en de niet geplaatste strips werden op zijn website *www.pakjebakmeel.nl* geplaatst. In 2000 verscheen al eerder een uitgave van *Pakje Bakmeel* maar dit nieuwe deel is toch als 1 genummerd. Jan Dirk Barreveld, ook bekend van zijn strip *Eugène*, is al weer toe aan het tweede deel van *Zwart op wit* (€5,95). De inhoud bestaat uit een verzameling korte strips (*Stef en de stad*) en cartoons. Zijn werk werd behalve in *Algemeen Dagblad* eerder gepubliceerd in *Razzafrazz* en *Zapp & Zo*. TdK

Meer info: *www.noodweer.nl*

Een hondenleven 1: Hondenweer

Tommy A. tekent strips over zichzelf. In vrijwel altijd vier kadertjes belicht en overbelicht hij overdenkingen, ontmoetingen en gesprekken van persoonlijke aard. Niet schokkend, niet con-

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

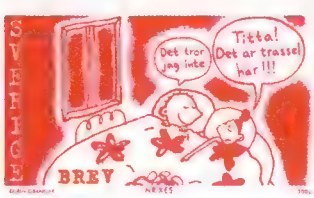

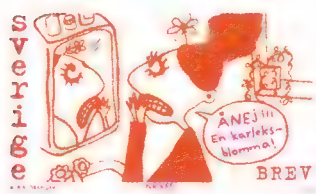

De Zweedse posterijen lieten hun oog in 2002 vallen op een nationaal en jong talent: Joanna Rubin Dranger. Zij is geboren in 1970 en startte na haar kunstopleiding een succesvolle carrière als illustratrice en stripmaakster. Ze haalde verschillende prijzen binnen en zag haar werk ook in vertaling verschijnen, bij voorbeeld *Miss Scardy-Cat & Love* dat verscheen in het Deens, het Duits en het Noors. *Miss Scardy-Cat & Love* is een liefdesverhaal. Vandaar dat Dranger op basis hiervan voor Valentijnsdag een paar speciale zegels mocht ontwerpen. De uitgifte bestaat uit een mapje met zes zelfklevende postzegels, waarin elke postzegel twee keer is opgenomen. Kijk op *www.joannarubindranger.com* als je meer wilt weten. Daar staan ook de andere postzegels die Dranger heeft ontworpen, maar die verder niets met strips te maken hebben. HW

Land van herkomst: Zweden
Jaar van uitgifte: 2002
Cataloguswaarde: €1,10 per stuk

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

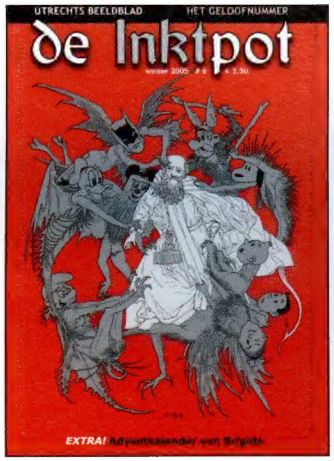

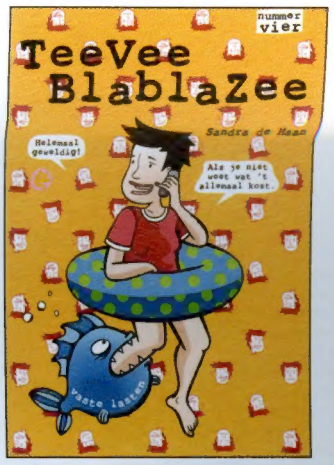

fronterend, laat staan voyeuristisch maar wel zorgend voor herkenbare situaties en een glimlach bij de lezer. Zo is hij in staat de clou van een grap tot het juiste (laatste) plaatje te bewaren en laat hij andere keren door het ogenschijnlijk onopzettelijk weglaten van de pointe de meligheid prevaleren. De tekeningen zijn eenvoudig en voegen over het algemeen weinig toe aan de grap. TdK
Meer info: *www.tommya.nl*

De Inktpot 8

Geloof is het thema van het achtste nummer van dit Utrechts beeldblad. Het is gevuld met cartoons en strips die echter meer ongeloof dan geloof uitstralen. Verschillende tekenaars waaronder redactieleden Niels Bongers, Albo Helm en Nico Stolk geven hun kijk op de associatie die zij met het geloof hebben. Wat opvalt is dat de meesten het thema koppelen aan het christelijke geloof, slechts een enkeling memoreert Allah en boeddhisme, hindoeïsme of andere geloven komen helemaal niet aan de orde. Zoals gebruikelijk is het tekenwerk van een divers niveau. Opvallend is de strip van Joshua Peeters over een vermeende moord van conservator van het Vaticaan Jan van Scorel op de enige Nederlandse paus Adrianus in 1523. Hij voert daarin een geheim genootschap op dat in een vijftal plaatjes een parodie is van het gezelschap gekapte mannen en vrouwen uit Kuifjes *De sigaren van de farao*. TdK
Meer info: *www.de-inktpot.nl*

Gijs en Gijsje

Een zwart/wit-strip van Bart van der Kraan, die samen met Joop Reichenfeld studio Bajo vormt. De strip, die wordt voorgepubliceerd in de Bossche Omroep, het zondagse huis-aan-huis-blad van 's Hertogenbosch, gaat over Gijs, een jongetje en Gijsje, zijn hond. Zij proberen elkaar steeds in één strook plaatjes de loef af te steken. Het boekwerkje is een verzameling strips die in het teken staan van de feestmaand december. De titel *Zie ginds komt de kerstman...* deed dit al vermoeden. Sinterklaas, Kerst, Oud & Nieuw en winterse omstandigheden zijn onderwerp van de korte grappen. Gezien de afzetmarkt van Gijs & Gijsje zullen ze vermoedelijk, net als andere creaties van het Bajo-duo zoals *Greet Geert*, *Jan Sandaal* en *Ed Pallet* de stripanonimiteit niet ontstijgen. TdK
Meer info: *www.bajo.nl*

Teevee Blablazee 4

Sandra de Haans vierde *Teevee Blablazee* staat in het teken van verhuizen, werken, de kroeg en ontmoetingen. Kortom, behalve de verhuizing niets nieuws onder zon. Ook haar kijk op haarzelf en haar omgeving is gelukkig onveranderd gebleven. Met de nodige zelfspot en een ironische, soms naar sarcasme neigende humor beschouwt ze de wereld en de mensen om haar heen. Zo weet ze ondermeer de vinger te leggen op de, niet tevreden stemmende, verkoopcijfers van haar eigen uitgaven. Ook meldt ze haar ervaringen met roddelen over vrienden, haar eerste contact met de buurman, de gemiddelde hulp van een wegenwachter en haar zweverige ervaring met een bezoek aan Angoulême. Twee strips springen er uit: de ontmoeting met haar collega 'opmaak' van *Rotterdams Dagblad* en een prachtige parodie op de huidige hausse aan reclames van financieringsmaatschappijen: een lijfrentepolis waarvoor je geen rente betaalt, maar met 'je lijf'. TdK
Meer info: *www.sandradehaan.nl*

't Mannekesblad

De vereniging 't Mannekesblad heeft als doelstelling om zonder winstoogmerk het stripverhaal, vooral in België, in al zijn facetten te promoten. Dit doet zij door – behalve mee te werken aan beurzen, veilingen en tentoonstellingen – door het uitgeven van stripalbums in eigen beheer. Inmiddels zijn zij al beland bij deel 4 van *'t Mannekesblad*. Na specials over Jef Nys (deel 1 met *Amadeus*), Kim Duchateau (deel 2 met *Esther Verkest*) en Karel Biddeloo (deel 3 met *De rode ridder*) is deel 4 opgedeeld in een a- en een b-versie. Het zijn twee boven elkaar gemonteerde oblongboekjes met boven (b) tekenwerk van Mario de Koninck, beter bekend als Aaargh (een onomatopee van een sterfkreet in stripverhalen) en onder (a) werk van Charel Chambré, onder meer verantwoordelijk voor de stripserie *De Pfaffs*, maar hij tekent ook *Suske en Wiske* en *De grappen van Lambik*. Terwijl de strips van Aaargh bestaan uit korte humoristische strookjes is van Chambré een doorlopend verhaal

A D V E R T E N T I E

PELLUCIDAR *Strips & Curiosa*

Door onze langdurige beurs- en internetactiviteiten zijn wij landelijk al aardig bekend. Maar dat geldt nog niet voor onze 3 jaar jonge winkel in eigen stad. Wij stellen ons speciaal voor de – noordelijke – abonnees van Stripschrift nog even kort voor.

U kunt bij ons terecht voor 2e hands & antiquarische strips en uiteraard wekelijks de allernieuwste titels. Verder verkopen wij veel stripcuriosa zoals posters, zeefdrukken, originelen, strippuzzels, poppetjes en beelden. Totaal een zeer ruime keus van meer dan 30.000 eenheden!
Wij zijn *gespecialiseerd* in reeds uitverkochte strips. Als een album niet op voorraad is, dan kunt u *GRATIS* gebruik maken van onze zéér actieve zoekdienst. Een mail met uw manco's is al voldoende

PELLUCIDAR *Strips & Curiosa* * Nieuweweg 6, Groningen
* *Wij zijn geopend op dinsdag - vrijdag van 11.00-18.00 en zaterdag van 10.00-17.00* *
Tel. 050-3684414 * Mail: pellucidar@planet.nl * Web: http://members.lycos.nl/pellucidar

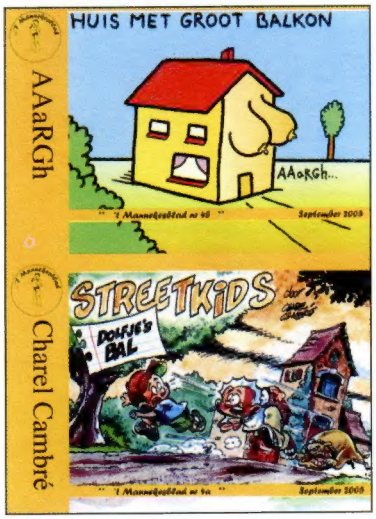

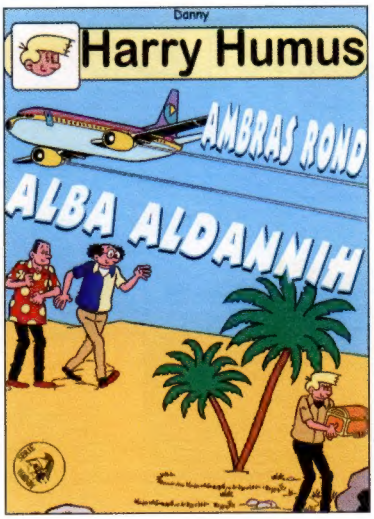

opgenomen: *Streetkids*. De redactie meldt zowel werk van beginnende tekenaars als oude niet eerder gepubliceerde verhalen van gevestigde namen te willen uitbrengen en staat zelfs open voor het produceren van privé-edities voor startende tekenaars.

Onder de reeksnaam *Minerva* is verder een verhaal van *Harry Humus* uitgebracht. Van de stripreeks van tekenaar Danny verscheen al eerder een deel in de *Collectie Fenix* bij die andere Vlaamse nostalgische stripuitgever: Brabant Strip. Beide vissen klaarblijkelijk in dezelfde vijver. Een album van *Rud Hart* is inmiddels ook verschenen en een speciaal nummer over Marten Toonder wordt aangekondigd. TdK

Meer info: *info@vzwtmannekesblad.be*

Koetje Boe 4

Frank Smit publiceert zijn strip *Koetje Boe* al tijden in *Alkmaars Nieuwsblad*. Inmiddels is hij toe aan de uitgave van deel 4, getiteld *....Spreek je koeterwaals of zo....* Koetje Boe is, hoe kan het ook anders, een koe met zeer menselijke trekjes. Vaste nevenpersonages en aangevers zoals natuurlijk de boer en de boerin maar ook het irritante paard van de buren Willard, geven Koetje Boe voldoende aanleiding om haar droge humoristische kijk op zaken weer te geven. Haar grootste hobby kauwgum kauwen, is klaarblijkelijk een oneindige bron voor grappen. Deel 4 staat voor een groot deel in het teken van het bezoek van de broer van de boer uit Australië: Crocodile Dundee in Polderland. De Alkmaarder Smit tekent naast deze strip, die uit drie of vier plaatjes bestaat, ook karikaturen. TdK

Meer info: *www.frankartoons.nl*

ADVERTENTIE

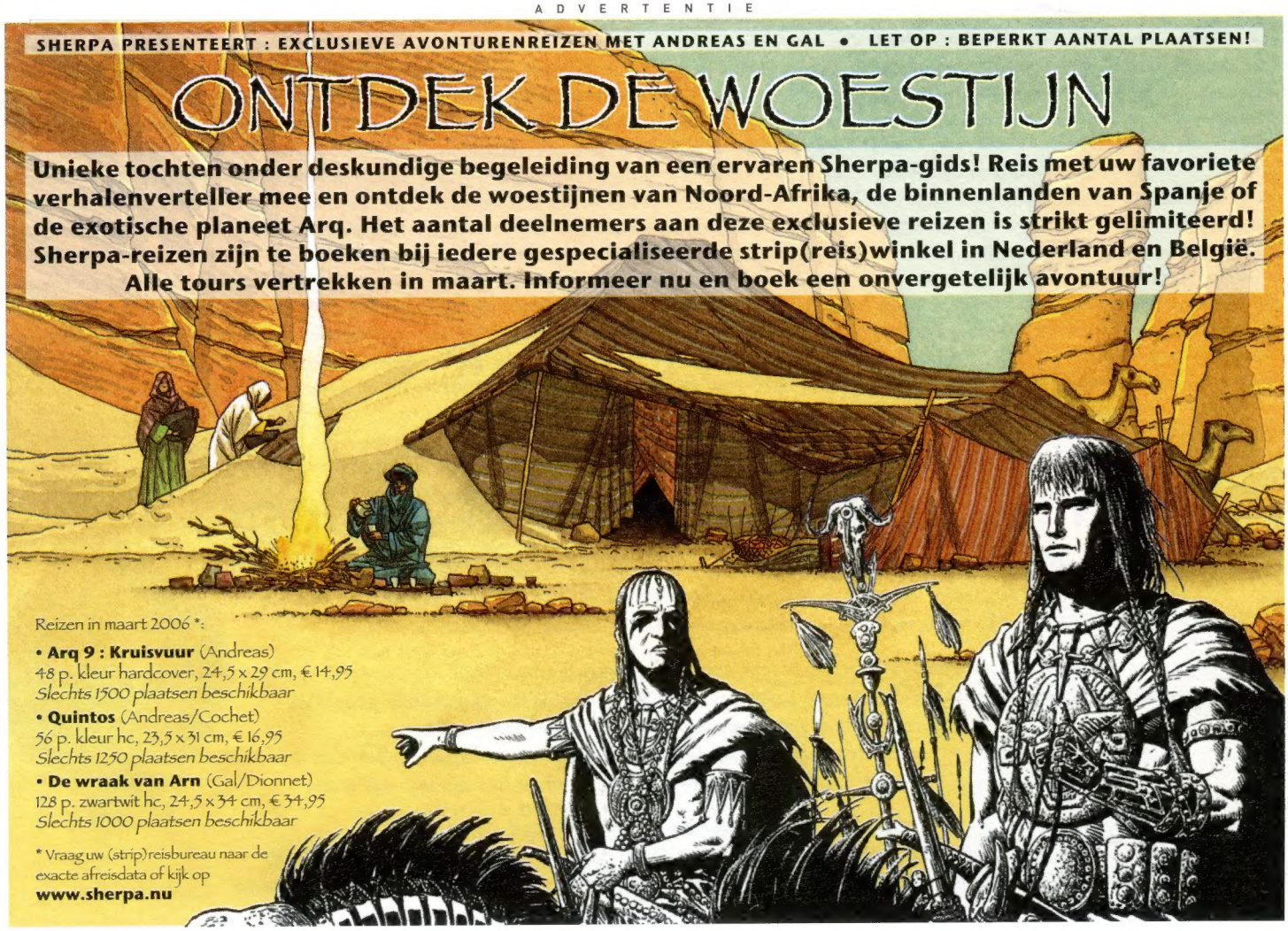
SHERPA PRESENTEERT : EXCLUSIEVE AVONTURENREIZEN MET ANDREAS EN GAL • LET OP : BEPERKT AANTAL PLAATSEN!
ONTDEK DE WOESTIJN
Unieke tochten onder deskundige begeleiding van een ervaren Sherpa-gids! Reis met uw favoriete verhalenverteller mee en ontdek de woestijnen van Noord-Afrika, de binnenlanden van Spanje of de exotische planeet Arq. Het aantal deelnemers aan deze exclusieve reizen is strikt gelimiteerd! Sherpa-reizen zijn te boeken bij iedere gespecialiseerde strip(reis)winkel in Nederland en België. Alle tours vertrekken in maart. Informeer nu en boek een onvergetelijk avontuur!
Reizen in maart 2006 *:
• Arq 9 : Kruisvuur (Andreas)
48 p. kleur hardcover, 24,5 x 29 cm, € 14,95
Slechts 1500 plaatsen beschikbaar
• Quintos (Andreas/Cochet)
56 p. kleur hc, 23,5 x 31 cm, € 16,95
Slechts 1250 plaatsen beschikbaar
• De wraak van Arn (Gal/Dionnet)
128 p. zwartwit hc, 24,5 x 34 cm, € 34,95
Slechts 1000 plaatsen beschikbaar
* Vraag uw (strip)reisbureau naar de exacte afreisdata of kijk op
www.sherpa.nu

→ WINNEN

Elders in dit blad staat een uitgebreide bespreking van het boek Paul Geerts – *Dertig jaar (als) peetvader van Suske en Wiske*. In samenwerking met uitgeverij Unieboek stelt *Stripschrift* drie exemplaren ter beschikking voor hen die het antwoord weten op de volgende vraag:

Wat is het eerste *Suske en Wiske*-verhaal dat volledig van de hand van Paul Geerts is?

Stuur het antwoord vóór 15 april naar
Geerts-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag muziek-prijsvraag *Stripschrift 372*:
In ons themanummer over muziek stelden wij ook een aan muziek gerelateerde vraag. Wij lieten 25 muzikale stripfiguren zien en vroegen zoveel mogelijk tekenaars ervan te benoemen evenals de serie of de one-shot waaruit de betreffende figuren waren 'geknipt'. De opgave bleek lastig. Een exemplaar van Marjane Satrapi's *De muzikant* gaat naar twee vaste prijsvraagspecialisten **Frans Kisner** (Zevenhuizen), die 26 van de beschikbare 50 punten scoorde), en **Ron van Loon** (Rotterdam) die maar liefst 44 punten haalde. Beiden proficiat!

De volledige oplossing:

1. Jean-Marc van Tol - *Fokke & Sukke: Het afzien van 2004*
2. André Franquin - *Guust 6: Flaters schade*
3. Merho + Peter Koeken - *Tits 24: Muziekserenade*
4. Joost Swarte - *Vedettenparade*
5. Jef Nys - *Jommeke 5: De muzikale Bella*
6. Barbara Stok - *Nu we hier toch zijn*
7. Marc Sleen - *Nero 112: Nerorock*
8. Willy Linthout - *Urbanus 104: Herman en Hermien*
9. Frans Piët - *Sjors en Sjimmie 6: Sjors en Sjimmie als circusartiesten*
10. Michel Weyland - *Aria 25: Florina*
11. Paul Geerts - *Suske en Wiske 160: De bokkige bombardon*
12. Larry Harmon - *Laurel & Hardy 69: Even uitblazen*
13. Serge Clerc - *Titanic-reeks 20: Legendes van de rock 'n roll*
14. Dick Matena - *Mythen*
15. Evert Geradts - *De 'Alsjemaar bekend' Band!*
16. Ben Westervoorde - *Pincetreeks 16: Cover*
17. Lambil - *De Blauwbloezen 13: De Blauwen in de puree*
18. Theo van den Boogaard - *Sjef van Oekel 2: Sjef van Oekel zoekt het hogerop*
19. Dany - *Rozebottel 8: De trompet van de stilte*
20. Frank Margerin - *Frank Margerin-reeks 1: Stem Rocky!*
21. Wilhelm Busch - *Beeldverhalen*
22. Jan Kruis - *Jan, Jans en de kinderen 1*
23. Alex Turk - *Mevrouw de heks 6: Mevrouw de heks rocks!*
24. Piet Wijn - *Douwe Dabbert 1: Het verborgen dierenrijk*
25. Peyo - *Johan en Pirrewiet 1: De nederlaag van Basenau*

STRIP SCHRIFT
Jaargang 38
Nummer 1 (374)
Maart 2006

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os,
Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Manon Albers, Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Peter Breedveld, Esther Captain, Amalia Deekman, Daniel Fouss, Rob de Haan, Erik van der Hoeven, Chris van Houts, Sharief Jaffer, Eddie de Jong, Patty Klein, Just de Leeuwe, Martin Lodewijk, Willard Mans, Jeroen Mirck, Hans Moors, Jesse van Muylwijck, Rob van der Nol, Kees Ribbens, Erwin Suvaal, Tsjalling Venema, Rudy Vrooman, Jeroen Wassing, Harry Wibier, René Windig, Olivier Wortel

Omslag
Marnix Rueb

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €42,50
België €45,00
Other countries €59,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

STRIPSCHRIFT JAARGANG 37 door Arco van Os

In 2005 verschenen 8 reguliere nummers, maar ook een extra nummer 5bis vanwege het overlijden van Marten Toonder. Verder ontvingen abonnees als *Stripschriftgift* bij nummer het boekje *Theaterdier* van Peter de Wit.

Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van Stripschrift binnen de 37e jaargang en het tweede voor de pagina in da nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken zoals 'Actua', 'Valreep', 'En verder...' en 'Heinz Service Spread' – zijn niet in deze index opgenome

Op onze website *Stripschrift Online* (*www.stripschrift.nl*) kan via de databank uiteraard meer in detail worden gezocht.

ARTIKELEN/INTERVIEWS

A., Tommy (ps): zie Langedijk, Thomas
Beckman, Thea: zie Kris-Kras
Bladmuziek: zie Reba Productions
Boot & Van Dijk: zie Visscher, Gerrit
Brokkenmakers, De: zie Denayer, Christian
Bouden, Tom (*De Weyer*) 01/14
Claudia Brücken: zie Oosterveer, Minck
Comiclopedia: zie Nederlandse strips
Cutie: zie Goede, Floor de
Denayer, Christian (*Van Merriënboer*) 08/12
Dick Bos (*Lentjes*) 03/30
Dick Bos: zie Visscher, Gerrit
Diekmann, Miep: zie Kris-Kras
Driel, Guido van (*Breedveld*) 01/24
Duchâteau, André-Paul: zie Denayer, Christian
Dulieu, Jean (ps): zie Oort, Jan van
Dulieu-dossier 7 (*Wouters*) 04/24
Eisner, Will I (*Sanders*) 01/09
Eisner, Will II (*Heintjes*) 06/14
Eisner, Will III (*Mans*) 06/26
Eisner, Will IV (*Apeldoorn*) 06/30
Eisner, Will V (*Acohen*) 06/34
Eisner, Will VI - Bibliografie (*Sanders*) 06/36
Fagin the Jew: zie Eisner, Will III
Fennema-Zboray, Ilona Maria: zie Kris-Kras
Franquin, André (*De Weyer*) 04/10
Fret, De (*Breedveld*) 07/14
Gilles de Geus: zie Kolk, Hanco
Glénat Benelux (*Sanders*) 08/18
Goede, Floor de (*Breedveld*) 03/10
Gord: zie Denayer, Christian
Graphic novels: zie Eisner, Will II, III en V
Guust: zie Franquin, André
Hamme, Jean van: zie Denayer, Christian
Hargreaves, Harry (*Apeldoorn*) 01/06
Heer Bommel en Tom Poes: zie Toonder, Marten I t/m IV
Henstra, Friso: zie Kris-Kras
Hic Sunt Leones (*De Weyer*) 01/20
High School Generation: zie Denayer, Christian
Jack Pott: zie Oosterveer, Minck
Jommeke: zie Nys, Jef
Julsing, Fred (*Van Os*) 01/11
June May: zie Oosterveer, Minck
Kahl, Rudolf (*Acohen*) 08/28
Kolk, Hanco (*Breedveld*) 05/10
Kok, Alice: zie Goede, Floor de
Koper Comics (*Venema*) 05/30
Kris-Kras (*Ribbens*) 04/22
Langedijk, Thomas: zie Goede, Floor de
Langteen en Schommelbuik: zie Nys, Jef
Malsen, Willem van (*Sanders*) 05/09
Manga: zie Glénat Benelux
Mattotti, Lorenzo (*Vrooman*) 03/18
Mazure, Alfred: zie Visscher, Gerrit
Meccano: zie Kolk, Hanco
Michel Vaillant: zie Denayer, Christian
Muziek in strips (*Sanders*) 07/28
Muzikant, De: zie Satrapi, Marjane
Nederlandse strips (*Arts*) 05/18
Nicky Saxx: zie Oosterveer, Minck
Noordhoff, Hans: zie Kris-Kras
Nys, Jef (*Lefevere*) 08/22
Ogtrop, Anne Mieke van: zie Kris-Kras
Only a Game, It's: zie Schulz, Charles
Oort, Jan van: zie Kris-Kras
Oosterveer, Minck (*Van Merriënboer*) 05/22
Opland (ps): zie Wout, Rob
Paulus de boskabouter: zie Oort, Jan van en Dulieu-dossier 7
Peanuts: zie Schulz, Charles
Philip J. Boogaard: zie Oosterveer, Minck
Plot, The: zie Eisner, Will V
Professoren in strips: zie Dulieu-dossier 7
PS: zie Eisner, Will IV
Reba Productions (*Sanders*) 07/24
Rick Rolluik: zie Oosterveer, Minck
Rijksbaron, Han: zie Kris-Kras
Rik Ringers: zie Denayer, Christian
Ritstier, Willem: zie Oosterveer, Minck
Robbedoes en Kwabbernoot: zie Franquin, André
Ruijters, Marcel (*De Kruijf*) 04/16
Rode ridder, De: zie Oosterveer, Minck
Satrapi, Marjane (*De Weyer*) 07/20
Schmidt, Annie M.G.: zie Kris-Kras
Schoofs, Bart (*Mievis*) 02/12
Schotanus, Yke: zie Fret, De
Schulz, Charles (*Apeldoorn*) 02/30
Simmonds, Posy (*Mans*) 02/28
Single: zie Kolk, Hanco
Sparreboom, Kees: zie Visscher, Gerrit
Spirit, The: zie Eisner, Will I en II
Stapel, Gerrit: zie Kris-Kras
Straaten, Peter van (*Ferdinandusse*) 02/18
Tol, Jean-Marc van: zie Goede, Floor de
Toonder, Marten I (*Ammerlaan*) 05b/01
Toonder, Marten II (*Matena*) 05b/02
Toonder, Marten III (*Gaaikema*) 05b/03
Toonder, Marten IV (*Rondeltap*) 05b/04
Verhaegen, Marc (*Sanders*) 04/21
Verhoeven, Paul: zie Visscher, Gerrit
Visscher, Gerrit (*Sanders*) 03/26
Voges, Carol: zie Kris-Kras
Voorn, Ben van (*Nijmeijer*) 01/12
Wayne Shelton: zie Denayer, Christian
Wesselink, Alex: zie Fret, De
Wiegel, Gerard: zie Kris-Kras
Wit, Peter de: zie Kolk, Hanco
Wout, Rob (*Nieuwendijk*) 02/24
Yalek: zie Denayer, Christian
Zodiak: zie Oosterveer, Minck

STRIPS/ILLUSTRATIES

1940 Histories jaar... Dick Bos wordt geboren (1/2 blz.)(Mazure) 04/35
Archief Bladmuziek (6 blz.)(Diverse auteurs) 07/34
Archief Jules Plint (3 blz.)(Van Straaten) 02/21
In de boot met Jan Steeman (fotostrip) (1 blz.) (Gremmen) 08/01
Stad van de treinen die gedachten verbinden, De (2 blz.)(Mattotti/Kramsky) 03/24
Theaterdier (15 blz.)(De Wit) Gift
We zullen dezelfde dingen zien (4 blz.)(Mattotti/Piersanti) 04/31

RECENSIES: BOEKEN

Achtung Zelig! (Gawronkiewics/Rosenberg, Casterman)(*De Kruijf*) 08/39
Agent 327 19: De vlucht van vroeger (Lodewijk, L) (*De Kruijf*) 06/39
Agent Orange 1: De jonge jaren van Prins Bernhard (Varekamp/Peet, Van Praag) (*Marco van der Hoeven*) 01/33
Als maandagochtend een gestalte had (Argibald, Bee Dee)(*Sanders*) 08/32
Ange-Marie (Stalner/Ettori, Dupuis)(*Sanders*) 04/38
Arin en het volk van de hunebedbouwers 2: De huilende steen (Wijtsma/Le Roux, Edu'actief)(*Sanders*) 08/37
Asterix 33: Het geheime wapen (Uderzo, Albert René)(*Sanders*) 08/38
Boek van Jack, Het (Filippi/Boiscommun, Standaard)(*Mans*) 01/34
Brieven uit een verre toekomst (Mattotti/Giandelli/Ambrosi, Oog & Blik)(*De Vries*) 03/35
Bruxxxel (Diverse auteurs, Sint-Lukas Atelier Beeldverhaal/Espace P...)(*Sanders*) 03/36
Central Park (Durieux/Cornette, Dupuis)(*Booms*) 04/36
Christmas Carol - Een kerstlied in proza (Matena/Dickens, Bezige Bij)(*Ligger*) 02/39
Chrz (Van Dinther, Bries)(*Erik van der Hoeven*) 05/38
Club Paradise (Kolk, Oog & Blik)(*Breedveld*) 03/36
Conquistador (Van Linthout/Leclercq, Casterman)(*Tillekens*) 02/38
Cromwell Stone 3: Het testament van Cromwell Stone (Andreas, Sherpa)(*Sanders*) 01/32
Dagelijkse worsteling, De 1 (Larcenet, Oog & Blik) (*De Kruijf*) 01/35
Dick Bos - Alle avonturen 1: Het geval 'Kleyn' + Li-Hang + De Raaf + Texas (Mazure, Panda)(*Sanders*) 04/35
Donald Duck, De grappigste avonturen van 6 (Rota/Lewis/Halas, Sanoma)(*Van Cleef*) 01/39
Donald Duck, De grappigste avonturen van 7 (De Jonge/Diverse auteurs, Sanoma)(*Van Cleef*) 02/34
Donald Duck, De grappigste avonturen van 8 (Van Horn/Lustig/Gilbert, Sanoma)(*Van Cleef*) 05/32
Donald Duck, De grappigste avonturen van 9 (Nadorp/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 07/45
Drie... en de engel 1: Eendagsvliegen (Morvan/Colombo, Dargaud)(*Rondeltap*) 06/47
Ernie Pike 1 (Pratt/Oesterheld, Casterman)(*De Kruijf*) 01/37
Fats Waller (Igort/Sampayo, Oog & Blik)(*Tillekens*) 05/37
Finisterre (Legendre, Atlas)(*Mirck*) 06/40
Flo 1: De dagelijkse beslommeringen (De Goede, Bries)(*Ligger*) 06/44
Gemma Bovery (Simmonds, Harmonie)(*Mans*) 02/29
Goes in strip - De geschiedenis van 600 jaar stad Goes in strip (Oreel, Paard van Troje)(*Sanders*) 08/35
Grens 1: Herinner je (Rodolphe/Marchal, Lombard) (*De Kruijf*) 08/34
Hara kiwi (Lectrr, Silvester)(*Stevens*) 04/36
Hartjes 1 (Hartjes, Oog & Blik/Harmonie/Sanoma)(*Captain*) 01/39
Herinneringen (Kahl, Xtra)(*Acohen*) 08/28
Hic Sunt Leones 1 (Diverse auteurs, Bries) (*De Kruijf*) 01/23
Houten hoofd 1: De puzzelfee (Foerster, Lombard) (*De Kruijf*) 08/33
Huis in Pollack Street, Het (Puerta/Díaz, Prestige)(*Booms*) 01/38
Ignatz, Collectie 1: Babel (B., Oog & Blik)(*De Kruijf*) 05/33
Incognito 1: Volmaakte slachtoffers (Mardon, Dupuis)(*Booms*) 02/34
Jacob Maneschijn en Sientje Zeester (Vleeschouwer/Wilmink, Han Oude Vrielink) (*De Kruijf*) 04/37
Kleine Nicolaas, De (Sempé/Goscinny, Atlas) (*Ribbens*) 08/34
Kleine vampier 1: Gaat naar school (Sfar, Gottmer)(*Sanders*) 05/32
Kleine vampier 2: Zit op kungfu! (Sfar, Gottmer)(*Sanders*) 05/32
Kleine wereld, De 1: Vamos, vamos! (Terada/Morvan, Dargaud)(*Wortel*) 08/37
Koningin Min en andere Koreaanse verhalen (Hendriks, Oog & Blik)(*Wibier*) 05/35
Koning van Amerika, De (Jungk, Atlas) (*Erik van der Hoeven*) 04/37
Kunstbordeel, Het 1: Moulin-Rouge (Smudja, Silvester)(*Moors*) 04/39
Lefranc 16: Het ultimatum (Martin/Carin, Casterman)(*Sanders*) 01/39
Link 1: Het zesde gebod (Van Bael, Mezzanine) (*De Haan*) 05/38
Luna Almaden (Clarke/Lapière, Dupuis)(*De Kruijf*) 03/38
Meisje van de Yukon, Het 1: De trap naar het goud (Radovic/Thirault, Dupuis)(*De Kruijf*) 05/37
Middernacht 1: De opstand (Voro/Djian, Arboris) (*De Kruijf*) 07/40
Minnie - Dagboek van een tiener (Gloeckner, Xtra)(*Mirck*) 06/38
Morro Bay (Boccar/Cornette, Casterman)(*Sanders*) 02/39
Muzikant, De (Satrapi, Atlas)(*Captain*) 06/40
Mysterieuze vlam van koningin Loana, De (Eco, Prometheus)(*Sanders*) 07/41
Negen van het godshuis, De 1: Een gruwelijke symfonie (Berr/Rodolphe, Arboris)(*De Kruijf*) 05/36
Niets meer aan doen (Faassen, Harmonie) (*Nieuwendijk*) 06/44
Nieuwe Tsaren, De 1: De jacht is geopend (Delitte, Glénat)(*De Kruijf*) 02/37
No Stories, The (Baeken, Bries)(*Rondeltap*) 08/32
Ontsnapt aan de vrijheid (Van Leeuwen/Trumpstein, Kempen)(*Rondeltap*) 08/35
Ooievarken (Stedho, Oogachtend)(*De Haan*) 06/45
Om mekaar in Dokkum (Van Driel, Oog & Blik) (*Breedveld*) 01/31
Onder Palestijnen (Sacco, Xtra)(*Rondeltap*) 07/40
Pandora Box 1: De hoogmoed (Pagot/Alcante, Dupuis) (*De Kruijf*) 03/37
Pandora Box 2: De luiheid (Radovanovic/Alcante, Dupuis)(*De Kruijf*) 03/37
Paradijs op aarde 2 (Gisquière, Oogachtend) (*Stevens*) 06/46
Paradise 1: Het onweerseizoen (Bingono/Sokal, Casterman)(*Rondeltap*) 08/31
Pauls vakantiebaantje (Rabagliati, Oog & Blik) (*Mirck*) 06/42
Pema Ling 1: Van tranene en bloed (Bess, Dupuis) (*De Leeuwe*) 05/34
Philip en Francis 1: Schaduw over het Britse rijk (Barral/Veys, Dargaud)(*Sanders*) 03/34
Plankgas en Plastronneke 1 (Stallaert/Urbanus, Standaard)(*De Kruijf*) 06/46
Prophet 1: Ante Genesem (Dorison/Lauffray, Arboris)(*Booms*) 06/45
Pulp Deluxe Offline (Diverse auteurs, Bee Dee) (*Sanders*) 04/38
Quintett 1: Het verhaal van Dora Mars (Bonin/Giroud, Dupuis)(*Sanders*) 07/42
Quintett 2: Het verhaal van Alban Meric (Gillon/Giroud, Dupuis)(*Sanders*) 07/42
Rampokan 2: Celebes (Van Dongen, Oog & Blik/ Harmonie)(*De Kruijf*) 01/33
Rotterdamse bioscoopschilders in de jaren '50 (Sparreboom, Fortmedia)(*Sanders*) 08/36
Rubine 9: Modelstad (Walthéry/Boyan/Mythic, Lombard)(*Sanders*) 01/35
Sabbatini 1: Het mummiecongres (De Caju/Morjaeu, Mezzanine)(*De Kruijf*) 05/35
Salvatore 1: Middelen van vervoering (De Crécy, Dupuis)(*De Vries*) 02/36
Sammie en Muis 1 (Kruis, Silvester)(*Booms*) 04/39
Say Hello to Black Jack 1: Kronieken van de afdeling chirurgie (Sato, Glénat)(*Stevens*) 02/35
Schaduw (Jager, Eigen beheer)(*Captain*) 01/36
Shelena (Follet/Pasteur, Casterman)(*Rondeltap*) 08/30
Sine Qua Non (Ruijters, Oog & Blik)(*Arts*) 06/42
Spervuur 1: De onmenselijken (Vallès/Desberg, Lombard)(*Wibier*) 06/43
Straatridders, De (Charles/Brouyère, Saga) (*De Kruijf*) 07/42
Strip Noir (Vande Wiele, Bries)(*De Kruijf*) 05/33
Suske en Wiske 288: Het slapende goud (Morjaeu/ Van Gucht, Standaard)(*Sanders*) 07/43
Teenloze adelaar, De (Lax, Dupuis)(*Verwer*) 05/39
Theodoor Cleysters 12: Jaloezieën (Le Gall, Dupuis)(*Wibier*) 03/34
Toen het land verdronk! (Milton, Arboris) (*De Kruijf*) 08/31
Trollenverhaaltjes (Wijn/Hoekstra/Klein, Keij-Position)(*De Kruijf*) 08/33
Tweede huid, Een (Micol/Phang, Dupuis)(*Moors*) 06/41
Van dorpswege 5: De school der wreedheid (Cabanes, Dupuis)(*Rondeltap*) 08/36
Vooruitgang - Geïllustreerde geschiedenis van de 20e eeuw, De (Geenen, Harmonie)(*Ribbens*) 01/38
Vuur 1: Het reptielenkind (Tome/Hardy, Dargaud) (*Booms*) 06/47
Wereld (1947-2001) volgens Opland, De (Jacobs (red.), Waanders)(*Sanders*) 02/27
Wereld van de Nederlandse strip - groot knipselboek, De (Kousemaker/De Heer, Terra Lannoo)(*Arts*) 05/18
Wereld van de Nederlandse strip - groot knipselboek, De (Kousemaker/De Heer, Terra Lannoo)(*Ribbens*) 06/39
Wilde vaart, Collectie De 4: Bonk (Berg, Zone 5300/Zet.El)(*Rondeltap*) 07/44
Witte tijgerin 1: In geheime dienst van de Grote Roerganger (Conrad/Yann, Dargaud)(*De Kruijf*) 06/38
Woesteling, De 1 (Baru, Dupuis)(*Moors*) 01/37
Yume (Paquet, Bries)(*Mirck*) 01/36
Zidane (Pierret/Venanzi/Nolent, Casterman)(*Sanders*) 05/36
Zinloos geluk (Djanko, Harmonie)(*De Kruijf*) 08/30
Zwaartekrachtjaren (Giesen, Harmonie/Sherpa) (*Erik van der Hoeven*) 01/34

RECENSIES: VIDEO/DVD

Catwoman (Warner)(*Van Cleef*) 02/38
Constantine (Warner)(*De Weyer*) 07/46
Daltons, De (A-film)(*De Kruijf*) 08/38
Hellboy (Columbia)(*De Weyer*) 03/38
Immortals (Dutch Filmworks)(*De Weyer*) 05/39

COVERS

De covers van de nummers 1, 2, 3 en 5 werden speciaal voor Stripschrift gemaakt.

01 Tom Bouden
02 Bart Schoofs
03 Floor de Goede
04 André Franquin
05 Hanco Kolk
06 Will Eisner
07 Carol Voges
08 Christian Denayer

COLUMNS

01 t/m 08 Ben Bits (niet in 5bis)